

10.3 EUROOPAN NEUVOSTON RIKOSASIAIN YHTEISTYÖKOMITEA

(CDPC, EUROPEAN COMMITTEE ON CRIME PROBLEMS)

EUROOPAN NEUVOSTOON KUULUVA RIKOSOPILLISEN YHTEISTYÖN NEUVOSTO

(PC-CP, COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION)

EUROOPAN NEUVOSTON KÄSIKIRJA
RADIKALISOITUMISESTA JA VÄKIVALTAISESTA
EKSTREMISMISTÄ VANKEINHOITO- JA
YHDYSKUNTASEURAAMUSTYÖSSÄ

Euroopan komission ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen pääosasto I

SISÄLLYS

Taustaa.....	4
1. SOVELTAMISALA JA MERKITTÄVIMMÄT HAASTEET	5
Soveltamisala	5
Merkittävimmät haasteet.....	6
2. VÄKIVALTAISTA ÄÄRIAJATTELUA KANNATTAVAT RIKOKSENTEKIJÄT JA RADIKALISOITUMISPROSESSI	11
Väkivaltaisen ekstremismin muodot.....	11
Väkivaltaisen ekstremismin määritelmä	11
Väkivaltaisten ekstremistien luokittelu	13
Väkivaltaisten ekstremistien tunnistaminen vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa	14
Suhteettoman suuri uhka.....	14
Mahdolliset terroristiset vierastaistelijat.....	15
Konfliktialueilta palaavat vierastaistelijat.....	16
3. VÄKIVALTAISTA ÄÄRIAJATTELUA KANNATTAVIEN RIKOKSENTEKIJÖIDEN JA RADIKALISOITUMISEN RISKINARVIOINTI.....	18
Väkivaltaisen ekstremismin riskiarviointi vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä	18
Väkivaltaisten ekstremistien riskiarvioinnissa käytettävät arviointimenetelmät.....	18
Suosittelavat menetelmät väkivaltaisen ekstremismin riskiarviointiin.....	19
Erot väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen riskien arvioinnin tavoitteissa perinteisiin arviointimenetelmiin verrattuna.....	20
Riskien kehittyminen ja väkivaltaisen ekstremismin tunnusmerkeissä tapahtuvat, mitattavissa olevat muutokset.....	20
Asenteiden vaikutusten rajoittaminen riskiarvioinneissa	21
Arviointien ajoittaminen vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä	21
Seulonta-arvioinnit.....	21
Tietojen jakaminen.....	22
Väkivaltaisen ekstremismin riskiarvioinnin hyödyt ja heikkoudet	22
4. VÄKIVALTAISTEN EKSTREMISTIEN KUNTOOUTUS VANKILOISSA JA YHDYSKUNTASEURAAMUSTOIMISTOISSA	25
Interventiot	25
Yhdyskuntaseuraamusten valvonta	32
Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekijöiden yleinen valvonta ja ohjaus.....	33
Viranomaisten ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö ja siihen liittyvät järjestelyt	35
Eritysryhmät	36

5. VÄKIVALTAISTA ÄÄRIAJATTELUA KANNATTAVAT RIKOKSENTEKIJÄT JA TURVALLISUUS VANKEINHOITO- JA YHDYSKUNTASEURAAMUSTYÖSSÄ.....	43
Johdanto.....	43
Dynaaminen turvallisuus.....	43
Ihmisoikeudet ja yleinen mielipide.....	44
Vankiloiden turvallisuus	45
Väkivaltaista ääriajattelua kannattaviin rikoksentekijöihin sovellettavien strategioiden ja käytäntöjen kehittäminen	45
Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekijöiden eristäminen erilliseen vankilaan tai erillisille osastoille	45
Sijoittelun ja päätöksenteon mekanismit.....	48
Turvallisuus vankiloiden osastoilla	48
Erityisten turvallisuustoimien soveltamisen edellytykset	51
Turvallisuus yhdyskuntaseuraamustyössä	51
6. YHTEYDENPITO YSTÄVIEN, PERHEENJÄSENTEN, SUKULAISTEN JA YHTEISÖN KANSSA	55
Sosiaalisten tapahtumien ja sosiaalisen kontekstin merkitys	55
Yhteistyö perheenjäsenten, sukulaisten ja muiden läheisten kanssa	56
Lapset ja väkivaltaista ääriajattelua kannattavat rikoksentekijät	57
Muiden kuin viranomaisten osallistuminen kuntoutusprosessiin	57
Kolmannen sektorin toimijat	59
Mentorit.....	59
Uskontokuntien edustajat	60
Väkivaltaista ääriajattelua aikaisemmin kannattaneet henkilöt.....	61
Uurit.....	62
7. VANKILOIDEN JA YHDYSKUNTASEURAAMUSTOIMISTOJEN VALMIUKSIEN KEHITTÄMINEN	64
Johdanto.....	64
Kustannustehokkuus	64
Tarkoituksenmukaiset taidot ja osaaminen.....	64
Työntekijöiden kouluttaminen	65
Interventioita toteuttavien henkilöiden ja riskiarvioijien kouluttaminen	66
Työntekijöiden ammatillisen itsetunnon vahvistaminen.....	67
Yhteistyö ja tietojen jakaminen	67
Tutkimus ja arviointi.....	68
Viestintä ja tiedotusvälineet.....	69

Taustaa

Vankiloissa tapahtuva radikalisaatio ja radikalisoituminen sekä vankilasta vapautuneiden, radikalisoituneiden rikoksenteekijöiden ja yhdyskuntaseuraamukseen tuomittujen riittämätön sopeuttaminen yhteiskuntaan on herättänyt laajaa huolta. Levottomuutta on lisännyt tieto siitä, että monilla Euroopan merkittävimpiin terroristi-iskuihin vuosina 2015 ja 2016 syyllistyneistä on taustallaan aikaisempi rikostuomio.

Selventääkseen, miten vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä olisi mahdollista ja tulisi ehkäistä ja torjua väkivaltaiseen ekstremismiin johtavaa radikalisoitumista, Euroopan neuvoston ministerikomitea on hyväksynyt vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisille suunnatut, radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismia koskevat ohjeet (Guidelines for prison and probation services regarding radicalisation and violent extremism). Työ on osa Euroopan neuvoston jäsenmaiden toimeenpanemia toimenpiteitä, joista päätettiin ministerikomitean 125. istunnossa (Brysselissä 19. toukokuuta 2015).

Euroopan neuvoston ohjeissa on määritetty soveltuvien käytäntöjen ja menettelytapojen laatimisen yleiset juridiset ja eettiset puitteet. Euroopan neuvoston toimintaperiaatteiden mukaisesti sovellettavien käytäntöjen ja menettelytapojen on perustuttava lainsäädäntöön ja noudatettava kansainvälisiä ihmisoikeusnormeja. Ohjeissa korostetaan hyvän vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusjärjestelmän merkitystä. Väkivaltaiseen ekstremismiin johtavan radikalisoitumisen tehokas torjunta edellyttää riittävän suurta panostusta hyvään johtamiseen ja työntekijöiden ammatilliseen ja eettiseen koulutukseen. Lisäksi ohjeissa painotetaan, että vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyön puitteissa tehdyt toimenpiteet ovat osa laajempaa, väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan tähtäävää, monitahoista yhteistyötä.

Ohjeiden pohjalta päätettiin laatia käsikirja Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyölle. Käsikirjassa on syvennytty tarkemmin ohjeiden sisältämiin normeihin ja periaatteisiin. Ohjeiden sekä kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisesti tunnustettujen ihmisoikeuksien rinnalla käytettäväksi tarkoitettu käsikirja sisältää käytännönläheisiä ohjeita vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisille, radikalisoitumisen tärkeimmät tunnusmerkit, esimerkkejä väkivaltaisen radikalisoitumisen torjunnassa ja ennaltaehkäisyssä sovellettavista työkaluista ja menettelytavoista sekä hyväksi todettuja käytäntöjä.

Käsikirja vastaa Euroopan neuvoston arvoja ja normeja yleisesti ja erityisesti Euroopan vankilasääntöjä ja Euroopan neuvoston yhdyskuntaseuraamustyötä koskevia sääntöjä. Käsikirjaa on tarkoitus lukea näiden sääntötekstien rinnalla. Kansallisten viranomaisten odotetaan huomioivan nuorten erityistarpeet. Nuorten toimintaan ei ole tarkoituksenmukaista puuttua samoin kuin aikuisten toimintaan, vaan sovellettavissa interventioissa on otettava huomioon nuoren vielä kehittyvä persoonallisuus ja erityistarpeet. Nuoren henkilön ollessa kyseessä käsikirjan ohjeita on sopeutettava ja noudatettava seuraamusten tai toimenpiteiden alaisia nuoria rikoksenteekijöitä koskevia eurooppalaisia sääntöjä.

Myös YK:n huumausaine- ja rikosasioiden toimisto (UNODC, United Nations Office on Drugs and Crime) ja Euroopan unionin rahoittama, radikalisoitumisen torjumiseen pyrkivä verkosto RAN (Radicalisation Awareness Network) osallistuvat radikalisoitumisen torjunta- ja ennaltaehkäisytyöhön aktiivisesti. Tietoja muualla maailmassa saaduista kokemuksista on saatu

RAN-verkoston edustajilta ja muilta, käsikirjan laatimiseen osallistuneilta asiantuntijoilta. Nykyinen käsikirja onkin laajan yhteistyön tulos, ja sen tavoitteena on tarjota kansallisille viranomaisille ja muille yhteiskunnan toimijoille tehokkaita välineitä väkivaltaiseen ekstremismiin johtavan radikalisoitumisen torjumiseksi.

Varsinainen työ suoritettiin Euroopan neuvostoon kuuluvassa rikosopillisen yhteistyön neuvostossa (PC-CP, Council for Penological Co-operation) tammikuun 2015 ja lokakuun 2016 välisenä aikana. PC-CP-työryhmän silloiset jäsenet (aakkosjärjestyksessä): Nathalie Boissou (Ranska), Annie Devos (Belgia), Vivian Geiran, PC-CP:n puheenjohtaja (Irlanti), Antanas Jatkevičius (Liettua), Jörg Jesse, PC-CP:n varapuheenjohtaja (Saksa), Attila Juhász (Unkari), Dominik Lehner (Sveitsi), Nikolaos Koulouris (Kreikka) ja Nadya Radkovska (Bulgaria). Tekstiluonnoksen laatimiseen osallistui kolme työryhmän ulkopuolista tieteellistä asiantuntijaa: Christopher Dean (Iso-Britannia), Merel Molenkamp (Alankomaat) ja D. Elaine Pressman (Alankomaat/Kanada).

1. SOVELTAMISALA JA MERKITTÄVIMMÄT HAASTEET

Soveltamisala

Tämä käsikirja sisältää ohjeita ja suosituksia, joiden avulla pyritään luomaan radikalisoituneiden rikosentekijöiden riskiarviointia, valvontaa ja ohjausta sekä yhteiskuntaan integroitumista koskevia hyviä käytäntöjä. Käsikirjaan kootuissa käytännön tiedoissa on huomioitu väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikosentekijöitä koskevien yksilöllisten riskiarviointien ja interventioiden merkitys sekä hyvien johtamisperiaatteiden käyttö vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä. Sekä vankeinhoito- että yhdyskuntaseuraamustyössä pitkän aikavälin strategia on ehkäistä radikalisoituneiden rikosentekijöiden uusintarikollisuutta, torjua radikalisoitumista vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa ja luoda pitkän aikavälin torjuntastrategia rikosoikeusjärjestelmään.

Käsikirja on suunnattu vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusalan johtajille ja työntekijöille. Käsikirjan pääkohdista ja tiedoista on hyötyä erityisesti radikalisoituneiden vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden kanssa ammatillisessa vuorovaikutuksessa oleville työntekijöille sekä tahoille, jotka työskentelevät vankilassa radikalisoitumisvaarassa olevien rikosentekijöiden kanssa. Tällaisia tahoja voivat olla esimerkiksi psykologit, yhdyskuntaseuraamustyöntekijät, sosiaalityöntekijät sekä muut ammattilaiset tai yhteistyöorganisaatiot. Tämä käsikirja on kansallisesti Euroopan neuvoston jäsenmaissa ja kansainvälisesti sovellettavien suositeltavien toimintatapojen ja käytäntöjen kehitystyön ensimmäinen vaihe. Se tulee ymmärtää kehittyväksi asiakirjaksi, jonka tietoja päivitetään säännöllisesti (parhaassa tapauksessa vuosittain) ja johon sisällytetään tältä, suhteellisen uudelta alalta saadut kollektiiviset tiedot ja kokemukset.

Merkittävimmät haasteet

Ihmisoikeudet ja turvallisuus

Vankiloiden tarkoitus on säilyttää rikoksentekejiä turvallisissa ja inhimillisissä olosuhteissa. Vankiloiden tehtäviin kuuluvat rangaistus, kuntoutus ja yhteiskunnan turvaaminen. Vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa järjestettävän kuntouttavan toiminnan ja sovellettavien interventioiden tavoitteena on tukea rikoksentekejiä lopullista integroitumista takaisin yhteiskuntaan. Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamuskäytäntöjen riippumaton valvonta ja tarkoituksenmukaiset valitusmenettelyt ehkäisevät toimien puutteellista hoitamista sekä oikeuksien ja vapauksien väärinkäyttöä.

Rikoksentekejiä kuntoutumista ja integroitumista takaisin yhteiskuntaan helpotetaan huolehtimalla siitä, että vankiloissa kunnioitetaan ihmisoikeuksia ja vangeille luodaan turvallinen ja inhimillinen ympäristö, joka rohkaisee heitä osallistumaan vankilan arkeen rakentavasti ja sovussa. Vankiloiden ylläpito vaikuttaa kielteisesti niin vankeihin kuin turvallisuuteenkin, ja siksi sitä tulisi välttää. Vankilassa olemisen kielteisiä vaikutuksia voidaan lievittää sallimalla pidemmät vierailuajat ja lomat sekä järjestämällä sellin ulkopuolista toimintaa. Näillä toimilla voidaan myös kannustaa vankeja tekemään positiivisia muutoksia. Selkeät, kaikkien tiedossa olevat ja ehdottoman oikeudenmukaisesti ja puolueettomasti sovelletut vankilakäytännöt lisäävät vankien ja työntekijöiden keskinäistä luottamusta.

Radikalisoitumisprosessi

Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyön hyvä hallinnointi on jokaisen rikoksentekejän, myös väkivaltaista ekstremismia kannattavien rikoksentekejiä, oikeus, ja se tukee kaikkien rikoksentekejiä kuntoutumista. Valitsemalla ja kouluttamalla vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusalan työntekijöiksi empaattisia henkilöitä, jotka suhtautuvat rikoksentekejiin positiivisesti ja rakentavasti, voidaan lisätä tietämystä aatemaailmalla väkivallan käytön perustelevista vangeista, heidän ajatusmaailmastaan ja henkilökohtaisista motiiveistaan. Tiedoista on hyötyä niin riskien kuin henkilön yksilöllisten tarpeidenkin arvioinneissa. Samalla parannetaan vankilan yleisilmapiiriä ja tuetaan osallistumista vankilaelämän myönteisiin puoliin.

Hyvästä käytöksestä palkitsemisella pyritään kannustamaan radikalisoitumisvaarassa olevia ja jo radikalisoituneita vankeja osallistumaan väkivaltaisesta ääriajattelusta irrottautumiseen tähtääviin ohjelmiin. Myönteiset kannustimet ja kurinpitotoimien tasapuolinen jakaminen vahvistavat luottamusta vankeinhoitoon ja uskoa järjestelmän oikeudenmukaisuuteen. Tämän seurauksena voi olla kognitiivinen avautuminen muutokselle, mikä on tärkeää kaikille rikoksentekejiä, mutta erityisesti väkivaltaisille ekstremisteille.

Riittävästi henkilökuntaa ja riittävät resurssit

Viranomaisten velvollisuus on huolehtia siitä, että radikalisoitumisvaarassa olevien ja jo radikalisoituneiden henkilöiden kanssa työskenteleville työntekijöille on asemasta riippumatta tarjolla riittävästi tukea, resursseja, koulutusta, ohjausta ja turvaa. Työolosuhteissa on huomioitava roolin monimuotoisuus ja merkityksellisyys. Huolehtimalla, että työn tekemisen puitteet ovat kunnossa, voidaan parantaa pätevien ammattilaisten pysyvyyttä ja edesauttaa hyvää johtamista sekä varmistaa, että arvioinnit toteutetaan asiantuntevasti ja interventiot kohdennetaan oikein.

Radikalisoitumisvaarassa olevien ja jo radikalisoituneiden rikosentekijöiden tunnistaminen

Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä on tärkeää tunnistaa mahdollisesti radikalisoituneet ja radikalisoitumisvaarassa olevat rikosentekijät. Rikosentekijöiden joukosta on pystyttävä tunnistamaan radikalisoitumisvaarassa olevat henkilöt, jotka on tuomittu muista kuin terrorismiin tai väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvistä rikoksista. Samoin on tunnistettava rikosentekijät, jotka perustelevat väkivallan käyttöä aatemaailmalla, mutta heidät kuitenkin tuomittu jostakin muusta väkivaltarikoksesta.

Väkivaltaan motivoivan syyn tunnistaminen on tärkeää, koska väkivallan käytön aatemaailmalla perustevilla henkilöillä on tiettyjä ominaispiirteitä, jotka poikkeavat merkittävästi muista rikosentekijöistä ja rikollisryhmistä. Poikkeavat ominaispiirteet vaikuttavat vankilassa olevien yksilöiden radikalisoitumisen todennäköisyyteen, heidän integroitumiseensa takaisin yhteiskuntaan sekä yksilöllisesti suoritettaviin, tarkoituksenmukaisiin riskiarviointeihin ja sovellettaviin interventioihin. Muista rikoksista tuomituille suunnatuista kuntoutusohjelmista ei yleensä ole merkittävää hyötyä radikalisoituneille rikosentekijöille, eikä niillä pystytä ehkäisemään aatemaailmalla perusteltua väkivaltaa eikä väkivaltaista ääriajattelua. Vaikka osaa vankilassa käytetyistä menetelmistä voidaan hyvin soveltaa yleisesti, väkivaltaisten ekstremistien ominaispiirteiden ja muista rikosentekijöistä poikkeavien ominaisuuksien tuntemisesta on hyötyä tarkoituksenmukaisten arviointien suorittamisessa, interventioiden kohdentamisessa ja tehokkaiden yhdyskuntaseuraamusstrategioiden ja -prosessien valitsemisessa.

Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien vankien poikkeavat ominaispiirteet

Väkivaltaisten ekstremistien tarpeissa, motivaatiotekijöissä, poliittisissa ja ideologisissa näkemyksissä, kaltoin kohdelluksi tulemisen kokemuksissa, arvoissa, asenteissa, luonteenpiirteissä ja henkilöhistoriassa on havaittu merkittäviä eroja muihin rikosentekijöihin verrattuna. Huomioitavia asioita ovat myös henkilön pitkäjänteinen tahtotila ja henkinen kapasiteetti sekä mahdolliset suojaavat tai riskejä lieventävät tekijät. Näillä tiedoilla on merkitystä, kun tehdään väkivaltaisia ekstremistejä tai radikalisoitumisvaarassa olevia henkilöitä koskevia, arvioituaan riskiin perustuvia päätöksiä. Tiedoista on hyötyä myös määrittäessä henkilökohtaisen interventio-ohjelman tavoitteita ja sovellettavia interventioita, joilla pyritään torjumaan väkivaltaista ekstremismia. Näitä käsitellään yksityiskohtaisemmin jäljempänä tässä käsikirjassa.

Yleisesti ottaen ollaan yhtä mieltä siitä, ettei väkivaltaisilla ekstremisteillä ole yhtä profiilia eikä yhtä yhteistä määrittävää tekijää, kuten ikä, sukupuoli, koulutus, lapsuudenkoti, mielenterveyden tila, kansalaisuus, etnisyys tai henkilökohtainen tausta. Väkivaltaiset ekstremistit ovat omaksuneet tietyn ideologian ja ovat tavoitteidensa ajamiseksi valmiita turvautumaan väkivaltarikoksiin, mutta muilta osin heistä monet ovat täysin normaalisti toimivia yksilöitä. Joillakin radikalisoitumisvaarassa olevilla ja jo radikalisoituneilla henkilöillä on mielenterveyden ongelmia, mutta ne eivät ole tätä ryhmää määrittävä tekijä. Rikosentekijöiden joukossa on nuoria aikuisia, vanhempia ihmisiä ja jopa nuorisorikollisia. Aikaisemmin ekstremistiseen väkivaltaan syyllistyneet rikosentekijät olivat pääsääntöisesti miehiä, mutta viime aikoina naisten osuus on lisääntynyt. Monet rikosentekijöistä ovat tavallisesta perheestä, osa ei. Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien joukossa tiedetään olevan korkeasti koulutettuja henkilöitä, kuten lääkäreitä ja insinöörejä, mutta myös alhaisen koulutustason omaavia tai koulunsa kesken jättäneitä. Osa toimii johtajina, osa seuraajina ja osa

hyödyntää ääriaikehdintää omilla rikollisilla pyrkimyksissään. Eroista huolimatta on myös tiettyjä tunnusmerkkejä, jotka voidaan tunnistaa ja koota menettelyksi, jonka avulla voidaan tunnistaa kyseisiä yksilöllisiä ominaispiirteitä, tunnistaa ja kuvailla yksilön muodostama riski sekä tarjota olennaista tietoa, jota voidaan hyödyntää väkivaltaisten ekstremistien valvonnassa ja ohjauksessa vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa.

Vankiloiden heikko johtaminen ja ylläpito ovat radikalisoitumisen vahvistumiseen johtavia tekijöitä. Epäinhimillisten olojen aiheuttamat ongelmat, suuttumus ja turhautuminen tarjoavat suotuisan maaperän väkivaltaisten ekstremistien rekrytointipyrkimyksille vankilaympäristössä. Ääriajattelua on helpompi levittää jo valmiiksi vihamielisessä ja liian ahtaasti asutetussa ympäristössä. Tiedetään, että Euroopan merkittävimpiin terroristi-iskuihin syyllistyneistä osalla oli taustalla vankeusrangaistus tai yhdyskuntaseuraamus, ja siksi on erittäin tärkeää puuttua niihin tekijöihin, jotka saattavat edesauttaa riskien lisääntymistä, sekä soveltaa väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan tähtääviä toimenpiteitä kustannukset huomioiden.

Väkivaltaista ääriajattelua kannattaviin rikosentekijöihin kohdistetut erityistoimenpiteet

Väkivaltaisen ekstremismin torjumisesta ja ehkäisystä vastaavien kansainvälisten organisaatioiden ja virastojen asiakirjoissa todetaan, että väkivallan käyttöä aatemaailmalla perustelevien vankien riskiarvioinnissa ja interventioissa on sovellettava tälle erityisryhmälle laadittuja toimenpiteitä. Näistä virastoista ja asiakirjoista on kerrottu tarkemmin väkivaltaisten ekstremistien riskiarviointia ja radikalisoitumisvaarassa olevien ja jo radikalisoituneiden henkilöiden valvontaa ja ohjausta koskevissa kohdissa. Lisäksi on tunnistettu tarve ehkäistä vankien radikalisoitumista ja tukea vankien kuntoutumista ja integroitumista takaisin yhteiskuntaan.

Pääkohdat

- Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyön hyvä johtaminen on hyödyllistä kaikkien rikosentekijöiden kannalta ja helpottaa ääriajattelua kannattavien rikosentekijöiden kuntouttamiseen tähtäävien interventioiden toteuttamista.
- Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä sovellettavien käytäntöjen ulkopuolinen ja riippumaton valvonta sekä asialliset valitusmenettelyt ehkäisevät toimien puutteellista hoitamista ja oikeuksien ja vapauksien väärinkäyttöä.
- Ääriajattelua kannattavien rikosentekijöiden varhainen tunnistaminen vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa nopeuttaa tarkoituksenmukaista puuttumista näiden henkilöiden ominaispiirteisiin ja erityistarpeisiin.
- Vastuullisen viranomaisen velvollisuus on huolehtia, että käytettävissä on riittävästi henkilökuntaa, resursseja ja koulutusta, jotta väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikosentekijöiden ohjauksessa ja kuntoutuksessa sovelletaan tarkoituksenmukaisia ja tehokkaita toimenpiteitä ja käytäntöjä.
- Erityistä huomiota on kiinnitettävä yksilöihin, jotka ovat vaarassa radikalisoitua vankeuden tai yhdyskuntaseuraamuksen aikana.
- Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikosentekijöiden kohdennettujen ja tarkoituksenmukaisten arviointien sekä tehokkaiden ja yksilöllisten radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismiä torjuvien interventio-ohjelmien järjestäminen on vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusjärjestelmien tärkeimpiä tavoitteita.
- Radikalisoitumisvaarassa olevilla tai jo radikalisoituneilla henkilöillä ei ole yhtä yhteistä profiilia. Väkivaltaisen ekstremismin torjunnassa parhaat tulokset saavutetaan tässä ryhmässä yksilöllisillä lähestymistavoilla.

Kirjallisuutta

Council of Europe Guidelines for prison and probation services regarding radicalisation and violent extremism (2016) (Adopted by the Committee of Ministers on 2 March 2016).

Hannah, G., Clutterbuck, L., & Rubin, J. (2008) Radicalisation or rehabilitation: Understanding the Challenge of Extremist and Radicalised prisoners. RAND Europe.

Lloyd, M. (2012) Special edition: Combating terrorism and extremism. Prison Service Journal, Vol 203.

Veldhuis, T.M. & Kessels, E.J.A.M. (2013) Thinking before leaping: The need for more and structural data analysis in detention and rehabilitation of extremist offenders. Research Paper: International Centre for Counter Terrorism.

Hamm, M, S. The Spectacular Few: Prisoner Radicalization and the Evolving Terrorist Threat. New York: NYU Press. ISBN: 978081472544A.

Silke (2014) Prisons, Terrorism & Extremism, Critical Issues in Management, Radicalisation and Reform. Oxon, U.K: Routledge

Handbook on the management of violent extremist prisoners and the prevention of radicalization to violence in prisons, chapter 2; available at:

https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_VEPs.pdf

FRA (European Union Agency for Fundamental Rights): Criminal detention and alternatives: fundamental rights aspects in EU cross-border Transfers at: - Council of Europe Guidelines for prison and probation services regarding radicalisation and violent extremism (2016) (Adopted by the Committee of Ministers on 2 March 2016).

Pressman, D.E. (2016). The Complex Dynamic Causality of Violent Extremism. In Disaster Forensics: Understanding Root Cause and Complex Causality. A. Masys (Eds). Springer, London & NY 2016. pp. 249269

FRA (European Union Agency for Fundamental Rights) : Criminal detention and alternatives: fundamental rights aspects in EU cross-border Transfers at:
<http://fra.europa.eu/en/publication/2016/criminal-detention-and-alternatives-fundamental-rights-aspects-eu-cross-border>

2. VÄKIVALTAISTA ÄÄRIAJATTELUA KANNATTAVAT RIKOKSENTEKIJÄT JA RADIKALISOITUMISPROSESSI

Väkivaltaisen ekstremismin muodot

Väkivaltaista ekstremismiä on monenlaista, ja sen kirjo on tuttu ilmiö Euroopan maiden lisäksi myös muissa maailman maissa. Kirjooon kuuluu äärioikeistolainen ja äärivasemmistolainen väkivalta sekä muu poliittinen, yhteiskunnallinen, uskonnollinen tai muu aatteellinen väkivalta. Tällaisen väkivaltaisen toiminnan kirjon yhteinen nimittäjä on se, että laittomalla väkivallalla pyritään edistämään ideologisia tavoitteita.

Vaikka suurin Eurooppaan kohdistuva uhka on Europolin mukaan niin sanotun islamilaisen valtion (ISIS) tai al-Qaidan innoittama väkivaltainen ekstremismi, kaikki vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaina olevat väkivaltaiset ekstremistit vaativat erityistä huomiota ja erityisiä lähestymistapoja. Tiettyyn aatteeseen sitoutuneet henkilöt muodostavat toisenlaisen uhkan kuin muut väkivaltarikoksiin syyllistyneet henkilöt, ja heillä on tiettyjä, muista rikoksentekijöistä poikkeavia piirteitä.

Väkivaltaisen ekstremismin määritelmä

Väkivaltarikoksista syytettyjä ja tuomittuja on paljon. Heistä kuitenkin vain suhteellisen pieni osa on syyllistynyt aatemaailmalla perusteltuun väkivaltaan. Euroopan neuvoston vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisille suunnatuissa, radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismiä koskeissa ohjeissa (Guidelines for Prison and Probation Services Regarding Radicalisation and Violent Extremism) väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan sitä, kun edistetään, tuetaan tai toteutetaan toimia, jotka saattavat johtaa terrorismiin ja joilla puolustetaan tietyn rodun, kansallisuuden, etnisen taustan tai uskonnon yliveritaisuutta korostavaa ideologiaa. Tällaisiin toimiin luetaan myös demokraattisten periaatteiden ja arvojen väkivaltainen vastustaminen. Väkivaltainen radikalisoituminen on dynaaminen prosessi, jonka kuluessa yksilö vähitellen omaksuu tietyn aatemaailman ja alkaa kannattaa väkivaltaista ekstremismiä. Väkivaltaiseen ekstremismiin liittyy tiettyjä tunnusmerkkejä. Näillä tunnusmerkeillä tarkoitetaan näyttöön perustuvissa tutkimuksissa havaittuja käyttäytymismalleja, jotka osoittavat, että henkilö on enenevässä määrin sitoutunut väkivallan käytön hyväksyvään ideologiaan, suunnittelee aikaisempaa vakavammin käyttävänsä väkivaltaa ideologisten tavoitteiden saavuttamiseksi tai osallistuu väkivaltarikokseen tukeakseen poliittisen, uskonnollisen, yhteiskunnallisen tai muun ideologian tavoitteiden toteutumista.

Väkivaltaiseen radikalisoitumiseen liittyvät merkit voidaan tunnistaa ja joissain tapauksissa merkkien kehittymistä on myös mahdollista seurata. Kaikki tunnusmerkit eivät kuitenkaan esiinny kaikissa radikalisoituvissa henkilöissä. Kaikki väkivaltaiset ekstremistit eivät myöskään kuulu ääriajattelua kannattavaan ryhmään tai yhteisöön, vaan joukossa on myös yksinäisiä toimijoita, joita joissain yhteyksissä kutsutaan yksinäisiksi susiksi.

Eräät asiantuntijat ovat kuvailleet radikalisoitumisprosessia henkilön läpikäymien vaiheiden avulla. Kaikki rikoksenteelijät eivät kuitenkaan käy läpi kaikkia vaiheita eivätkä kaikki radikalisoituneet henkilöt päädy käyttämään väkivaltaa. Radikalisoitumisprosessi voi edetä rauhallisessa tahdissa tai hyvinkin nopeasti. Radikalisoituminen voi myös alkaa, sen voi keskeyttää, ja se voi jatkua mistä tahansa vaiheesta.

Seuraavassa on lueteltu joitakin radikalisoitumisen tunnusmerkkejä:

- a. Väkivaltaisen käytöksen taustalla on poliittinen, uskonnollinen, yhteiskunnallinen tai muu, aatemaailmalla perusteltu motiivi.
- b. Henkilö on omaksunut aatemaailman, joka hyväksyy väkivallan käytön tavoitteiden saavuttamiseksi, ja pyrkii hakemaan vahvistusta omalle uskomukselleen siitä, että ideologisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää väkivallan käyttöä.
- c. Henkilö aikoo syyllistyä, on jo syyllistynyt tai suunnittelee syyllistymistä väkivaltarikokseen edistääkseen omaksumaansa ideologiaa ja sen pyrkimyksiä.

Muita tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi seuraavat:

- Muutokset asenteissa ja arvoissa; henkilö on aikaisempaa suvaitsemattomampi ja ehdottomampi.
- Sitoutuminen väkivallan käytön hyväksyvään aatteeseen tai maailmankuvaan syventyy.
- Henkilö on aikaisempaa valmiimpi käyttämään väkivaltaa ideologisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Henkilö alkaa osallistua aikaisempaa aktiivisemmin reaali- tai virtuaalitodellisuudessa toimivien, väkivallan käytön hyväksyvien verkostojen toimintaan ja saa siten tukea omaksumalleen maailmankuvalle.
- Ystävyyssuhteet, suhteet perheenjäseniin ja sukulaisiin sekä muut suhteet henkilön omaksumaa ideologiaa kannattavien ihmisten kanssa kehittyvät ja syvenevät.
- Henkilön käytös muuttuu; hän on kiinnostunut kehittämään osaamistaan ja oppimaan uusia taitoja käyttääkseen väkivaltaa.

Yksinäisiltä toimijoilta suorat, henkilökohtaiset kontaktit toisiin ihmisiin yleensä puuttuvat, mutta heidän toimintaansa motivoi sama ideologia ja usein löydetään epäsuoria yhteyksiä äärijärjestöihin ja verkossa toimiviin ryhmiin.

Tunnusmerkit koskevat kaikkia väkivaltaisen ekstremismin muotoja taustalla vaikuttavasta ideologiasta ja aatteellisista pyrkimyksistä riippumatta. Tunnusmerkit voidaan jakaa kolmeen ryhmään: 1. Omaksuttuun ideologiaan tai maailmankuvaan liittyvät tunnusmerkit. 2. Henkilöä ja hänen ideologiaansa tai maailmankuvaansa tukeviin ihmissuhteisiin, internet-verkostoihin ja muihin yhteyksiin liittyvät tunnusmerkit. 3. Tunnusmerkit, jotka liittyvät henkilön omaan intoon ja tarpeeseen edistää omaksumansa ideologian tai aatemaailman pyrkimyksiä.

Väkivaltaisten ekstremistien luokittelu

Väkivaltaisten ekstremistien ominaispiirteet poikkeavat toisistaan. Kuten jo edellä todettiin, osa toimii yksin ja osa kuuluu esimerkiksi jäsenenä ääriilikkeeseen. Jotkut ovat ehkä saaneet koulutusta tai heillä on jo kokemusta väkivaltaisesta ekstremismistä, kun taas toiset on mahdollisesti pidätetty koti- tai ulkomaassa tapahtuvan väkivaltarikoksen suunnittelusta ilman mitään aikaisempaa kokemusta väkivallan käytöstä. Väkivaltainen ekstremisti voi olla karismaattinen johtohahmo tai kuulua johtajan seuraajiin. Jotkut ovat etevää värväämään uusia jäseniä ja toiset taas alttiita uskomaan värväyspuheet. Osalla väkivaltaisista ekstremisteistä on rikosrekisteri jo entuudestaan, kun taas toiset eivät ole tietävästi koskaan syyllistyneet mihinkään rikokseen. Toimiva ja tehokas asennoituminen väkivaltaista ääriajattelua kannattaviin rikosentekijöihin edellyttää edellä kuvattujen, yksilöllisten piirteiden ymmärtämistä.

Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä väkivaltaiset ekstremistit tulisi jakaa vähintään kolmeen luokkaan: (1) ideologian kannattajat ja johtohahmot, jotka saattavat radikalisoida muita, (2) seuraajat ja radikalisoitumisvaarassa olevat henkilöt ja (3) rikolliset opportunistit, jotka hakeutuvat väkivaltaisten ekstremistien seuraan ajaakseen omia etujaan. Erot tunnistetaan väkivaltaisten ekstremistien riskiarvioinnissa ja niitä on käsitelty tarkemmin tämän käsikirjan 3. luvussa. Luokittelu poikkeaa yksilön riskiluokituksista, joka voi olla alhainen, kohtalainen tai suuri. Eri tarkoituksia varten käytetään erilaisia luokitteluja. Väkivaltaisen ekstremismin määritelmään kuuluu sitoutuminen aatteellisiin tavoitteisiin, mutta joillekin tätä tärkeämpää saattaa olla oman elämäntarkoituksen etsiminen, jotkut on pakotettu osallistumaan ja osa saattaa vain hakea yhteenkuuluvaisuuden tunnetta.

Vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijät tulisi kouluttaa tunnistamaan henkilön mahdolliset yhteydet tunnettuihin ääriryhmiin tai verkostoihin. Tieto mahdollisista yhteyksistä on otettava huomioon päätettäessä henkilön sijoittamisesta ja toteutettavista interventioista vankilassa tai yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Jos tavoitteena on saada henkilö irrottautumaan ryhmän vaikutuspiiristä, sijoittelu ryhmän johtajan ja muiden jäsenten läheisyyteen todennäköisesti estää tavoitetta toteutumasta. Yhteydenpidon rajoittaminen tai vähentäminen ryhmän muiden jäsenten ja ryhmän johtajan kanssa todennäköisesti lievittää ryhmän vaikutusta ja edesauttaa sen vaikutuspiiristä irrottautumista. Sijoittelua tulee arvioida säännöllisin väliajoin esimerkiksi sen perusteella, miten hyvin henkilön irrottautuminen ääriajattelusta etenee ja onko henkilö vapautumassa.

Vaikutuksille alttiita ja radikalisoitumisvaarassa olevia henkilöitä ei kannata esimerkiksi vankiloissa sijoittaa omaa aatettaan levittävien ja ääriryhmiin rekrytoivien karismaattisten johtajien vaikutuspiiriin. Kun henkilöiden ominaispiirteet tunnetaan (luokittelu), interventiot voidaan suunnitella ja riskit tunnistaa paremmin yhdyskuntaseuraamuksen aikana. Näitä teemoja on käsitelty yksityiskohtaisemmin tämän käsikirjan 4. luvussa.

Erityyppisten väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikosentekijöiden ja heidän kytköstensä tunteminen ja tunnistaminen (luokittelu) vaikuttaa merkittävästi rikosentekijöiden sijoitteluun, yksilöllisesti räätälöityjen interventioiden valintaan, interventioiden positiivisiin tuloksiin ja yhdyskuntaseuraamuksen suorittamiseen liittyviin päätöksiin, joiden tavoitteena on edistää valvontaa ja ohjausta yhteisössä sekä henkilön integroitumista yhteiskuntaan.

Väkivaltaisten ekstremistien tunnistaminen vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa

Tuomioissa ei aina ole selkeästi ilmaistu, liittyykö rikoksen motiivi johonkin aatemaailmaan tai ideologiaan. Osa rikoksentekeijöistä on ehkä tuomittu väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvistä rikoksista, mutta osa saman ideologian kannattajista on voitu tuomita ihan muista rikoksista. Tästä johtuen osa vangeista ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaista on 'tunnettuja' ja osa 'tuntemattomia' väkivaltaisista ekstremisteistä.

Tunnistamisen tavoitteena on varmistaa, että ekstremistien muodostaman riskin suuruus voidaan arvioida luotettavasti vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa. Vähemmän kattavia arvioiteja, kuten seulontamenettelyjä, voidaan soveltaa tietyissä olosuhteissa, kun halutaan tunnistaa radikalisoituneet pidätetyt ja vangitut henkilöt, joita ei tunnistettu väkivaltaisiksi ekstremisteiksi oikeusprosessin kuluessa eikä tehdyn rikoksen perusteella. Tunnistuksen tavoitteena on ehkäistä tällaisten henkilöiden radikalisoitumisen eteneminen vankilassa. Samalla pyritään varmistamaan, että suunnitellut interventiot ovat riittävän laaja-alaisia ja että niillä voidaan puuttua sekä rikoksentekeijän yleisiin rikollisiin taipumuksiin että mahdollisesti yhtä aikaa läsnä oleviin väkivaltaisen ekstremismin elementteihin.

On tärkeää tunnistaa radikalisoituneet rikoksentekeijät, joiden rikos on jollain tavalla liittynyt johonkin ideologiaan tai joilla aatemaailma on ollut ensisijainen motiivi rikokseen syyllistymiselle.

Tunnistamattomiksi jääneet väkivaltaiset ekstremistit saattavat radikalisoitua vaikutuspiiriinsä joutuneita henkilöitä, ja he pystyvät siirtämään tietojansa ja taitojaan rikoksentekeijöille, joiden toiminnassa ääriajattelulla ei ole aikaisemmin ollut sijaa. Äskettäin radikalisoitunut, kokenut väkivaltarikollinen on vapautuessaan todellinen uhka yhteiskunnalle. Siksi kaikkia vankeja tulisi tarkkailla väkivaltaisesta ekstremismistä kertovien tunnusmerkkien havaitsemiseksi. Vankiloiden työntekijöiden tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, osoittaako vanki selkeästi tukensa väkivallan käytön hyväksyväälle ideologialle ja onko hänellä yhteyksiä väkivaltaisten ääriiliikkeiden verkostoihin vankilan sisä- tai ulkopuolella.

Vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijöiden on saatava riittävästi koulutusta, jotta he voivat toimia työssään tehokkaasti ja inhimillisesti. Työntekijöiden tulee saada koulutusta ja tukea radikalisoituneiden rikoksentekeijöiden erottamisessa normaalisti uskontoaan, kulttuuriaan tai muita perinnäistapoja noudattavista rikoksentekeijöistä. Mikäli työntekijät eivät osaa erottaa kulttuurisidonnaisia toimintatapoja turhautumisen ja stressin aggressiivisesta ilmaisusta, vaarana on, että he tekevät arvioinneissaan virheellisiä johtopäätöksiä. Rikoksentekeijä voi ilmaista poliittisia tai muulla tavoin äärimmäisiä näkemyksiä tukematta väkivallan käyttöä tai rohkaisematta ja osallistumatta väkivaltaisiin tekoihin.

Suhteettoman suuri uhka

Vaikka väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekeijöiden määrä vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa on pieni rikoksentekeijöiden kokonaismäärään nähden, heidän muodostamansa uhka yhteiskunnan turvallisuudelle on suuri ja vaatii huomiota. Monet terrorismirikoksista tuomitut vangit vapautetaan jossain vaiheessa takaisin yhteiskuntaan.

Vapautuksen koittaessa henkilöllä voi yhä olla samat ideologiset tavoitteet, ja hän voi olla yhtä sitoutunut käyttämään väkivaltaa edistääkseen poliittisia, yhteiskunnallisia tai uskonnollisia tavoitteitaan kuin ennen vangitsemistaan. Vankeusrangaistuksesta huolimatta heillä voi vapauduttuaan olla yhä vahva aikomus syyllistyä umpimähkäiseen ja useita henkilöitä vahingoittavaan väkivaltaan.

Nämä rikoksentekijät mukautuvat yleensä hyvin vankilaelämään. He eivät välttämättä osoita merkkejä persoonallisuus- tai käytöshäiriöistä, ja he voivat noudattaa hyvin vankilan sääntöjä ja käytäntöjä. He saattavat kyetä olemaan vuorovaikutuksessa vankilan työntekijöiden ja muiden vankien kanssa rauhallisesti ja ilman aggressioita. Mikäli näiden henkilöiden aatemaailmaan tai heidän soveltamiinsa menetelmiin ja tavoitteisiin ei ole pystytty vaikuttamaan, he muodostavat vapauduttuaan suuren uhkan yhteiskunnalle. Yhdyskuntaseuraamusten ja erityisesti sähköisen valvonnan aikana heidän käytöksensä voi edelleen jatkua moitteettomana, mutta osa heistä voi säilyttää kykynsä käyttää ideologisesti perusteltua väkivaltaa ja pyrkiä luomaan yhteyksiä verkostoihin ja saamaan haltuunsa tarvitsemansa resurssit. Toisin sanoen heidän muodostamansa uhka yhteiskunnan turvallisuudelle ei pienene. Tästä syystä vankeuden ja yhdyskuntaseuraamusten aikana toteutettavien yksilöllisten interventioiden kohdentaminen tähän suhteellisen pieneen rikoksentekijöiden ryhmään on perusteltua. Samasta syystä on tärkeää pyrkiä aktiivisesti torjumaan henkilöiden radikalisoituminen vankeuden tai yhdyskuntaseuraamusten aikana.

Vankiloilla ja yhdyskuntaseuraamustoimistoilla on erinomainen tilaisuus pienentää näiden henkilöiden yhteiskunnan turvallisuudelle muodostamaa riskiä. Se kuitenkin edellyttää, että riskin pienentämiseen tähtäävien, tehokkaiden ja yksilöllisesti mukautettujen toimintamenetelmien tarjoamiseen ja kehittämiseen suunnataan riittävästi resursseja. Hyvien käytäntöjen soveltamisen lisäksi vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa suositellaan panostamaan erityistoimiin, vaikka kyseessä onkin suhteellisen pieni vähemmistö. Tähän vähemmistöön kuuluvien tarkkaa seurantaa on aiheellista jatkaa myös vankilasta vapautumisen jälkeen tai yhdyskuntaseuraamusten aikana.

Mahdolliset terroristiset vierastaistelijat

Joissakin maissa lähteminen ulkomaille aikomuksena osallistua taisteluun konfliktialueella on rikos. Joissakin maissa teon rikosluonteisuus määräytyy sen perusteella, kummalla puolella henkilö aikoo taistella. Tällaisesta rikoksesta voidaan tuomita vankeusrangaistukseen tai yhdyskuntaseuraamukseen. Erityistä huomiota on kiinnitettävä näiden henkilöiden ominaispiirteisiin. Motivaatiotekijöissä ja riskeissä saattaa olla eroavaisuuksia jopa samaan ryhmään kuuluvien henkilöiden välillä. Sellaisissakin tapauksissa, kun ryhmässä tiedetään olevan mahdollisia vierastaistelijoita, ryhmän jäsenten henkilökohtainen motivaatio ja vaarallisuus saattaa vaihdella suurestikin eri henkilöiden välillä. Epäonnistunut sijoittelu vankilassa ja läheisyys radikalisoiviin elementteihin lisää näiden mahdollisten terrorististen vierastaistelijoiden vaarallisuutta. Kun heidät palautetaan yhteiskuntaan, he saattavat muodostaa suuremman uhkan sekä olla aggressiivisempia ja aikaisempaa sitoutuneempia käyttämään väkivaltaa kuin ennen tuomiota ja vapauden menetystä.

Konfliktialueilta palaavat vierastaistelijat

Konfliktialueilta palaa suuri määrä vierastaistelijoita, joilla on osaamista, tahtoa ja resursseja toteuttaa hyökkäyksiä. Tämä on uhka kansalliselle turvallisuudelle niissä maissa, joihin he palaavat. Tämä turvallisuusuhka on tunnistettu Euroopan neuvoston terrorismin ennaltaehkäisyä koskevan yleissopimuksen (CETS 196) lisäpöytäkirjassa. Lisäpöytäkirja (CETS 217) täydentää Euroopan neuvoston terrorismin ennaltaehkäisyä koskevaa yleissopimusta (CETS 196) ottaen huomioon YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 2178 koskien terrori-iskujen kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle aiheuttamaa uhkaa (UNSCR 2178 Threats to International Peace and Security Caused by Terrorist Acts). Päätöslauselmassaan 2178 YK:n turvallisuusneuvosto velvoittaa YK:n jäsenmaat ehkäisemään ja rajoittamaan terrorististen vierastaistelijoiden matkustamista konfliktialueille. Lisäksi jäsenmaat veloitetaan varmistamaan, että matkustaminen kolmanteen maahan tarkoituksena suunnitella, valmistella tai toteuttaa terroritekoja määritellään kansallisessa lainsäädännössä vakavaksi rikokseksi, josta voidaan asettaa syytöseen ja määrätä rangaistus. Päätöslauselman 2178 seurauksena matkustaminen ulkomaille tarkoituksena osallistua kiellettyjen ryhmien toimintaan konfliktialueilla eri maissa on YK:n jäsenmaissa määritetty rikokseksi. Takaisin palaavia terroristisia vierastaistelijoita on asetettu syytöseen ja tuomittu, he kuuluvat väkivaltaisten ekstremistien ryhmään vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamusjärjestelmissä, ja heidän integroitumista takaisin yhteiskuntaan ohjataan. He lisäävät radikalisoitumisriskiä kaikilla sektoreilla. Suurin osa Euroopassa viime vuosina tehdyistä terroristirikoksiin liittyvistä pidätyksistä ja annetuista tuomioista on liittynyt ISISin tai al-Qaidan nimissä tehtyihin rikoksiin. Takaisin palaavien terrorististen vierastaistelijoiden määrän mahdollisen kasvun seurauksena väkivaltaisten ekstremistien lukumäärä myös vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa kasvaa.

Pääkohdat

- Väkivaltaista ääriajattelua kannattavat rikoksenteelijät poikkeavat muista rikoksenteelijöistä siinä, että he pyrkivät toteuttamaan ideologiansa (poliittinen, yhteiskunnallinen, uskonnollinen tai muu) mukaisen muutoksen väkisin ja ovat valmiit turvautumaan väkivaltaan tavoitteen saavuttamiseksi.
- Vaikka väkivaltaisista ekstremisteistä ei voi luoda yhtä profiilia, on kuitenkin tiettyjä tunnusmerkkejä, joiden perusteella radikalisoituneet henkilöt voidaan erottaa muista rikoksenteelijöistä, ja heille voidaan määrittää vaarallisuustaso ja laatia henkilökohtainen kuntoutussuunnitelma.
- Yhden hyödyllisen luokittelun mukaan väkivaltaiset ekstremistit voidaan jakaa kolmeen ryhmään: johtajat, seuraajat ja rikolliset opportunistit.
- Väkivaltaisten ekstremistien kanssa suoraan tekemisissä olevat vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijät tarvitsevat koulutusta pystyäkseen olemaan rikoksenteelijöiden kanssa vuorovaikutuksessa loukkaamatta kulttuurisia traditioita ja kyetäkseen samalla havainnoimaan tarkasti merkkejä mahdollisista ongelmista, kuten radikalisoitumisesta tai yllyttämisestä väkivaltaan.
- Väkivaltaisten ekstremistien suhteellisen vähäisestä määrästä huolimatta he muodostavat vapauduttuaan merkittävän uhkan yhteiskunnalle, ja siksi on erittäin tärkeää, että heille erityisesti suunniteltuihin ohjelmiin ja arviointeihin suunnataan riittävästi resursseja.
- Radikalisoitumista tulee torjua vankiloissa huolehtimalla hyvästä johtamisesta ja inhimillisistä vankilaolosuhteista, jotka ovat välttämätön edellytys vankien kuntouttamisen ja myöhemmän yhteiskuntaan integroitumisen onnistumiseksi.

Kirjallisuutta

The Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism (CETS No. 196).

The Additional Protocol No.217 to the CETS No. 196 was created to supplement CETS No. 196

Resolution 2178 of the Security Council of the United Nations (UNSCR 2178) on “Threats to International Peace and Security Caused By Terrorist Acts”.

Pressman, D.E. & Flockton, J. Violent extremist risk assessment: Development of the VERA-2 and applications in the high security correctional setting. In Prisons, Terrorism and Extremism: Critical Issues in Management, Radicalisation and Reform, A. Silke (Ed) London, Routledge, 2014

Dawson, L, Amarasingam, A., and Bain, A. (2016) Talking to Foreign Fighters: Socio-economic Push versus Existential Pull Factors. TSAS Working Paper Series No. 16-14 July.

Pressman, D.E. and Flockton, J. ‘Calibrating risk for violent political extremists and terrorists: The VERA-2 structured assessment. The British Journal of Forensic Practice, Vol. 14 Issue: 4 pp.237-251.

Jones, C. R. (2014) Are prisons really schools for terrorism? Challenging the rhetoric on prison radicalization. Punishment and Society, Vol 16 (1), 74-103

Khosrokhavar, F. (2013) Radicalization in prison: The French case, Politics, Religion & Ideology, 14:2, 284-306, DOI: 10.1080/21567689.2013.792654

Mulcahy, E., Merrington, S. & Bell, S. (2013). The Radicalisation of Prison Inmates: Exploring Recruitment, Religion and Prisoner Vulnerability. Journal of Human Security, Vol 9 (1), 4-14 DOI: 10.12924/johs2013.09010004

Neumann, R. (2010) Prisons and Terrorism: Radicalisation and De-radicalisation in 15 countries. The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence.

Trujillo, H, M., Jordan, J., Gutiérrez, J.A. & González-cabrera, J. (2009). Radicalization in prisons? Field research in 25 Spanish prisons. Terrorism and Political Violence, Vol 21, 558-579

Weggemans, D., Bakker, E. & Grol, P. (2014). The radicalisation and preparatory processes of Dutch jihadist foreign fighters. Perspectives on Terrorism, Vol 8 (4), 100-110

Altier, M.B., Thoroughgood, C.N. & Horgan, J.G. (2014). Turning away from terrorism: Lessons from psychology, sociology and criminology. Journal of Peace Research, Vol 51 (5), 647-641.

UN Office on Drugs and Crime (2016): Handbook on the management of violent extremist prisoners and the prevention of radicalization to violence in prisons, chapter 1; available at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_VEPs.pdf.

3. VÄKIVALTAISTA ÄÄRIAJATTELUA KANNATTAVIEN RIKOKSENTEKIJÖIDEN JA RADIKALISOITUMISEN RISKINARVIOINTI

Väkivaltaisen ekstremismin riskiarviointi vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä

Riskiarvioinneilla pyritään arvioimaan yksilön muodostamaa uhkaa sekä sen laatua ja vakavuusastetta. Näiden tietojen avulla voidaan päättää, millaisin toimenpitein voitaisiin pienentää uhkaa ja tehostaa muutosta positiiviseen suuntaan sekä samalla vastata vangin tai yhdyskuntaseuraamusasiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin.

Riskiarviointien avulla voidaan tunnistaa huolestuttavat väkivaltaisen ekstremismin elementit ja määrittää niiden vakavuus. Huolestuttavia väkivaltaisen ekstremismin elementtejä ovat esimerkiksi (a) uskomukset ja asenteet (aatemaailma, maailmankuva), (b) henkilön aikomukset ja sosiaalinen ympäristö, johon kuuluvat perhe- ja sukulaisuussuhteet sekä erilaiset ryhmät ja verkostot, joilla on vaikutusvaltaa henkilöön ja jotka voivat yllyttää häntä syyllistymään aatemaailmalla perusteltuun väkivaltaan, (c) henkilön todelliset mahdollisuudet toteuttaa suunnitelmia (tausta, koulutus, osaaminen) ja (d) väkivaltaisen ekstremismin taustalla vaikuttavat henkilökohtaiset ja aatemaailmaan liittyvät tarpeet. Lisäksi riskiarvioinneissa huomioidaan henkilön muodostamaa uhkaa lievittävät tekijät. Lievittäviä tekijöitä, jotka tukevat irrottautumista väkivaltaista ekstremismiä kannattavista ryhmistä ja luopumista jyrkistä ja ehdottomista ajatusmalleista, saattaa olla jo olemassa tai niitä voidaan kehittää tai vahvistaa. Riskiarviointi on analyttinen lähestymistapa. Sen avulla voidaan analysoida radikalisoitumassa olevien ja rikoksesta tuomittujen väkivaltaisten ekstremistien tarpeet, verkostot ja ideologinen sitoutuminen. Erityisesti tätä varten suunniteltujen riskiarviointien perusteella voidaan tunnistaa niitä motivaatiotekijöitä ja elementtejä, jotka kannustavat henkilöä osallistumaan väkivaltaiseen ekstremismiin tai jatkamaan väkivallan käyttöön johtavaa radikalisoitumisprosessia, sekä minkä tyyppinen uhka henkilö on, ja onko mahdollisesti olemassa tätä uhkaa lievittäviä tekijöitä.

Vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa käytettävillä riskiarvioinneilla tuetaan luokitteluun, sijoitteluun, interventioihin ja mahdolliseen uudelleen luokitteluun liittyvää päätöksentekoa. Riskitekijät on järjestelty systemaattisiksi menettelyiksi, joiden avulla arvioidaan väkivaltaisia rikoksentekijöitä. Strukturoituja arviointeja pidetään pääsääntöisesti puolistrukturoituja tai täysin strukturoimattomia arviointeja parempina.

Väkivaltaisten ekstremistien riskiarvioinnissa käytettävät arviointimenetelmät

Riskiarviointi on kehittynyt viimeksi kuluneiden vuosikymmenten aikana. Saatujen tietojen perusteella on voitu laatia erityisiä menetelmiä erityyppisten väkivaltarikosten riskin arvioimiseksi. Ennen vuotta 2009 ei käytettävissä ollut yhtään virallisesti hyväksyttyä väkivaltaisen ekstremismin riskinarviointimenetelmää. Samassa tutkimuksessa todettiin, että väkivaltaisen poliittisen ekstremismin riskinarviointi edellytti erityismenetelmiä ja normaalia poikkeavan lähestymistavan

soveltamista. Väkivaltarikoksista tuomittujen henkilöiden riskiarvioinneissa käytettävien menetelmien soveltaminen myös väkivaltaisten ekstremistien muodostaman riskin arviointiin havaittiin puutteelliseksi. Väkivaltaisten ekstremistien ja muiden väkivaltarikoksista tuomittujen henkilöiden ominaisuudet ja luonteenpiirteet poikkeavat merkittävästi toisistaan, mikä on tuonut korostetusti esiin tarpeen soveltaa erillistä menetelmää väkivaltaisten ekstremistien riskiarvioinnissa. Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekijöiden riskiarvioinnissa sovellettavien menetelmien joukkoon tulisi kuulua myös menetelmiä, joiden avulla voidaan tunnistaa riittävän herkästi relevantit, aatemaailmalla perustellun väkivallan ja radikalisoitumisprosessin riskit ja niiltä suojaavat tunnusmerkit. Muiden menetelmien avulla voidaan arvioida muita väkivaltaisten ekstremistien ongelmia, esimerkiksi mielenterveyden ongelmia.

Väkivaltaisten ekstremistien, mahdollisten väkivaltaisten ekstremistien ja radikalisoitumisvaarassa olevien henkilöiden riskiarvioinnissa suositellaan käyttämään kohdennettuja menetelmiä. Kohdennettuja menetelmiä sovelletaan esimerkiksi nuorten ja aikuisten, miesten ja naisten sekä eri ideologioihin liittyvän väkivaltaisen ekstremismin arvioinnissa.

Väkivaltaisen ekstremismin riskiarvioinneissa huomioidaan aatemaailmalla perusteltu väkivalta ja siihen liittyvät tunnusmerkit, mutta niissä ei lähtökohtaisesti oleteta, että aatemaailmalla perustellun väkivallan taustalla olisi mielenterveyden häiriöitä tai muuta henkistä epävakausta. Monet väkivaltaiset ekstremistit ja terroristit ovat kognitiivisesti normaaleja ja tasapainoisia, eikä heillä ole todettu mielenterveyden häiriöitä. Riskinarviointimenetelmiä sovelletaan mielenterveyden arvioinnissa käytettävien menetelmien rinnalla, kun halutaan selvittää, missä määrin mielenterveys vaikuttaa henkilön radikalisoitumiseen, ja niihin, jotka on tuomittu väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvistä rikoksista.

Viime vuosina on havaittu, että yhä useammilla radikalisoituneilla henkilöillä on mielenterveyden ongelmia, ja siksi eräisiin väkivaltaisen ekstremismin riskiarviointeihin on liitetty lisäosa, joka mahdollistaa henkilön taustaan, luonteenpiirteisiin, psyykkisiin sairauksiin, radikalisoitumisprosessiin ja rikosrekisteriin liittyvien tunnusmerkkien tarkastelemisen. Tällöin on kyseessä monialainen väkivaltaisen ekstremismin riskiarviointimenetelmä. Monialainen menetelmä mahdollistaa väkivaltaisen ekstremismin kattavan, tarkoituksenmukaisen ja laajan analyysin.

Suosittelavat menetelmät väkivaltaisen ekstremismin riskiarviointiin

Riskiarviointeihin perehtyneiden asiantuntijoiden mukaan ammattilaisen suorittama strukturoitu arviointi on paras menetelmä väkivaltaisen ekstremismin riskien arviointiin. Menetelmää suositellaan, koska se mahdollistaa riskien arvioinnin johdonmukaisesti, strukturoidusti ja luotettavasti. Menetelmä soveltuu erityisen hyvin monimutkaisten dynaamisten tunnusmerkkien arviointiin, koska se mahdollistaa myös ammatillisen harkinnan käytön. Ammattilaisen suorittama strukturoitu arviointi on hyvin suunniteltu, järjestelmällinen ja perusteellinen, näyttöön perustuva menetelmä, jossa sovelletaan laajaa valikoimaa selkeästi määriteltyjä ja arvioitavana olevien yksilöiden ominaispiirteille soveltuvia tunnusmerkkejä, kuten tässä tapauksessa radikalisoituneille tai aatemaailmalla perusteltuun väkivaltaan syyllistyneille yksilöille ominaisia tunnusmerkkejä. Tällaisia erityisesti tiettyä ryhmää varten laadittuja menetelmiä suositellaan käytettäväksi vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa. Menetelmät tulee rajata sellaisten työntekijöiden käyttöön, jotka on erityisesti koulutettu soveltamaan menetelmiä ja tulkitsemaan tuloksia.

Yleensä riskiarvioiteja tekevät vain tehtävään nimetyt henkilöt. Eri aloja edustavat työntekijät voidaan kouluttaa käyttämään väkivaltaisten ekstremistien ja radikalisoitumisvaarassa olevien yksilöiden riskiarviointimenetelmiä sekä tulkitsemaan niiden tuloksia. Mikäli riskiarvioinnin tulos on epäselvä tai tietoja ei ole käytettävissä, riskiarvioinnit kannattaa tehdä kahden tai useamman, tehtävään nimetyn henkilön yhteistyönä. Useamman arvioitsijan yksimielinen arvio riskeistä, henkilön muodostamasta uhkasta ja henkilön tilanteesta on luotettavampi kuin yhden henkilön suorittama riskiarviointi.

Erot väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen riskien arvioinnin tavoitteissa perinteisiin arviointimenetelmiin verrattuna

Väkivaltaisen ekstremismin muodostamien riskien arviointiin suunnitellut menetelmät poikkeavat yleisen väkivallan tai muun tietäntyyppisen väkivallan arvioinnista, koska radikalisoituminen ja aatemaailmalla perustellun väkivallan käyttö ovat luonteeltaan dynaamisia. Radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin riskiarvioinneissa käytettävät tunnusmerkit eivät ole muuttumattomia. Radikalisoituminen on dynaaminen prosessi ja siksi myös sen riskiä ja uhkaa kuvaavien tunnusmerkkien on oltava dynaamisia. Uskomukset ja asenteet, ideologisten elementtien omaksuminen, ystävyysuhteet ja muut yhteydet sekä tahdonalainen aikomus voivat muuttua ja usein muuttuvatkin ajan kuluessa.

Dynaamiset elementit poikkeavat monissa yleisissä väkivaltariskien arviointimenetelmissä käytetyistä enimmäkseen staattisista elementeistä. Tämä ominaispiirre ehkäisee väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentehtäjäiden aikomusten ja tulevan väkivaltaisuuden täysimittaista ennustamista. Systemaattiset todisteet ja väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen elementtien analysoiminen mahdollistavat riskien ennustamisen kohtuullisen luotettavasti. Myös riskien luonne on mahdollista määrittää.

Riskien kehittyminen ja väkivaltaisen ekstremismin tunnusmerkeissä tapahtuvat, mitattavissa olevat muutokset

Väkivaltaisen ekstremismin riskiarvioinneissa käytetyt systemaattiset ja johdonmukaiset menettelyt ja tarkoituksenmukaiset tunnusmerkit on todettu luotettaviksi ja sisällöllisesti paikkansapitäviksi arvostettujen tutkijoiden suorittamissa riippumattomissa tutkimuksissa. Menettelyjen luotettavuus mahdollistaa jokaiseen tunnusmerkkiin liittyvän riskin mittaamisen toistuvasti. Lisäksi se mahdollistaa arvioinnin aikana vankilassa olevien tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavien henkilöiden radikalisoitumisen ja objektiivisten tunnusmerkkien tarkan tason tunnistamisen.

Riskeihin liittyvien tunnusmerkkien toistuva mittaaminen ja tulosten perusteella tehdyt päätelmät osoittavat, millaisia tuloksia sovelletuilla interventioilla saavutetaan ja miten tehokkaita ne ovat. Interventioiden vaikutuksia (positiivinen, negatiivinen, ei vaikutusta) on mahdollista seurata objektiivisesti valitun ajanjakson kuluessa. Tulosten perusteella voidaan todeta, ovatko nykyiset interventiot tehokkaita vai täytyykö ne keskittää paremmin tai muuttaa intervention tavoitteita.

Asenteiden vaikutusten rajoittaminen riskiarvioinneissa

Asenteet saattavat vaikuttaa arvioinnin lopputulokseen, mikäli väkivaltaisten ekstremistien tai radikalisoitumassa olevien henkilöiden riskiarvioinneissa käytetään strukturoimattomia ja subjektiivisia arviointimenetelmiä. Tuloksia saattaa vääristää esimerkiksi arvioijan pelko häneen mahdollisesti kohdistuvista seuraamuksista, mikäli rikoksenteekijä uusii rikoksen, arvioijan sympatia rikoksenteekijän motiiveita kohtaan, arvioijan kyvyttömyys ymmärtää kulttuurin vaikutusta tai poliittisen tai yhteiskunnallisen kontekstin huomiotta jättäminen. Kontrolloitujen, standardoitujen, selkeiden ja strukturoitujen menettelyiden käyttö vähentää merkittävästi arviointia suorittavan henkilön asenteista johtuvaa vääristymistä ja tukee arviointien suorittamista oikeudenmukaisesti, puolueettomasti ja ketään syrjimättä. Erilaisten väkivaltaisen ekstremismin muotojen arviointiin tarkoitettujen menetelmien käyttö auttaa vähentämään asenteellisuuden ja syrjinnän vääristävää vaikutusta paremmin kuin yksittäiseen ideologiaan perustuvien menetelmien soveltaminen. Erilaisten väkivaltaisen ekstremismin muotojen ja radikalisoitumisen arvioimiseen tarkoitettut, strukturoidut, ammatillisen harkinnan mahdollistavat riskiarviointimenettelyt eivät syri ketään ja soveltuvat siksi parhaiten käytettäviksi vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä.

Arviointien ajoittaminen vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä

Riskiarvioinnit tulisi tehdä mahdollisimman pian vankeuden tai yhdyskuntaseuraamuksen valvonnan alkamisen jälkeen. Joissain tapauksissa ensimmäistä arviointia voidaan lykätä, kunnes rikoksenteekijä on sopeutunut vankilaympäristöön ja pystyy myötävaikuttamaan riskiarvioinnin onnistumiseen. Ensimmäisellä arviointikerralla määritetään perustaso, johon tulevia muutoksia - sekä positiivisia että negatiivisia - verrataan. Perustaso voidaan määrittää riippumatta siitä, onko henkilön radikalisoitumisprosessi kesken, onko henkilö jo radikalisoitunut tai onko henkilö jo syyllistynyt ekstremistisiin tekoihin. Perustason määrittämisen jälkeen saatetaan vielä saada lisätietoja, jotka tarkentavat tehtyä arviointia.

Se, kuinka usein riskiarviointeja tehdään, määräytyy henkilön lisäksi myös riskiarvioinnin tarkoituksen ja kyseisen vankeinhoito- tai yhdyskuntaseuraamusjärjestelmän käytäntöjen ja ohjeiden mukaan. Suositusten mukaan vankien tarpeet ja väkivaltaisesta ekstremismistä kertovien tunnusmerkkien mahdollinen esiintyminen arvioidaan vähintään kerran vuodessa. Kun arviointeja tehdään riittävän usein, rikoksenteekijän ohjaukseen ja valvontaan voidaan puuttua ajoissa. Käytettävissä oleva henkilökunta, työntekijöiden kokemus, organisaation tai viraston säännöt ja käytännöt sekä muut tekijät vaikuttavat arviointien tekemisen aikatauluun. Arviointi tulisi tehdä uudelleen aina tarpeen vaatiessa esimerkiksi silloin, kun rikoksenteekijässä havaitaan merkittävä muutos, päätetään vapautuksen aikaistamisesta, radikalisoitumisen torjunta edellyttää sijoittelun muuttamista tai henkilössä havaitaan merkkejä radikalisoitumisesta tai ääriajattelusta luopumisesta.

Seulonta-arvioinnit

Väkivaltaisten ekstremistien riskiarviointiin on kehitetty seulontatyövälineitä. Seulontamenettelyjen käyttäminen on nopeampaa eikä vaadi koulutusta samalla tavoin kuin laaja-alaisemmat riskiarvioinnit. Niiden avulla voidaan kerätä hyödyllistä tietoa ja pystytään luomaan yleiskuva

henkilön tilanteesta. Seulontamenetelmiä voidaan hyödyntää, kun henkilöä epäillään radikalisoitumisesta tai kun tarvetta viralliselle, laaja-alaiselle riskiarvioinnille ei ole. Täysimittainen riskiarviointi voidaan kuitenkin tilata tai tehdä, mikäli seulonta-arvioinnissa havaitaan huolestuttavia piirteitä. Riskiarvioinnissa käytettäviä seulontamenetelmiä voidaan soveltaa myös tiettyihin vankeihin, joiden arvioidaan olevan alttiita radikalisoitumiselle. Virasto tai organisaatio voi muutoinkin tarpeidensa mukaan muokata laaja-alaisia riskiarviointimenetelmiä käytettäväksi seulonnoissa.

Tietojen jakaminen

Riskiarvioinneissa hyödynnetään useita tietolähteitä. Todisteita, tiedustelutietoja ja muita havaintoja sekä raportteja kootaan mahdollisimman kattavasti. Tietolähteinä voidaan käyttää esimerkiksi vankilan asiakirjoja, tiedustelutietoja, oikeudenkäyntipöytäkirjoja ja seuraamus selvityksiä sekä vankilan työntekijöitä ja interventioihin osallistuvia ja muita rikosentekijän henkilökohtaisesti tuntevia ihmisiä. Käytettävissä olevien tietojen määrä ja laatu vaikuttavat suoraan riskiarvion laatuun ja tarkkuuteen. Tietolähteiden luotettavuus ja kerättyjen tietojen todenmukaisuus on myös erittäin tärkeää. Riskiarviointi voi perustua näyttöön vain, mikäli arvioinnissa käytetyt tiedot voidaan vahvistaa eivätkä tiedot ole ristiriidassa henkilön käytöksen kanssa. Tämä edellyttää, että tieto liikkuu eri virastojen ja organisaatioiden välillä. Virastojen erilaiset säädökset ja käytännöt määrittävät tietojen jakamista, ja silloinkin kun kyseessä on tietojen jakaminen virastojen välillä, tiedoissa saattaa olla merkittäviä puutteita. Jos osa tiedoista puuttuu, niitä kannattaa pyytää asianomaisilta virastoilta tai organisaatioilta. Tieto riskien tunnusmerkkien arvioinnissa tarvittavista tiedoista saattaa helpottaa viestintää ja tietojen jakamista eri virastojen kesken ja mahdollistaa sen määrittämisen, mitä tiedetään ja mitä ei tiedetä niistä tekijöistä, jotka lisäävät arvioinnin kohteena olevan henkilön muodostamaa uhkaa. Puuttuvat tiedot tulisi mahdollisuuksien mukaan selvittää.

Väkivaltaisen ekstremismin riskiarvioinnin hyödyt ja heikkoudet

Strukturoiduilla, ammatillisen harkinnan mahdollistavilla riskiarvioinneilla ei voi korvata arvioijan henkilökohtaista harkintaa. Perusteellinen ja standardisoitu analyysimenettely on laadittu arvioijan harkinnan tueksi. Riskiarvioinneilla kerätään tarkoituksenmukaista ja ajankohtaista tietoa vangista tai yhdyskuntaseuraamusasiakkaasta. Arvioinnin tulokset eivät ole erehtymättömiä. Kuten edellä jo mainittiin, arvioinnin tulokset ovat suoraan riippuvaisia käytettävissä olevien tietojen määrästä ja totuudenmukaisuudesta sekä arvioinnin suorittajan koulutuksesta ja kokemuksesta. Arvioinnit on tarkoitettu käytettäväksi ammatilliseen harkintaan perustuvan päätöksenteon tukena. Työntekijät on koulutettava käyttämään väkivaltaisia ekstremistejä koskevia riskiarviointimenetelmiä.

Riskiarvion perusteella ei ole mahdollista ennustaa tilastollisen tarkasti, kuka vangeista tai yhdyskuntaseuraamusasiakkaista uusii rikoksen. Arvioinnin perusteella ei myöskään voida ennustaa, kuka vangeista radikalisoituu tai ryhtyy terroristiksi. Kun tietoja kerätään suoraan vangilta, arvioijan on hyvä muistaa, ettei vanki välttämättä vastaa kysymyksiin rehellisesti.

Riskiarvion avulla voidaan tunnistaa väkivaltaisen ekstremismin keskeisiä tunnusmerkkejä ja seurata niiden kehittymistä. Riskiarvioinneilla voidaan lisäksi kerätä tietoja, jotka ovat hyödyksi rikosentekijän tarkoituksenmukaisessa ja hänen tarpeensa huomioivassa valvonnassa ja

ohjauksessa. Saatuja tietoja voidaan hyödyntää henkilön luokittelussa, sijoittelussa, hänelle sopivien ohjelmien valinnassa sekä muussa ohjauksessa ja valvonnassa. Riskiarviointien avulla voidaan myös havaita ajan kuluessa tapahtuneet mahdolliset muutokset riskeissä.

Pitkän aikavälin tavoitteena on standardisoida riskiarvioinnissa käytettävät termit kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Termien yhdenmukaistaminen helpottaa tietojen jakamista eri maiden ja organisaatioiden välillä. Yhteisen menetelmän ja termistön käyttö helpottaa myös kommunikointia.

Pääkohdat

- Väkivaltaisten ekstremistien riskiarvioinnit on suoritettava mahdollisimman pian vankeuden tai yhdyskuntaseuraamuksen valvonnan alkamisen jälkeen, kun arviointien suorittaminen katsotaan tarpeelliseksi.
- Arvioinnit toistetaan säännöllisin väliajoin tai tarpeen vaatiessa.
- Ammattilaisen suorittama strukturoitu arviointi on paras menetelmä väkivaltaisen ekstremismin riskiarviointiin.
- Väkivaltaisen ekstremismin riskiarviointimenettelyjen tulee soveltua väkivaltaisen ekstremismin eri muotojen arviointiin ja olla riittävän joustavia, että niihin voidaan lisätä tärkeitä todettuja tunnusmerkkejä.
- Väkivaltaisten ekstremistien laaja-alaiseen riskiarviointiin käytettävissä menettelyissä selvitetään myös mahdolliset mielenterveyden ongelmat.
- Väkivaltaisten ekstremistien riskiarvioinneissa käytetään nimenomaan tälle väestöryhmälle suunniteltuja analyyttisiä menetelmiä. Nuorten riskiarvioinnissa on oltava erityisen huolellinen.
- Arvioijan asenteet ja syrjintä on riskiarvioinneissa minimoitava.
- Riskiarviointeja tekevät työntekijät, jotka ovat asianmukaisesti koulutettu käyttämään väkivaltaisten ekstremistien arvioinnissa sovellettavia menettelyjä.
- Riskiarviointien on perustuttava näyttöön ja niissä käytettyjen tietojen on oltava luotettavia ja laaja-alaisia. Tiedot kootaan useista eri lähteistä.
- Riskiarvioinneissa käsitellään useita väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä elementtejä, kuten omaksuttua maailmankuvaa, rikosentekijän verkostoja ja toiminnan taustalla vaikuttavia tarpeita. Muita huomioitavia asioita ovat myös henkilön tahtotila ja kyvyt sekä mahdolliset suojaavat tai riskejä lieventävät tekijät.
- Arvioitavan henkilön yhteistyöhalukkuus ja osallistumisinnostus eivät vaikuta riskiarviointien suorittamiseen. Riskiarvioinnit voidaan toteuttaa myös haastattelemalla.
- Riskiarvioinnista saatujen tietojen perusteella interventioille määritetään yksilölliset tavoitteet, jotka ovat mitattavissa.
- Riskiarviointien tarkkuus paranee, kun niiden suorittamiseen osallistuu moniammatillinen tiimi tai useamman arvioijan muodostama ryhmä.

Kirjallisuutta

Radicalisation Awareness Network Prison & Probation Working Group: Practitioners Working Paper (2015);

POST, J. (2007) *The Mind of the Terrorist*, New York Palgrave, Macmillan 515.

Silke, A. (2015). Risk assessment of terrorist and extremist prisoners. In A.Silke (ed) *Prisons, Terrorism and Extremism: Critical Issues in Management, Radicalisation and Reform*. Oxon: Routledge.

UN Office on Drugs and Crime (2016): Handbook on the management of violent extremist prisoners and the prevention of radicalization to violence in prisons, chapter 1; available at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_VEPs.pdf.

4. VÄKIVALTAISTEN EKSTREMISTIEN KUNTOUTUS VANKILOISSA JA YHDYSKUNTASEURAAMUSTOIMISTOISSA

Interventiot

Erilaiset interventiot

Interventioilla tarkoitetaan pääsääntöisesti kaikkia toimia, jotka suoraan tai epäsuorasti vaikuttavat väkivaltaisen ekstremistin kuntoutumiseen tai estävät rikosentekijöitä syyllistymästä ekstremistisiin rikoksiin. Painotus on sellaisissa interventioissa, jotka edellyttävät ihmisten välistä vuorovaikutusta rikosseuraamustyössä ja rikosentekijässä tapahtuvia muutoksia esimerkiksi käytöksessä, uskomuksissa, identiteetissä tai ihmissuhteissa. Interventiot voivat olla tiettyyn asiaan vaikuttavia ohjelmia, yleisesti kaikille tarkoitettuja toimintoja (kuten koulutus, työnteko ja työtoiminta) tai rikosentekijän ja henkilökunnan välisiä keskusteluja. Monet tekijät vaikuttavat interventioiden toteuttamiseen, kuten missä määrin menetelmillä pyritään vaikuttamaan ääriajattelulla perusteltuihin rikoksiin, miten pitkän ajan kuluessa interventioita toteutetaan, kuka ne toteuttaa, miten ne toteutetaan ja mihin niillä pyritään. Yleisesti ajatellaan, että tehokkaimmat interventiot vaikuttavat laajasti psyykkisiin ja sosiaalisiin tekijöihin (esimerkiksi perhesuhteisiin) sekä käytännön toimiin, jotka liittyvät irrottautumiseen ääriajattelusta ja integroitumispyrkimyksiin. Työntekijöiden on hyvä tiedostaa, että samoin kuin muillakin rikosentekijöillä ympäristö, missä interventioita toteutetaan, vaikuttaa todennäköisesti merkittävästi menetelmien tehoon. Jos ympäristö on turvallinen ja tukee ja kannustaa henkilöä tekemään muutoksia ja osallistumaan sosiaaliseen vuorovaikutukseen, myös interventioiden teho on todennäköisesti parempi kuin toisenlaisissa ympäristöissä.

Interventioiden tarkoitus

Interventiot, joilla pyritään torjumaan ekstremismia ja ekstremistisiä rikoksia, on ehkä kohdennettava eri tavoin kuin interventiot, joilla pyritään puuttumaan muunlaiseen rikolliseen käytökseen. Interventioilla pyritään (1) estämään syyllistymistä (ekstremistisiin) rikoksiin, joihin henkilö ei ole aikaisemmin syyllistynyt, (2) ehkäisemään kiinnostusta tai osallistumista tiettyjen ryhmien toimintaan tai tiettyjen vakaumukseen perustuvien pyrkimysten ja ideologioiden omaksumista ja (3) muuttamaan henkilön suhtautumista tiettyyn ryhmään, vakaumukseen tai ideologiaan. Interventioiden kehitys- ja suunnittelutyössä on huomioitava ekstremismiin ja ekstremistisiin rikoksiin liittyvät erityiset ominaispiirteet. Menetelmiä voidaan käyttää yleisesti kaikkiin kohdistuvien interventioiden rinnalla. Näitä interventioita voidaan soveltaa myös muunlaisen rikollisen käytöksen, esimerkiksi jengeihin liittyvän rikollisuuden, ehkäisyyn.

Interventioiden soveltaminen

Työntekijöiden tulisi selvittää, miten he voivat hyödyntää käytettävissä olevia resursseja siten, että niillä voidaan ehkäistä tehokkaasti sekä ekstremismiin kohdistuvaa mielenkiintoa ja ekstremistiseen toimintaan osallistumista että ekstremistisistä rikoksista tuomittujen uusintarikollisuutta. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että organisaatio ja työntekijät pohtivat, miten paljon resursseja kohdennetaan erityismenetelmiin, joilla pyritään puuttumaan määritettyihin ongelmakohtiin (esimerkiksi ääriyrittymien toimintaan osallistumista mittaavat arviointimenetelmät, kohdennetut erityisohjelmat ja ekstremististen rikosentekijöiden

valvontaprosessit). Erityismenetelmiä peilataan sen suhteen, miten yleiset, kaikkia koskettavat tekijät, kuten hyvät olosuhteet, toimivat käytännöt ja prosessit sekä mielekäs toiminta, vaikuttavat esimerkiksi turvallisuuteen, työntekijöiden korruptoitumiseen ja työntekijöiden asenteisiin. Tehokkain ja tarkoituksenmukaisin tapa ehkäistä ekstremismistä ja ekstremistisiä rikoksia lienee soveltaa sekä yleisiä että erikoismenetelmiä. Se, missä suhteessa eri menetelmiä sovelletaan, riippuu kuitenkin paikallisista oloista kussakin vankilassa tai yhdyskuntaseuraamustoimistossa.

Interventioiden tavoitteet

Interventioilla, valvonnalla ja ohjauksella tulisi olla selkeät ja yksityiskohtaiset, ekstremistisen rikollisuuden torjuntaan tähtäävät tavoitteet. Interventioihin ei pidä ryhtyä, ellei tiedetä tarkasti, mihin niillä pyritään ja millaisia muutoksia niillä halutaan saada aikaan. Nykyisen tiedon valossa vaikuttaisi siltä, että on muutamia keskeisiä tavoitteita, joilla on suuri merkitys ekstremistisen rikollisuuden torjunnassa: (1) estää ääriryhmiin liittyminen ja ekstremististen tavoitteiden ja ideologioiden omaksuminen sekä edistää irrottautumista ääriryhmistä ja ekstremistisistä tavoitteista ja ideologioista, (2) ehkäistä halukkuutta tai valmiutta tehdä rikoksia ääriryhmän, vakaumuksen tai ideologian nimissä ja (3) estää kehittämästä tai ylläpitämästä kykyä syyllistyä aatemaailmalla perusteltuihin väkivaltarikoksiin.

Kyseiset tavoitteet voidaan saavuttaa ja riskitekijöitä ja altistavia olosuhteita lievittää interventioilla, joiden puitteissa voidaan esimerkiksi (1) tarjota henkilölle mahdollisuus osallistua tilaisuuksiin, joissa hän saa kokea kuuluvansa joukkoon, tuntee itsensä tärkeäksi ja kokea, että hänen elämällään on merkitystä, jottei hänen tarvitse hakea täyttymystä näille tai muille vastaaville tarpeilleen ääriryhmittymistä, (2) opettaa ja tukea henkilöitä edistämään (poliittisia) tavoitteitaan laillisin keinoin laittomien keinojen sijaan, (3) vahvistaa henkilön kokemusta siitä, että hän päättää itse omista asioistaan ja omasta käytöksestään ja että hänelläkin on oikeus pohtia ja kyseenalaistaa toisten ajatuksia, uskomuksia ja tekoja, (4) vahvistaa uskomuksia, näkemyksiä ja ajattelutapoja, jotka suojaavat henkilöä halukkuudelta tai valmiudelta syyllistyä väkivaltaisiin tai muulla tavoin haitallisiin ekstremistisiin tekoihin, (5) rohkaista ja opettaa henkilöitä kertomaan arvoistaan, uskomuksistaan ja tunteistaan sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla sen sijaan, että turvautuvat epäsosiaalisiin, mahdollisesti ekstremistisiin keinoihin sekä (6) estää kykyä syyllistyä ekstremistisiin väkivaltarikoksiin katkaisemalla yhteydet ääriajattelua tukeviin ja ekstremistisiin rikoksiin yllyttäviin henkilöihin, verkostoihin ja viestintävälineisiin.

Kohdennetut ohjelmat

Kohdennetut interventiot ja ohjelmat on suunniteltu väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan ja siihen puuttumiseen. Ohjelmia soveltamalla pyritään pienentämään rikoksen uusimiseen liittyvää riskiä ja vahvistamaan uusista rikoksista pidättäytymistä. Nämä tavoitteet eivät olennaisesti poikkea ohjelmista ja interventioista, joilla pyritään torjumaan muunlaisia rikoksia. Väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan suunnitellut ohjelmat jaetaan kuitenkin usein kahteen tyyppiin sen mukaan, onko kyseessä irrottautuminen käytännön vai ideologian tasolla.

Irrottautuminen käytännön tasolla tapahtuu muuttamalla henkilön suhdetta väkivaltaiseen ääriryhmään, vakaumukseen tai ideologiaan. Interventioilla voidaan esimerkiksi ehkäistä tai purkaa samaistumista ääriryhmään, vakaumukseen tai ideologiaan, jossa väkivallan käyttö tavoitteiden saavuttamisen keinona on hyväksyttävää ja siihen rohkaistaan. Kun tämä suhde muuttuu, henkilö pystyy paremmin pidättäytymään rikoksista. Painopiste poikkeaa siis perinteisistä menetelmistä,

joissa rikosten uusimista pyritään ehkäisemään opettamalla henkilölle positiivisia sosiaalisia taitoja. Joissakin tapauksissa riskeihin ja henkilön tarpeisiin voidaan kuitenkin puuttua tehokkaammin käyttämällä perinteisiä menetelmiä (tai yhdistelemällä perinteisiä ja kohdennettuja menetelmiä). Näin erityisesti, jos motiivi ääriryhmän toimintaan osallistumiselle on ollut esimerkiksi rahan hankkiminen tai tilaisuus käyttää väkivaltaa.

Irrottautuminen ideologisella tasolla tapahtuu muuttamalla ekstremististen rikosten tekemisen oikeuttavaa aatteellista vakaumusta, asennetta tai ajattelutapaa. Tällaisiin interventioihin kuuluu esimerkiksi niiden tulkintojen, näkemysten ja väitteiden (esimerkiksi poliittiset periaatteet, pyhät kirjoitukset tai mytologia) kiistäminen, joilla ekstremistisen väkivallan oikeuttavat uskomukset ja asenteet perustellaan. Myös muunlaisten rikosten torjuntaan tähtäävissä interventioissa haastetaan ja kyseenalaistetaan asenteita ja ajattelutapoja. Kyseessä ei siis ole mikään erityisesti kohdennettuihin ohjelmiin rajoittuva erityistoimenpide. Tässä rikoksentekijöiden joukossa asenteiden ja ajattelutapojen taustalla voi kuitenkin olla tavallisesta poikkeavia tekijöitä, ja siksi sovellettava menetelmä on muokattava tarkoituksenmukaiseksi. Samoin kuin muiden rikosten torjuntaan tähtäävissä ohjelmissa, vakaumuksen, asenteiden ja ajattelutapojen muutoksen uskotaan vaikuttavan siihen, että henkilö pystyy paremmin pidättäytymään rikoksista.

Käytännön tasolla tapahtuvaa irrottautumista voidaan seurata tarkkailemalla henkilön käytöstä. Hän saattaa esimerkiksi lakata pitämästä yhteyttä radikalisoituneihin henkilöihin tai väkivaltaisiin ääriryhmittymiin. Muita käyttäytymisen muutoksia ovat esimerkiksi parempi sosiaalinen integroituminen ja muutokset elämäntavoissa. Ideologiasta irrottautumiseen tähtäävien interventioiden onnistumista on hankalampi todentaa objektiivisesti. Merkkejä irrottautumisesta ideologisella tasolla ovat esimerkiksi luopuminen väkivaltaista ekstremismistä kannattavasta aatemaailmasta, vakaumuksen heikkeneminen, muuttunut käytös aikaisemmin vihollisina pidettyjä henkilöitä kohtaan ja aatemaailmalla perustellun väkivallan käytön hyväksyvien ryhmien avoin vastustaminen. Tällaisia muutoksia on kuitenkin hankala mitata, koska muutokset ajattelussa eivät välttämättä heijastu henkilön käytökseen. Muita tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi asenteiden ja jyrkän vakaumuksellisuuden pehmeneminen sekä eri arvomaailmaa edustavien henkilöiden vastustamisen heikkeneminen.

Rikosseuraamustyössä interventioilla tavoitellaan tyypillisesti riskienhallintaa ja kuntoutumista. Väkivaltaista ekstremismistä ehkäisevillä interventioilla on samat tavoitteet. Interventiot, joilla pyritään puuttumaan ongelmallisiin tai vahingollisiin ihmissuhteisiin, käyttäytymismalleihin ja ajattelutapoihin, ovat tärkeä osa rikosseuraamustyön arkipäivää. Interventiot, joilla tuetaan henkilön irrottautumista väkivaltaisesta ekstremismistä käytännön tai ideologian tasolla, ovat siis täysin yhdenmukaisia muiden rikosseuraamustyössä sovellettavien linjausten ja käytäntöjen kanssa. Jaottelusta huolimatta interventiot voivat tukea irrottautumista sekä käytännön että ideologian tasolla, ja työntekijöiden onkin hyvä muistaa, etteivät menetelmät ole toisensa pois sulkevia. Joidenkin kohdalla rikosten tekemisen oikeuttava aatteellinen vakaumus, asenne tai ajattelutapa muuttuu, kun suhde ekstremistiseen ryhmään, vakaumukseen tai ideologiaan muuttuu (irrottautuminen ideologisella tasolla). Vastaavasti asenteiden tai ajattelutavan muuttumisen seurauksena myös suhde ekstremistiseen ryhmään, vakaumukseen tai ideologiaan muuttuu (irrottautuminen käytännön tasolla).

Ymmärrämme koko ajan paremmin, miten ideologisella ja käytännön tasolla tapahtuvaan irrottautumiseen liittyvät prosessit vaikuttavat toisiinsa ja pidättäytymiseen rikoksista. Käytännön työssä tämä tarkoittaa, että työntekijän tulisi pystyä tunnistamaan (arvioinnin avulla), millaisia

muutoksia kyseisen rikoksenteelijän kohdalla tulisi erityisesti tukea. Rikoksista pidättäytyminen ja riskien hallinta saattavat edellyttää, että interventioiden on tuettava irrottautumista sekä käytännön että ideologisella tasolla. Jos rikoksenteelija esimerkiksi samaistuu voimakkaasti ekstremistiseen ryhmään, vakaumukseen tai ideologiaan, ohjelmien on ensisijaisesti pyrittävä vaikuttamaan hänen suhteeseensa kyseiseen ryhmään, vakaumukseen tai ideologiaan. Mikäli irrottautuminen käytännön tasolla on mahdotonta tai epätodennäköistä, painopiste on siirrettävä interventioihin, joilla pyritään kyseenalaistamaan ja muuttamaan rikosten tekemisen oikeuttavaa ekstremististä asennetta tai ajattelutapaa sekä heikentämään henkilön kykyä tehdä rikoksia.

Yleisesti sovellettavat interventiot ja muut toiminnot

Ekstremismiin ajautumista voidaan ehkäistä ja ekstremismistä irtautumista tukea järjestämällä vangeille mahdollisuuksien mukaan mielekäästä koulutusta, työtä ja liikuntaa. Myös uskontoon ja kulttuuriin liittyvää toimintaa tulisi mahdollisuuksien mukaan tarjota. Toiminnan tarkoitus ja hyödyllisyys sekä muutokset, joita toiminnan kautta pyritään saamaan aikaan, on selvitettävä huolellisesti. Toimenpiteiden merkitys ja arvo yksittäisille rikoksenteelijoille on mahdollista hahmottaa vasta, kun ymmärretään millainen rooli toiminnalla on rikoksenteelijän elämässä ja millaisia muutoksia sen seurauksena voi syntyä. Esimerkiksi koulutus voi avartaa näkemystä, kehittää kriittistä ajattelua ja suvaitsevaisuutta ja antaa yksilölle eväitä etsiä elämälleen uusia suuntia. Töissä käyminen voi edesauttaa uusien ihmissuhteiden muodostumista, parantaa omanarvontuntoa, antaa elämälle tarkoituksen ja luoda uskoa ja toivoa tulevaisuuteen. Liikunta voi tarjota jännitystä ja riemua, mahdollisuuden kehittää yhteistyötaitoja, kurinalaisuutta ja johtajuutta ja vahvistaa henkilön kokemusta siitä, että hän päättää itse omista asioistaan. Kulttuuri voi kehittää itseymmärrystä sekä lisätä tyytyväisyyttä ja tunnetta siitä, että kuuluu joukkoon.

Ei pidä olettaa, että jokainen hyötyisi tai saisi positiivisia vaikutteita kaikista mainituista toiminnoista rangaistuksensa aikana. Jotkut ovat esimerkiksi voineet liikuntaharrastuksen, kuten jalkapallon, varjolla etsiä rekrytoitavia henkilöitä, ja he saattaisivat tehdä niin uudelleen. Tietyn alan koulutus saattaisi parantaa henkilön kykyä kääntää muita, ja jotkut saattaisivat hakeutua tiettyihin työtehtäviin edistääkseen tietynlaisia ekstremistisiä rikoksia. Todennäköisimmin toiminnoista on hyötyä, kun ne vastaavat samoihin tarpeisiin, joita henkilö pyrkii tyydyttämään osallistuessaan ekstremistiseen ääriliikehdintään, kuten yhteenkuuluvaisuuden tunne, jännityksen kokeminen, oman itsen ja elämän merkityksellisyys jne. Erityisen hyödyllisiä toiminnot ovat silloin, kun henkilö osallistuu niihin yhtä aikaa kohdennetun kuntoutusohjelman kanssa tai sen jälkeen ja ymmärtää itsekkin, miksi toimintaan osallistuminen on tärkeää. Hän esimerkiksi tiedostaa ja ymmärtää, että osallistuessaan uusien sosiaalisten ryhmien toimintaan hänen ei enää tarvitse hakeutua ääriryhmiin kokeakseen yhteenkuuluvuuden tunnetta tai elämänsä merkitykselliseksi.

Jokaisen työntekijän tulee tiedostaa, että arkiset vuorovaikutustilanteet ja niissä sovellettavat käytännöt, prosessit ja periaatteet tarjoavat usein erinomaisen tilaisuuden toteuttaa interventioita. Jokapäiväiset keskustelut ja arkiset toiminnot voivat auttaa saavuttamaan juuri ne tavoitteet, joihin mm. kohdennetuilla ohjelmilla pyritään. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi rikoksenteelijän auttaminen mielekkään työpaikan löytämisessä, myötätunnon osoittaminen tai rikoksenteelijän hyvinvoinnista huolehtiminen, vaikka tämä pitäisi työntekijöitä vihollisinaan. Jokapäiväisiä tilanteita ovat myös omasta osallisuudestaan ääriliikehdintään huolestuneen rikoksenteelijän kuunteleminen ja mustavalkoisen maailmankuvan kyseenalaistaminen. Kokemuseräisen tiedon mukaan vaikuttaa vahvasti siltä, että pienillä teoilla on suuri vaikutus, ja ne saattavat olla se sysäys, joka saa henkilön irrottautumaan tai harkitsemaan irrottautumista haitallisista ideologioista ja ryhmistä.

Päivittäinen positiivinen vuorovaikutus työntekijöiden ja rikoksenteekijöiden välillä, toisen kunnioittava kohtelu ja työntekijöiden positiivinen esimerkki ovat tekijöitä, jotka saattavat olla keskeisellä sijalla aiheuttamassa muutosta parempaan ja vahvistamassa kykyä vastustaa väkivaltaiseen ekstremismiin ajautumista.

Erityisalojen osaamista ja oppimista, jotka ovat tyypillisiä elementtejä kohdennetuissa ohjelmissa, tulisi mahdollisuuksien mukaan sisällyttää myös kaikille suunnattuihin interventioihin ja toimintoihin liittyvään koulutukseen. Esimerkiksi työntekijöille, jotka toteuttavat kohdennettuja interventioita ekstremististen rikoksenteekijöiden kanssa, voisi kertoa, miten he voivat omalla käytöksellään ja asennoitumisellaan tarjota vaihtoehdoisen mallin ekstremistisille asenteille, esimerkiksi olemalla suvaitsevaisia, esittämällä kysymyksiä, kunnioittamalla toisten mielipiteitä ja suhtautumalla ihmisiin huomaavaisesti ja syrjimättä. Tietojen ja kokemusten jakaminen kollegoille ja hyödyntäminen päivittäisessä työssä voi vähentää rikoksenteekijöiden kiinnostusta osallistua ekstremistiseen toimintaan. Vastaavasti kaikille soveltuviissa interventioissa ja toiminnoissa tehokkaiksi todetut käytännöt tulisi sisällyttää kohdennettuihin erityisohjelmiin.

Interventioiden soveltamisperiaatteet

Luotettavaa tutkimustietoa siitä, millaisilla interventioilla (esimerkiksi irrottautuminen käytännön tai ideologian tasolla) pystytään tehokkaimmin ehkäisemään ekstremistisiä rikoksia, ei ole. Riittävää näyttöä ei ole siitäkään, mitkä interventiot ovat tietyissä tilanteissa tai olosuhteissa kenellekin tarkoituksenmukaisimpia ja tehokkaimpia. Siksi työntekijöiden ei pidä olettaa, että jokin interventio toimisi tehokkaasti juuri tietyissä olosuhteissa jonkun tietyn ihmisen kohdalla. Meillä on vielä paljon opittavaa. Hyviin käytäntöihin liittyvistä periaatteista, jotka on syytä huomioida interventioita toteutettaessa, saadaan kuitenkin koko ajan lisää tietoa. Yksi tällainen huomio on, että periaatteet, jotka ovat toimivia muiden rikosten ehkäisyssä, vaikuttaisivat olevan merkittäviä myös väkivaltaisen ekstremismin torjumiseen ja ehkäisyyn tähtäävissä interventioissa. Esimerkiksi riittävän intensiiviset ja pitkäkestoiset, yksilölliset erot huomioivat ja organisaation tukemat interventiot, joilla puututaan suoraan ekstremistiseen rikollisuuteen vaikuttaviin tekijöihin ja olosuhteisiin, saattavat toimia tehokkaasti myös radikalisoituneiden rikoksenteekijöiden kuntoutuksessa. Mahdollisesti merkittävää on myös se, että interventioiden onnistumiseen voivat vaikuttaa eri rooleissa olevat henkilöt (esimerkiksi psykologit, yhdyskuntaseuraamustyöntekijät, uskontokuntien edustajat, mentorit, perheenjäsenet ja toiset rikoksenteekijät). Nykyisen tietämyksen valossa interventioilla, joilla tuetaan henkilön irrottautumista käytännön tasolla, tulisi puuttua henkilön identiteettiin liittyviin ominaisuuksiin: tunteisiin ja kokemuksiin, joiden takia hän on alttiimpi osallistumaan ääriiikehdintään (käännytys, uhatuksi tulemisen tunne, kaltion kohdelluksi tulemisen kokemukset jne.), ekstremististä rikollisuutta tukevaan mielenmaisemaan ja niihin ominaisuuksiin, jotka auttavat häntä irrottautumaan ja pidättäytymään väkivaltaisesta ekstremismistä. Nykyisen tietämyksen valossa interventioilla, joilla tuetaan henkilön irrottautumista ideologisella tasolla, tulisi puuttua niihin ajatusmalleihin, uskomuksiin ja näkemyksiin muista ryhmistä, jotka saavat hänet puoltamaan väkivaltaista ekstremismia ja käyttämään aatemaailmalla perusteltua väkivaltaa (esimerkiksi ihmisten jakaminen 'meihin' ja 'muihin', toisten demonisoiminen tai ihmisyyden kieltäminen, myötätunnon ja empatian puute).

Luvun lopussa on kirjallisuusluettelo. Näistä lähteistä saa lisätietoja ja tarkempia ohjeita interventioiden soveltamisperiaatteista, tyypeistä ja eri alojen ammattilaisten rooleista.

Interventioiden yksilöllinen mukauttaminen

Interventioissa on huomioitava yksilölliset tarpeet ja olosuhteet. Yksilöllinen huomioiminen kannustaa rikoksentekejiä osallistumaan, ottamaan opikseen ja saamaan suurimman hyödyn sovellettavista interventioista. Interventioissa on huomioitava seuraavat tekijät: (1) henkilön nykyinen sitoutumisen tai irrottautumisen taso, (2) kiinnostuksen ja osallistumisen taustalla vaikuttavat motiivit ja olosuhteet (oportunisti vai jokin itselle merkityksellisempi syy), (3) uskonnollisuus ja kulttuuritausta ja (4) muiden rikoksentekejiä tai ryhmän vaikutus. Kirjallisuudessa on painotettu ekstremistisiin rikoksiin syyllistyneiden henkilöiden 'normaaliutta', mutta viime aikoina on saatu uutta näyttöä siitä, että joidenkin henkilöiden kohdalla mielenterveysongelmat saattavat liittyä ääriideologian sitoutumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin osallistumiseen sekä siihen, miten he reagoivat interventioihin. Interventioiden suunnittelussa tulisi huomioida olosuhteet, riskiarviointien tulokset, yksilölliset tarpeet sekä se, millaisia interventioita sovelletaan, milloin ja miten niitä sovelletaan ja kuka niitä soveltaa.

Interventiot ja uskonto

Väkivaltaista ekstremismia esiintyy eri aikoina eri puolilla maailmaa, ja monenlaiset ryhmät, vakaumukset ja ideologiat ovat oikeuttaneet väkivallan käytön. Rikosseuraamustyössä tulisi mahdollisuuksien mukaan kehittää ja soveltaa käytäntöjä, prosesseja, interventioita ja menetelmiä, joilla voidaan puuttua toiminta-alueella esiintyvään väkivaltaiseen ekstremismiin. Tällä hetkellä maailmassa on kuitenkin ryhmiä, ekstremistisiä vakaumuksia ja ideologioita, jotka muodostavat niin suuren uhkan Euroopan maiden ja koko maailman turvallisuudelle, ettei niitä voi jättää huomiotta. Näiden ryhmien vaikutus ulottuu suorasti tai epäsuorasti myös vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyöhön. Vaarallisina pidettyjä ääriyhtymäitä ovat esimerkiksi ISIS, al-Qaida ja muut vastaavat ryhmittymät. Puuttuminen muslimien pyhien kirjoitusten ja kirjoitusten selitysten ja arvojen virheellisiin tulkintoihin ja niiden korjaaminen on keskeinen elementti useissa kansainvälisissä radikalisoitumisen torjuntaan ja ehkäisyyn tähtäävissä ohjelmissa. Rikoksentekejiä on järjestetty esimerkiksi uskontotunteja, jotta he saisivat oikeaa tietoa uskonnosta (korjataan virheelliset tulkinnat ja väärinkäsitykset) ja pystyisivät vastustamaan väkivaltaista ekstremismia tulevaisuudessa.

Kokemuseräistä tietoa siitä, mitkä teologiaan pohjautuvat interventiot torjuvat ja ehkäisevät radikalisoitumista, on vain vähän, mutta joitakin tekijöitä on jo uskallettu varovaisesti nostaa esille. Seuraavassa on muutama esimerkki tällaisista tekijöistä. Sovellettavissa interventioissa puututaan laajasti käytännön ja ideologian tasolla vaikuttaviin tekijöihin (psykologiset tekijät, ihmissuhteet (myös perhe- ja sukulaissuhteet) ja käytännön asiat). Opettajat ja luennoitsijat ovat korkeasti koulutettuja, asiantuntevia, uskottavia, päteviä, viisaita ja myötätuntoisia, ja he uskaltavat osoittaa vääräksi väkivaltaa puoltavat uskomukset. Interventioilla kyseenalaistetaan väkivaltaa tukevat ajatusrakennelmat, kuten ihmisten jakaminen 'meihin' ja 'muihin'. Käydään mielekästä vuoropuhelua, jossa käsitellään rauhallisesti ja keskittyneesti henkilön kannalta keskeisiä aiheita.

Työntekijöiden on hyvä tiedostaa, että uskonnon harjoittamisen ja hengellisen identiteetin löytämisen on todettu tukevan monien rikoksentekejiä kuntoutumista ja pidättäytymistä uusintarikollisuudesta. Lisäksi mahdollisuus harjoittaa uskontoa ja kehittää hengellistä identiteettiä on todennäköisesti erittäin hyödyllistä positiivisen minäkuvan kehittymisen ja säilymisen sekä yleisen elämässä pärjäämisen kannalta (esimerkiksi pärjääminen vankeudessa ja vastuun ottaminen tehdyistä rikoksista). Erityisen tarkasti on huolehdittava siitä, ettei uskonnon

harjoittamisen, hengellisyyden ja uskonnollisen hartauden katsota automaattisesti tarkoittavan, että henkilö on kiinnostunut väkivaltaisesta ekstremismistä tai että hän osallistuu ekstremistiseen väkivaltaan. Kohtelias asenne, kiinnostuksen osoittaminen positiivisessa mielessä ja hengellisen identiteetin tukeminen arjen vuorovaikutustilanteissa ovat tekijöitä, jotka saattavat merkittävästi edistää kuntoutumista ja kehittää kykyä vastustaa väkivaltaista ekstremismia. Samanaikaisesti työntekijöiden tulee kuitenkin rohkeasti puuttua sopimattomaan, mahdollisesti vahingolliseen tai vankilan sääntöjä tai käytäntöjä loukkaavaan käytökseen silloinkin, kun rikosentekijä on itse sitä mieltä, että hänen uskonsa oikeuttaa kyseisen tavan käyttäytyä. Työntekijöiden tulisi osata olla positiivisesti vuorovaikutuksessa kaikkien rikosentekijöiden kanssa sukupuolesta, rodusta, uskonnosta, yhteiskuntaluokasta tms. riippumatta. Positiivinen vuorovaikutus ehkäisee työntekijöiden ja rikosentekijöiden jakautumista 'meihin' ja 'muihin' sekä jakautumisen aiheuttamia ongelmallisia asenteita ja ongelmakäyttäytymistä. Rikosentekijöiden naispuolisia työntekijöitä, sukupuolten välistä tasa-arvoa, voimassa olevia lakeja ja yhteiskunnallisia arvoja vastustaviin asenteisiin on tarvittaessa puututtava avoimesti, viivyttelemättä ja tarkoituksenmukaisesti.

Interventiot ja niiden toteutustavat

Työntekijöiden on huolellisesti harkittava, miten interventioita voidaan soveltaa mahdollisimman tehokkaasti. Kokemusperäistä näyttöä suositusten tekemiseen esimerkiksi siitä, pitäisikö kohdennetut ohjelmat toteuttaa ryhmissä vai henkilökohtaisesti, on vielä toistaiseksi vain vähän. Monet tekijät puhuvat kohdennettujen ohjelmien henkilökohtaisen soveltamisen puolesta: henkilökohtaisissa tapaamisissa voidaan välttää ryhmän kielteiset vaikutukset henkilön irrottautumiskykyyn (ryhmäpaine ja henkilökemioihin liittyvät ongelmat), tukea ja vahvistaa henkilön omaa identiteettiä (ja heikentää ryhmäidentiteetin vaikutusta) ja rohkaista luottamusta ja uskallusta kertoa teoistaan ja muusta osallistumisesta. Toisaalta interventioiden toteuttaminen ryhmissä saattaa olla henkilökohtaista toteutustapaa hyödyllisempää siinä mielessä, että ryhmän jäsenet pystyvät ehkä ryhmänjohtajaa uskottavammin kyseenalaistamaan toistensa vahingollisia näkemyksiä ja uskomuksia, ryhmän tuki rohkaisee tekemään muutoksia omassa elämässä ja ryhmän jäsenet tarjoavat mallin positiivisesta ajattelusta ja sosiaalisesta käyttäytymisestä. Työntekijöiden ja johtajien onkin harkittava huolellisesti eri toteutustapojen etuja ja haittoja ohjelman tavoitteet ja mahdolliset osallistujat huomioiden.

Intervention toteuttaja valikoituu sovellettavan menetelmän, tavoitteiden ja odotettujen lopputulosten sekä rikosentekijän olosuhteiden (esimerkiksi fyysisen sijainnin) perusteella. Kohdennettujen erityisohjelmien toteuttaminen edellyttää asiantuntemusta ja osaamista sekä kokemusta (uskottavuus), ja siksi tällaisten interventioiden toteuttajaksi valikoituu usein esimerkiksi psykologi, yhdyskuntaseuraamustyöntekijä, uskonoppinut tai entinen väkivaltainen ekstremisti (lisätietoja on kohdissa 160–162). Asiantuntijoiden osallistumisesta saattaa olla hyötyä myös yleisesti kaikkia koskevia interventioita soveltaville ja rikosentekijöiden kanssa päivittäin vuorovaikutuksessa oleville työntekijöille. Erityistä huomiota on kiinnitettävä interventioiden toteuttamisesta vastaavien henkilöiden taustan selvittämiseen ja siihen, että he saavat riittävästi tukea pystyäkseen vastustamaan ekstremististen rikosentekijöiden mahdollista uhkailua sekä radikalisointi- ja lahjontayrityksiä. Vastustuskykyä voidaan tarkkailla järjestämällä säännöllisesti ohjausta ja tukea.

Mikäli mahdollista sama työntekijä ei toteuta henkilön interventioita ja tee hänestä riskiarviointeja. Tämän periaatteen toteuttaminen pienentää rooliristiriitoja, vahvistaa luottamusta ja helpottaa interventioiden etenemistä. Interventioiden toteuttajille on järjestettävä tukea ja ohjausta. Heidän

on vastattava toimistaan ja päätöksistään, ja heidän on välitettävä tietoa riskiarviointien ja päätöksenteon pohjaksi raportoimalla interventioiden etenemisestä ja ongelmista selkeästi. Interventioita toteutettaessa saadut tiedot ovat luottamuksellisia edellyttäen, ettei luottamuksellisuuden säilyttäminen vaaranna turvallisuutta tai rikosten torjuntaa.

Todisteita ja ylipäätään tietoa tehokkaista, erityisesti ryhmäohjauksessa käytettävistä interventioista on vähän. Ryhmille suunnattuja interventioita ovat esimerkiksi pyrkimykset saada ryhmä kollektiivisesti vähentämään sitoutumistaan käyttäen väkivaltaa poliittisten tavoitteidensa edistämiseksi. Tällaisilla toimenpiteillä on paikkansa ja niiden tulokset saattavat olla merkittävämpiä kuin yksilöohjauksessa vastaavilla toimenpiteillä saavutettavat tulokset. Niiden soveltamista on kuitenkin harkittava erittäin tarkasti ja mahdolliset tutkimustulokset sekä aikaisempi kokemus ja käytettävissä olevat tiedot on otettava huomioon.

Yhdyskuntaseuraamusten valvonta

Muiden tärkeinä pidettyjen yhdyskuntaseuraamusten tavoitteiden ohella myös yhteisön turvallisuus ja riskien vähentäminen sekä rikoksista pidättäytymisen tukeminen on yhtä tärkeää väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekeijöiden kuin muiden rikoksentekeijöiden kohdalla. Yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijöiden tulisi hyödyntää eri toimijoiden välisiä yhteistyöjärjestelyjä mahdollisimman laajasti voidakseen hallita riskejä, puuttua tehokkaasti ehtojen rikkomiseen (esimerkiksi määrääminen vankilaan) ja varmistaa, että henkilö noudattaa asetettuja ehtoja ja rajoituksia. Yleisesti myös tunnustetaan, että kohtuuttoman tiukat ehdot saattavat vaikeuttaa muiden tavoitteiden saavuttamista, kuten työllistymistä ja perhesuhteiden korjaamista. Riskien hallinnan kannalta on tärkeää, että yhdyskuntaseuraamustoimistojen työntekijät luovat hyvät suhteet yhdyskuntaseuraamusasiakkaisiin ja motivoivat heitä sitoutumaan valvontaprosessiin. Valvontatapaamisten sisältöön liittyvistä käytännöistä on saatu lupaavia tuloksia riskien ja muiden asioiden hallinnassa, kun yhdyskuntaseuraamusasiakkaita on kannustettu olemaan ennakkoluulottomampia ja kehittämään kriittistä ajattelua (miten he tulkitsevat tietoa ja muodostavat kuvan maailmasta), kun heitä on tuettu tasapainoisemman identiteetin rakentamisessa (ei ole sidoksissa ainoastaan ääriyhmään, vakaumukseen tai ideologiaan), kun heitä on kannustettu luopumaan väkivallan käytöstä ongelmanratkaisukeinona ja kun on puututtu tehtyjen rikosten vähättelyyn tai kieltämiseen. Saman tavoitteen saavuttamiseksi voidaan myös pyrkiä vaikuttamaan yhdyskuntaseuraamusasiakkaan olosuhteisiin. Positiivisten sosiaalisten verkostojen kehittämisen, epäsosiaalisista verkostoista irrottautumisen, perhesuhteiden korjaamisen ja vahvistamisen (mikäli tarkoituksenmukaista) sekä koulunkäynnin, kouluttautumisen ja työllistymisen tukeminen ovat osoittautuneet hyödyllisiksi menetelmiksi.

Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden yleinen valvonta ja ohjaus

Tietojen jakaminen

Tietojen jakamiseen liittyvät käytännön järjestelyt

Olemassa olevia, tiedon jakamiseen liittyviä sopimuksia tulisi hyödyntää tietojen ja tiedustelutiedon jakamisen helpottamiseksi virastojen ja organisaatioiden välillä (koskee myös lainvalvontaviranomaisia). Tietojen jakamisessa on kuitenkin aina huomioitava tietosuojalain määräykset. Mikäli olemassa olevat sopimukset todetaan riittämättömiksi tai sopimattomiksi ekstremististen rikosten ja terrorismin torjuntaan, on laadittava uudet sopimukset.

Tiedonhallinta

Tietojen ja tiedustelutietojen jakamisen tulee tapahtua hallitusti ja turvallisesti. Tietojen luovuttamisesta on ilmoitettava säännöllisesti ja säädösten mukaisesti poliisille ja muille asiaankuuluville viranomaisille. Tiedustelutiedot tallennetaan ja niitä jaetaan ja käsitellään tapauskohtaisesti. Tietojen jakamista koskevat järjestelyt saattavat edellyttää, että yksilöivät tiedot poistetaan salassa pidettävistä tiedoista (sanitointi), jolloin salassapitovelvollisuus poistuu tai tietojen suojaustaso laskee. Kun yksilöivät tiedot on poistettu, tietoja voidaan jakaa vastaanottajien välillä tietosuojaa loukkaamatta. Kaikille tietojaan arvioinnin, intervention tai muiden toimenpiteiden aikana kertoville rikoksenteijöille on selkeästi kerrottava vaitiolovelvollisuuden rajoituksista ja viranomaisen ilmoitusvelvollisuudesta.

Vastaanottajat

Tiedon jakamisessa virastojen ja organisaatioiden välillä noudatetaan kansallista lainsäädäntöä ja kansainvälisiä ihmisoikeusnormeja. Tietoja tarvitaan riskeihin, tuomioon ja vapauttamiseen liittyvän päätöksenteon ja toimenpiteiden tueksi. Useista eri lähteistä ja yhteyksistä sekä eri menetelmin koottuja tietoja ja tiedustelutietoja verrataan toisiinsa ja siten luodaan kattava ja totuudenmukainen kokonaiskuva päätöksenteon tueksi. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tietoa (tarvittaessa myös salassa pidettäviä tietoja) jaetaan myös rikoksenteijöiden ohjaukseen ja kuntoutukseen osallistuvien, yksityisellä ja kolmannella sektorilla toimivien, ei-lakisäateisten toimijoiden kanssa. Viranomaisten ja sidosryhmien välillä jaettavaan tietoihin kuuluvat esimerkiksi tiedot ekstremistisistä rikoksista tuomituista rikoksenteijöistä sekä henkilöistä, jotka on tuomittu muista rikoksista, mutta jotka yhden tai useamman yhteistyötahon tietämyksen mukaan kannattavat väkivaltaista ekstremismia, ja asiasta on näyttöä. Tietojen tehokas jakaminen voidaan varmistaa järjestämällä tapaamisia ja tiedotustilaisuuksia säännöllisesti ja julkaisemalla tiedotteita. Molemminpuolisen luottamuksen säilyttämiseksi on ehdottoman tärkeää, että luottamuksellisuutta ja vaitiolovelvollisuutta koskevat säännöt ovat selkeät ja jokaisen yhteistyökumppanin rooli on tarkasti määritelty.

Terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin muodostama uhka ei rajoitu yhteen valtioon tai kansakuntaan, vaan uhka on kansainvälinen ja globaali. Siksi jäsenmaiden tulisi pyrkiä vahvistamaan keskinäistä yhteistyötä ja koordinoida tietojen ja tiedustelutiedon jakamista

tehokkaasti. Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusalan työntekijöiden, joilla on tietojen jakamiseen liittyen selkeä rooli ja vastuu, tulisi vahvistaa tietojen jakamiseen liittyviä järjestelyitä, kun vankeja siirretään eri maiden välillä.

Tiedustelutiedon käyttö

Tietoja ja tiedustelutietoja tulisi käyttää harkitusti ja asianmukaisesti ja vain tiettyä tarkoitusta varten. Tiedustelutiedon hyödyntäminen prosesseissa (esimerkiksi ammattilaisarvioinneissa) ei aina ole mahdollista tai helppoa, vaikka tiedoista olisikin hyötyä päätöksenteossa. Tämän seurauksena järjestelmään voi syntyä moniselitteisyyttä, kun tieto, jota ei ole mahdollista jakaa virallisia kanavia pitkin, jaetaan epävirallisesti (esimerkiksi suullisesti). Kerrostuneisuutta voidaan välttää ja luottamusta siihen lisätä, että tietoja käytetään siihen tarkoitukseen, mihin ne on luovutettu, kun tiedustelutietojen käytöstä eri tarkoituksissa on laadittu selkeät ohjeet. Tämä edellyttää erilaisissa ja toisiaan täydentävissä rooleissa toimivien työntekijöiden tiivistä yhteistyötä.

Tiedonvälitys ja viestintä

Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusalan työntekijöiden tulee tietää, miten he voivat ilmoittaa rikoksenteijöitä koskevia, ekstremismiin liittyviä tietoja, tiedustelutietoja tai oman henkilökohtaisen huolensa. Heidän on tiedettävä missä, minne, miten ja kenelle ilmoitus tehdään käyttämällä selkeitä ilmoituskanavia (esimerkiksi lausunnot, raportit/tiedusteluraportit tai henkilöstön viikkokokoukset). Näitä ilmoituksia varten voidaan luoda erillinen järjestelmä. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää olemassa olevia järjestelmiä, mutta silloin niiden käyttämisestä tähän tarkoitukseen on oltava selkeät säännöt. Mikäli mahdollista, olisi hyvä kehittää ja ylläpitää järjestelmiä, joiden avulla huolta herättävien henkilöiden (eli ääriajattelusta ja ekstremistisistä toiminnasta kiinnostuneet tai siihen osallistuvat henkilöt) kehitystä voidaan seurata.

Tietojen jakaminen muille sidosryhmille

On tärkeää huomata, että voi olla muitakin sidosryhmiä, jotka saattaisivat hyötyä tietojen jakamisesta. Esimerkiksi henkilön vangitsemisen ja oikeudenkäyntien aikana tiedon jakaminen on tärkeää, jotta syyttäjillä ja tuomareilla olisi hyvät tiedot radikalisoitumisprosessista, ekstremismistä ja niihin liittyvistä riskeistä. Näillä tiedoilla on merkitystä myös päätettäessä vankeudesta ja sijoituspaikasta, mahdollisista vaihtoehtoisista rangaistusmuodoista ja muista toimenpiteistä sekä siitä, mitkä tahot osallistuvat rangaistusten tai toimenpiteiden toteutukseen.

Tietojen ja tiedustelutiedon kerääminen

Väkivaltaisten ekstremistien toimintaa ja väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksenteijöitä koskevien tietojen kokoamiseksi on hyödynnettävä kaikkia käytettävissä olevia laillisia keinoja ja tietolähteitä. Tähän kuuluvat esimerkiksi terrori-iskujen suunnittelu, tiedot rikoksenteijöiden radikalisoitumisesta sekä muu toiminta ja suunnittelu. Tehtäväkenttä sisältää vangeilta saatujen tietojen keräämisen ja arvioinnin, vankien tai yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden käytöksen perusteella tehtyjen havaintojen analysoimisen ja tietojen jakamisen asianomaisten työntekijöiden ja toimijoiden välillä. Tietoja voidaan saada esitutkinnasta, oikeudenkäynnissä käytetystä todistusaineistosta, muutoksenhakuasiakirjoista, käyttäytymisestä vankilassa, asenteista ja teoista sekä vapautumiseen valmistelevista ohjelmista. Tietoja tarvitaan päätöksentekoprosesseissa ja

päätöksiä seuraavissa valvonta- ja ohjaustoimenpiteissä, kuten riskien seulonta-arvioinnissa, riskiarvioinnissa, interventioissa, valvonnassa ja tarkkailussa.

Viranomaisten ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö ja siihen liittyvät järjestelyt

Vastuu ekstremistisen rikollisuuden torjumisesta, ekstremististen rikosentekijöiden valvonnasta ja ohjauksesta sekä rikosentekijöiden integroitumisesta yhteiskuntaan jakaantuu rikosseuraamusalan ja lakisääteisten viranomaisten sekä muiden virastojen ja organisaatioiden kesken. Vastuutahoja ovat esimerkiksi yksityiset yritykset, hyväntekeväisyysjärjestöt, poliisi, tiedustelupalvelu, asuntolat, työvoimatoimistot, sosiaalityöntekijät, paikalliset viranomaiset ja kunnat sekä uskontojen edustajat. Väkivaltaisen ekstremismin torjunta on monen viraston ja organisaation tärkein tehtävä, ja ongelmaan puuttuminen edellyttääkin yhteistyötä. Onnistuminen edellyttää, että toimijat selvittävät omatoimisesti, mitä tietoja ne tarvitsevat toisilta toimijoilta.

Tehokas interventio edellyttää, että tapausta koskevat tiedot säilytetään yhdessä, jotta etenemistä voidaan arvioida, hoidon jatkuvuus turvata ja valvonta järjestää tarvittaessa. Pääsy yhdistettyihin tietoihin ja niiden käyttö helpottaa eri toimijoiden välistä viestintää ja yhteistyötä.

Viranomaisten ja muiden toimijoiden väliset järjestelyt

Ekstremististen ja radikalisoituneiden rikosentekijöiden valvonnassa ja ohjauksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan soveltaa samoja, tehokkaiksi todettuja viranomaisten ja muiden toimijoiden välisiä järjestelyjä kuin muidenkin rikosentekijöiden valvonnassa ja ohjauksessa (esimerkiksi seksuaalirikolliset ja jengeihin tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen osallistuneet rikosentekijät). Tämä on todennäköisesti tehokkaampaa, taloudellisempaa ja järkevämpää kuin uusien rakenteiden kehittäminen, vaikka toimijat eivät välttämättä olisikaan perehtyneet radikalisoitumiseen. Eri toimijoiden välisissä järjestelyissä ei ole olemassa yhtä ratkaisua, joka sopisi kaikille, vaan yhteistyön rakenne on luotava paikallisen tilanteen mukaan.

Tavoitteet

Yhteistyöhön osallistuvien toimijoiden on tunnettava toiminnan yhteiset tavoitteet ja huolehdittava omista tehtävistään ja vastuistaan yhteistyöjärjestelyissä. Erityisesti vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusaloilla on tehtävä tiivistä yhteistyötä paitsi keskenään myös muiden organisaatioiden ja virastojen kanssa.

Painopistealueet

Turvallisuus ja kuntoutuminen ovat viranomaisten ja muiden toimijoiden välisten yhteistyöjärjestelyiden tärkein asia. Nämä kaksi ovat pikemminkin toisiaan täydentäviä kuin kilpailevia painopistealueita. Turvallisuustekijät on huomioitava samalla, kun tuetaan tai edistetään irrottautumista ekstremismistä ja rikoksista pidättäytymistä. Joissakin olosuhteissa mahdollisuuksia on rajallisesti, ja työntekijöiden on kehiteltävä luovia tapoja hyödyntää olemassa olevia mahdollisuuksia tai luoda uusia. Ellei henkilölle anneta mahdollisuutta luoda uusia, positiivisia ihmissuhteita, kiinnostua uusista asioista tai käydä töissä, sitoutuminen ja samaistuminen

ekstremistiseen ryhmään, vakaumukseen tai ideologiaan ei todennäköisesti heikkene eikä muutu. Päinvastoin, kohtuuttoman jyrkät rajoitukset saattavat vain vahvistaa sitoutumista ja ekstremististä identiteettiä voimistamalla kaltoin kohdelluksi tulemisen kokemuksia ja tukemalla jakoa 'meihin' ja 'muihin'.

Kun rikoksentekijä suorittaa yhdyskuntaseuraamusta, mahdollisuuksien koordinoiminen sekä käytännön järjestelyistä huolehtiminen on todennäköisimmin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden (tai vastaavien toimijoiden) vastuulla. Ekstremististen rikoksentekijöiden erityisolosuhteet saattavat vaikeuttaa perusasioiden, kuten pankkitilin tai asunnon, järjestämistä. Työntekijät todennäköisesti tarvitsevat strategista ja ylemmän tason tukea neuvotellessaan toimivista järjestelyistä, joilla kannustetaan organisaatioita tarjoamaan mahdollisuuksia tälle rikoksentekijöiden ryhmälle.

Yhteinen kieli ja yhteiset menettelytavat

Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusalalla ja mahdollisuuksien mukaan myös muissa virastoissa ja organisaatioissa tulisi pyrkiä käyttämään yhdenmukaisia määritelmiä ja yhteistä kieltä, tietämystä, osaamista ja työkaluja (arvioinnit, interventiot). Yhteisestä kielestä ja yhtenäisistä menettelytavoista on useita hyötyjä, kuten interventiomenetelmien jatkuvuus vankilan ja yhdyskuntaseuraamustoimiston välillä, arviointien ja interventioiden kytkeytyminen toisiinsa, tehokkaampi viestintä ja yhteisymmärrys virastojen ja organisaatioiden välillä, tietojen jakamisen helpottuminen ja johdonmukainen ja perusteltavissa oleva päätöksenteko.

Yhteistyö

Luottamus on tehokkaan eri toimijoiden välisen yhteistyön perusedellytys, ja se mahdollistaa tietojen jakamiseen liittyvien ongelmien ratkaisemisen. Luottamusta ja siten myös hyvää yhteistyösuhdetta eri henkilöiden, virastojen ja organisaatioiden välillä voidaan edistää yksinkertaisin käytännön menetelmin, kuten sijoittamalla eri virastojen ja organisaatioiden työntekijät samoihin tiloihin (esimerkiksi yhdyskuntaseuraamustyöntekijät poliisilaitosten yhteyteen), huolehtimalla tietojen molemminpuolisesta jakamisesta (yhteisen edun hyväksi) kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaisesti, ilmaisemalla selkeästi, miten toimijat voisivat auttaa toisiaan yhteisen tavoitteen saavuttamisessa, ja auttamalla aktiivisesti muita pyydettyinä. Eri toimijoiden välistä yhteistyötä pitäisi olla eri hierarkkisilla tasoilla. Luottamus siihen, että kaikki huolehtivat omista vastuualueistaan, on erityisen tärkeää, koska yhteistyökumppaneiden toimintatavoissa saattaa olla eroja.

Eritysryhmät

Nuoret ja nuoret aikuiset

Rikosoikeusjärjestelmän piiriin joutuneiden alaikäisten lasten ja nuorten aikuisten kohtelusta ja heidän erityistarpeidensa huomioimisesta on säädetty esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien säännöissä vapautensa menettäneiden nuorten suojelemiseksi ja Euroopan neuvoston seuraamusten tai toimenpiteiden alaisia nuoria rikoksentekijöitä koskevissa eurooppalaisissa säännöissä. Suurinta osaa kyseisistä ohjeista voidaan soveltaa myös nuorisoon. Alaikäisten lasten ja nuorten aikuisten persoonallisuuden ja identiteetin kehitys on usein vielä kesken, ja heidän

erityiset tarpeensa, haavoittuvuutensa ja tilanteensa on huomioitava erityisesti ekstremismiin liittyvissä asioissa. Tiedetyt tekijät saattavat tehdä nuorista vaikutuksille ja radikalisoimispyrkimyksille alttiita, kuten kypsyystaso sekä tarve kuulua joukkoon, tarve vastustaa auktoriteetteja ja kokeilla erilaisia rooleja ja identiteettejä. Nuoret saattavat olla taipuvaisia liittymään ekstremistisiin ryhmiin myös niiden tarjoaman muun tuen takia (esimerkiksi suojele ja raha), ja toiminta verkossa ja sosiaalisessa mediassa saattaa vaikuttaa erityisen vahvasti nuorten käytökseen. Samat tekijät ja olosuhteet vaikuttavat toki aikuisiinkin, mutta vaikutus nuoriin on yleensä voimakkaampi.

Näihin tekijöihin on mahdollisesti kiinnitettävä erityistä huomiota, kun harkitaan rangaistussuosituksista, nuorten aikuisten sijoittelua, interventioita ja riskiarviointia. Erityistä huomiota on kiinnitettävä esimerkiksi nuoren sijoittamiseen ja siihen, keiden aikuisten rikosentekijöiden – erityisesti väkivaltaisen ekstremismin kannattajiksi tiedettyjen – kanssa hän pääsee olemaan tekemisissä. Interventioissa on otettava huomioon, että nuoren väkivaltaista ekstremismia kohtaan osoittama kiinnostus voi hyvin olla vain ikään kuuluva kehitysvaihe, ja erityisesti on pidättäydyttävä leimaamasta nuorta ekstremistiksi ja vahvistamasta väkivaltaisen ekstremistin identiteettiä. Riskiarvioinneissa on huomioitava nuorten aikuisten ominaispiirteet ja olosuhteet, jotta on mahdollista ymmärtää heidän aikaisempaa käytöstään ja ennakoida tulevaa käytöstä. Nuoret aikuiset ovat usein ensikertalaisia tai terroristisia vierastaistelijoita. Nämä ryhmät on käsitelty tarkemmin jäljempänä.

Naiset

Tietoja naispuolisista ekstremistisistä ja radikalisoituneista rikosentekijöistä saadaan koko ajan lisää, mutta tarkempia tietoja siitä, miten heidän valvonta ja ohjaus olisi järjestettävä vankilassa muihin naispuolisiin rikosentekijöihin verrattuna, on verrattain vähän. Joillakin naisilla on erityiset syyt ja motiivit liittyä mukaan ekstremistiseen toimintaan (esimerkiksi naisten välinen yhteenkuuluvuuden tunne ja uskonnollinen vapaus), mutta monen taustalla ovat samat syyt kuin miehillä. Samoin kuin miehillä myös naisilla motiivi osallistua ja tehdä rikoksia sekä heidän ekstremistisissä ryhmissä omaksumansa roolit vaikuttaisivat olevan monitahoisia, eikä mitään yhtä profiilia ole mahdollista määrittää. Työntekijöiden tulisi kuitenkin pystyä tunnistamaan ja ymmärtää naisten aktiivinen rooli väkivaltaisessa ekstremismissä. Samoin kuin muidenkin naispuolisten rikosentekijöiden kohdalla toimenpiteiden tulisi vastata naisten tarpeisiin, näkemyksiin ja tärkeinä pitämiin asioihin. Esimerkiksi yhteistyöhalukkuuteen ja interventioihin osallistumiseen saattaa vaikuttaa se, ovatko kaikki työntekijät naisia vai kuuluuko henkilökuntaan sekä miehiä että naisia. Perheen, sukulaisten ja yhteisön tuki, suhteet lapsiin ja sosiaalisten taitojen kehittäminen sekä mentorointi saattavat edesauttaa irrottautumista ekstremismistä ideologisella ja käytännön tasolla. On myös muistettava, että naisilla voi olla merkittävä ja keskeinen rooli myös väkivaltaisen ekstremismin torjunnassa: henkilökohtaisen aseman (äiti, sisar, ystävä) lisäksi naiset pystyvät vaikuttamaan myös vankiloitten käytäntöihin, prosesseihin ja toimintatapoihin. Lisäksi on huomioitava, että monet naispuolisista rikosentekijöistä ovat myös nuoria, ensikertalaisia tai terroristisia vierastaistelijoita.

Ensikertalaiset

Monilla ekstremistisistä rikoksista tuomituilla ei välttämättä ole lainkaan rikosrekisteriä tai aikaisemmat rikokset ovat olleet vähäisiä. Ensikertalaisiin liittyy erityisiä tekijöitä, joiden takia yhdyskuntaseuraamustyöntekijöiden on harkittava parhaiten soveltuvaa rangaistusmuotoa erityisen huolellisesti. Mikäli henkilön osallistuminen ekstremististen ryhmien toimintaan tai

aatteellisiin tavoitteisiin on ollut pintapuolista, rikokset ovat vähäisiä tai hän on selkeästi pettynyt ekstremistiseen toimintaan (eli on irrottanut toiminnasta käytännön tasolla), vapauden menetystä soveliaampi rangaistus voi olla yhdyskuntaseuraamus, mikäli laki sen sallii.

Osa ensikertalaisista on niin kutsuttuja terroristisia vierastaistelijoita. Terroristisella vierastaistelijalla tarkoitetaan henkilöä, joka matkustaa ulkomaille (muuhun kuin asuin- tai kotimaahansa) tarkoituksenaan osallistua, toteuttaa, suunnitella, valmistella tai muulla tavoin tukea terroritekoja taikka saada tai antaa terrorismiin liittyvää koulutusta. Erityinen vaara on, että kotimaahansa palaavat vierastaistelijat (jotka usein ovat nuoria) saattavat toteuttaa terroristi-iskuja kotimaassaan tai niissä maissa, joiden kautta palaavat kotimaahansa. Käytössä tulisi olla menetelmät, joiden avulla vankiloihin ja yhdyskuntaseuraamustoimistoihin saapuvat terroristiset vierastaistelijat voidaan havaita ja tunnistaa. Näillä henkilöillä ei välttämättä ole aikaisempia tuomioita, eikä heitä ole aikaisemmin epäilty osallisuudesta kyseiseen toimintaan. Tehokas tietojen jakaminen jäsenmaiden ja kansainvälisten toimijoiden (esimerkiksi Interpol) välillä voi auttaa vierastaistelijoiden tunnistamisessa erityisesti, kun henkilö karkotetaan toiseen maahan. Kuten muidenkin ensikertalaisten kohdalla, myös tässä ryhmässä henkilön muodostamaan uhkaan nähden kohtuullisen ja tarkoituksenmukaisen intervention tunnistaminen edellyttää riskiarvioinnin suorittamista. Tärkeää on myös estää radikalisoitumisprosessin eteneminen, uudelleen radikalisoituminen ja ekstremistisen identiteetin vahvistuminen. Prosessissa on tärkeää ymmärtää henkilöiden motiivit, perustelut ja taustalla vaikuttavat tekijät liittymiselle, mukana pysymiselle ja kotimaahan palaamiselle. Riskienhallinta- ja integrointiohjelmassa on huomioitava kyseiset olosuhteet erityisesti, kun osallistumisen taustalla on pettymys tai trauma. Työntekijöiden on oltava valppaina valheellisten väitteiden tunnistamiseksi (koskien esimerkiksi harhakuvien särkymistä). Valheellisin väittein pyritään harhauttamaan viranomaisia, jotta he eivät kiinnittäisi huomiota henkilöihin, jotka ovat uhka yhteiskunnalle. Huomiota on kiinnitettävä myös niihin tietoihin, koulutukseen ja taitoihin, mitä henkilöt ovat saattaneet saada ollessaan ulkomailla ja jotka lisäävät heidän kykyään edistää tai toteuttaa aatemaailmalla perusteltuja väkivaltaisia tekoja (esimerkiksi nykyaikaisten aseiden, teknologian ja vastavakoilutekniikoiden käyttö). Toimijoiden on varauduttava mahdollisesti tulevana vuosina kotimaahan palaavien terrorististen vierastaistelijoiden lukumäärän kasvuun.

Pääkohdat

- Väkivaltaista ääriajattelua kannattaville rikoksentekijöille suunnatut kohdennetut interventiot tulee sopeuttaa vankilan tai alueen erityisolosuhteisiin, ja niiden tulisi perustua muista rikoksista tuomittujen valvontaan ja ohjaukseen tarkoitetuista yleisistä menetelmistä saatuihin kokemuksiin ja tuloksiin.
- Turvallisuusjärjestelyjä täydentämässä tulee olla kuntoutusohjelma, joka tarjoaa henkilöille mahdollisuuden vastata tarpeisiinsa sosiaalisesti hyväksyttävillä ja laillisin keinoin sekä irrottautua väkivaltaisesta ekstremismistä.
- Kohdennettujen ohjelmien on perustuttava henkilökohtaisen riskiarvioinnin tuloksiin ja henkilön tarpeisiin, ja ohjelmille on määritettävä selkeät, perustellut tavoitteet.
- Vastuullisuus, valvonta ja edistymisen seuraaminen ovat olennainen osa interventioiden soveltamista.
- Interventioiden tulee perustua viimeisimpään käytettävissä olevaan tietoon hyvistä käytännöistä ja tehokkaiden interventioiden periaatteista.
- Interventioilla pyritään muuttamaan henkilön suhdetta tai asennoitumista ekstremistiseen vakaumukseen, ideologiaan tai ryhmään sekä kyseenalaistamaan väkivallan käytön mahdollisesti oikeuttavat uskomukset ja näkemykset.
- Yhdyskuntaseuraamusta suorittavia, väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksentekijöitä valvovien yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden toimintaa ohjaavia keskeisiä tavoitteita ovat yhteiskunnan suojelu ja riskien vähentäminen sekä rikoksista pidättäytymisen edistäminen.
- Tietojen ja tiedustelutiedon jakamista tulee helpottaa eri tavoin, esimerkiksi sopimalla tietojen jakamisesta virallisesti, tapaamalla yhteistyökumppaneita säännöllisesti, käyttämällä huolta herättävien yksilöiden valvonnassa reaaliajassa toimivia järjestelmiä ja huolehtimalla, että työntekijöiden kokeman huolen ilmaisemiselle on olemassa selkeät kanavat.
- Toimijoiden välisessä yhteistyössä tulisi mahdollisuuksien mukaan hyödyntää jo olemassa olevia yhteistyöjärjestelyjä, yhteistyöllä tulee olla selkeät, yhteiset tavoitteet ja selkeästi jaetut vastuut ja roolit. Lisäksi toimijoilla tulisi olla mahdollisimman kattavasti käytössään sama sanasto ja käsitteistö, tiedot ja osaaminen sekä samat työmenetelmät.
- Eri toimijoiden välisissä yhteistyöjärjestelyissä tulisi kiinnittää huomiota sekä turvallisuuteen että kuntoutukseen ja pyrkiä luomaan henkilöille mahdollisuus luopua kiinnostuksesta ja osallistumisesta ekstremistiseen toimintaan.
- Virastojen ja organisaatioiden tulisi olla yksimielisiä ekstremististen rikoksentekijöiden valvonnasta ja ohjauksesta sekä väkivaltaisen ekstremismin torjunnasta ja käyttää samoja termejä, käsitteitä ja työkaluja.
- Tiettyjen ryhmien, kuten nuorten, naisten ja ensikertalaisten rikoksentekijöiden, valvontaan ja ohjaukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Kirjallisuutta

Yleistä

Global Counterterrorism Forum (2012). Rome Memorandum on Good Practices for Rehabilitation and Reintegration of Violent Extremist Offenders.

<https://www.thegctf.org/documents/10162/38330/Rome+Memorandum-English>

· Radicalisation Awareness Network (2016) Dealing with radicalisation in a prison and probation context, RAN Prisons and Probation - Practitioners Working

Paper. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-news/docs/ran_p_and_p_practitioners_working_paper_en.pdf

· International Centre for Counter-Terrorism (2012). Roundtable Expert Meeting & Conference on Rehabilitation and Reintegration of Violent Extremist Offenders: Core Principles & Good Practices. <http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Background-Paper-Rehab-Core-Principles-Good-Practices.pdf>

· A.Silke (2014) Prisons, Terrorism & Extremism, Critical Issues in Management, Radicalisation and Reform. Oxon, U.K: Routledge

· Hamm, M. The Spectacular Few: Prisoner Radicalisation and the Evolving Terrorist Threat. New York:

University Press, 2013.

· Bjørger, T. & Horgan, J. (2009) Leaving Terrorism Behind. Oxon: Routledge.

· Ramalingham, V. (2014) On the Front-Line: A Guide to Countering Far-Right Extremism. Institute of Strategic Dialogue.

· TerRa Toolkit - Community resources: Manual for Prison Officers - <http://terratoolkit.eu/>

Erikoisaloittain

Kuntoutusohjelmien ja interventioiden kehitys ja toteuttaminen

· Global Counter Terrorism Forum and United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (2013) Building on the GCTF's Rome Memorandum: Additional Guidance on the Role of Psychologists/Psychology in Rehabilitation and Reintegration Programmes.

· Global Counter Terrorism Forum and United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (2013) Building on the GCTF's Rome Memorandum: Additional Guidance on the Role of Religious Scholars and other Ideological Experts in Rehabilitation and Reintegration Programmes.

· Dean, C (2016) "Addressing Violent Extremism in Prisons and Probation: Principles for Effective Programmes and Interventions". Global Center for Cooperative Security, Policy Brief.

· Dean, C (2014) The healthy identity intervention: The UK's development of a psychologically informed intervention to address extremist offending. In A.Silke (ed) Prisons, Terrorism and Extremism: Critical Issues in Management, Radicalisation and Reform. Oxon: Routledge.

· Veldhuis, T. "Designing Rehabilitation and Reintegration Programmes for Violent Extremist

Offenders: A Realist Approach". The International Centre for Counter-Terrorism - The Hague 3, no. 2 (2012),

<http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Veldhuis-Designing-Rehabilitation-Reintegration-Programmes-March-2012.pdf>

Horgan J. and K. Braddock. "Rehabilitating the Terrorists?: Challenges in Assessing the Effectiveness of De-Radicalisation Programmes". Terrorism and Political Violence, no. 22 (2010).

John Horgan, "Fully Operational? The Ongoing Challenges of Terrorist Risk Reduction Programmes," E-International Relations, 2013,
<http://www.e-ir.info/2013/07/29/fully-operational-the-ongoingchallenges-of-terrorist-risk-reduction-programs/>

Sam Mullins, "Rehabilitation of Extremist Terrorists: Learning From Criminology," Dynamics of Asymmetric Conflict 3, no. 3 (2010): 162-193

El-Said, H. (2012). Deradicalising Islamists: Programmes and their Impact in Muslim Majority States. The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence.

German Länder Working Party "Dealing with radical Islamist prisoners", Final report, 18 April 2016
:<http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/PCCP%20documents%202016/Final%20report%20L%C3%A4nder%20Working%20Party.pdf>

Sarah V. Marsden (2015): Conceptualising 'success' with those convicted of terrorism offences: Aims, methods, and barriers to reintegration, Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression, DOI: 10.1080/19434472.2014.1001421.

Wilkinson, B. (2015). Do leopards change their spots? Probation, risk assessment and management of terrorism-related on licence in the UK. In A.Silke (ed) Prisons, Terrorism and Extremism: Critical Issues in Management, Radicalisation and Reform. Oxon: Routledge.

Ferguson, Neil (2015) Northern Irish ex-prisoners: the impact of imprisonment on prisoners and the peace process in Northern Ireland. In A.Silke (ed) Prisons, Terrorism and Extremism: Critical Issues in Management, Radicalisation and Reform. Oxon: Routledge.

Nuoret rikoksentehtäjät

Organization for Security and Co-operation in Europe (2012). Youth Engagement to Counter Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism. Report on Findings and Recommendations.

Terroristiset vierastaistelijat

Global Counter Terrorism Forum (2014) Foreign Terrorist Fighters (FFT) Initiative, The Hague - Marrakech Memorandum on Good Practices for A More Effective Response to the FFT Phenomenon.
<https://www.thegctf.org/Portals/1/Documents/Framework%20Documents/AGCTF-The-Hague-Marrakech-Memorandum-ENG.pdf>

Radicalisation Awareness Network (2013). Declaration of and Good Practices for Engagement with Foreign Fighters for Prevention, Outreach, Rehabilitation and Reintegration
<http://www.icct.nl/download/file/RAN-Declaration-Good-Practices-for-Engagement-with-Foreign-Fighters.pdf>

Entenmann, E., Van der Heide, L., Weggemans, D. and J. Dorsey “Rehabilitation for Foreign Fighters? Relevance, Challenges and Opportunities for the Criminal Justice Sector”, The International Centre for Counter-Terrorism - The Hague 6, no. 5 (2015).

Naiset radikalisoituneina rikoksentekijöinä

Naureen Chowdhury Fink and Liat Shetre (2013) The Roles of Women in Terrorism, Conflict, and Violent Extremism: Lessons for the United Nations and International Actors. Center on Global Counterterrorism Co-operation http://www.globalcenter.org/wp-content/uploads/2013/04/NCF_RB_LS_policybrief_1320.pdf

Global Counter Terrorism Forum (2014) Good Practices on Women and Countering Violent Extremism <https://www.thegctf.org/Portals/1/Documents/Framework%20Documents/A/GCTF-Good-Practices-on-Women-and-CVE.pdf>

Radicalisation Awareness Network (2015) The Role of Gender in Violent Extremism, RAN Issue Paper http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/issue_paper_gender_dec2015_en.pdf

5. VÄKIVALTAISTA ÄÄRIAJATTELUA KANNATTAVAT RIKOKSENTEKIJÄT JA TURVALLISUUS VANKEINHOITO- JA YHDYSKUNTASEURAAMUSTYÖSSÄ

Johdanto

Tasapainon löytäminen turvallisuuden ja kuntoutuksen välillä ei koske vain väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksentekejiä, mutta tähän ryhmään kuuluviin rikollisiin liittyy tiettyjä muista rikoksentekejiä poikkeavia ominaispiirteitä ja riskejä, jotka on huomioitava erikseen. Tässä käsikirjassa turvallisuudella tarkoitetaan fyysiseen ympäristöön ja ihmiskontakteihin liittyviä toimenpiteitä, joilla pyritään pienentämään seuraavia väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekejiä muodostamia uhkia:

- itsensä, toisten rikoksentekejiä, työntekijöiden tai vierailijoiden vahingoittamisen riski (yleinen riski, joka liittyy useimpiin rikoksentekejiin)
- pakenemisriski (yleinen riski, joka liittyy useimpiin rikoksentekejiin)
- muiden vankien tai vankilan ulkopuolisten henkilöiden rekrytoimisriski (koskee erityisesti väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksentekejiä sekä jengirikollisuuteen tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen osallistuneita rikoksentekejiä)
- iskujen suunnittelun jatkamisen riski vankilassa tai vankilan ulkopuolella toimivien ryhmien kanssa (koskee erityisesti väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksentekejiä sekä jengirikollisuuteen tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen osallistuneita rikoksentekejiä).

Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekejiä kuntouttamiseen kohdennettujen interventiot pienentävät myös turvallisuuteen liittyviä riskejä. Tätä aihetta on käsitelty tarkemmin edellisessä luvussa. On kuitenkin erityisesti painotettava, että interventioihin osallistuvien ja niitä toteuttavien työntekijöiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin takaavia prosesseja tulee kehittää nimenomaan näiden interventioiden puitteissa. Esimerkiksi keskusteluissa tulisi puhua turvallisuudesta ja hyvinvoinnista rutiininomaisesti, rikoksentekejiä tulisi kysyä säännöllisesti, onko heitä uhkailtu, ja tarvittaessa tulisi ryhtyä toimenpiteisiin turvallisuuden parantamiseksi. Rikoksentekejiä on aina suojeltava, kun heidän turvallisuutensa on uhattuna.

Dynaaminen turvallisuus

Monissa vankiloissa on alettu soveltaa dynaamista turvallisuutta. Dynaamisen turvallisuuden käsite on määritelty Euroopan neuvoston vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusviranomaisille suunnatuissa radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismistä koskevissa ohjeissa. Dynaaminen turvallisuus on paitsi termi myös työskentelymenetelmä, missä henkilökunta asettaa ammattietiikan mukaisesti etusijalle vankien kanssa tapahtuvan päivittäisen kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen aloittamisen ja ylläpitämisen. Päämääränä on ymmärtää vankeja paremmin, arvioida heidän mahdollisesti aiheuttamia riskejä sekä varmistaa turvallisuuden ja järjestyksen säilyminen, mikä puolestaan edistää vankien kuntoutumista ja valmistautumista vapautumiseen. Dynaaminen turvallisuus tulisi ymmärtää osana laajempaa turvallisuuden käsitettä, johon sisältyvät myös

rakenteellinen turvallisuus, organisaatioturvallisuus ja staattinen turvallisuus (seinät, esteet, lukot, valaistus ja vankien sitomiseen tarvittaessa käytettävät välineet).

Rakenteellisen turvallisuuden, organisaatioturvallisuuden ja staattisen turvallisuuden lisäksi dynaaminen turvallisuus perustuu myös seuraaviin:

- työntekijöiden ja vankien väliset hyvät suhteet, toimiva viestintä ja positiivinen vuorovaikutus
- ammattitaito
- tarkoituksenmukaisten tietojen kerääminen
- rangaistuslaitoksen ilmapiirin tarkkaileminen ja parantaminen
- kurinalainen, mutta reilu ja oikeudenmukainen kohtelu
- vangin henkilökohtaisen tilanteen ja olosuhteiden ymmärtäminen
- toimiva viestintä, hyvät suhteet ja tietojen jakaminen kaikkien työntekijöiden välillä.

Dynaamisen turvallisuuden periaatteita ja soveltamista on käsitelty laajasti YK:n dynaamisen turvallisuuden ja vankiloissa kerättävän tiedustelutiedon käsikirjassa, joka julkaistiin joulukuussa 2015 (UNODC Handbook on Dynamic Security and Prison Intelligence).

Dynaamisen turvallisuuden tehokas soveltaminen saattaa olla väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden kohdalla tavallistakin tärkeämpää. Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden toimintaa ohjaa tietty ajattelutapa tai ideologia, mikä saattaa myös tehdä heidät vastaanottavaisemmiksi työntekijöiden kuntouttavan toiminnan vaikutuksille (vahvistaa tai kyseenalaistaa maailmankuvaa). Toisaalta osa väkivaltaista ääriajattelua kannattavista rikoksenteijöistä on korkeasti koulutettuja ja taitavia manipuloimaan toisia. Etevä rikoksenteijä saattaa onnistua vakuuttamaan työntekijän liittymään ekstremistisen ääriajattelun kannattajaksi. Radikalisoitumisen ymmärtäminen ja tietoisuus rekrytointivaarasta auttaa torjumaan asiattomien suhteiden muodostumisen työntekijöiden ja rikoksenteijöiden välille ja ehkäisee työntekijöiden korruptoitumista ja radikalisoitumista.

Ihmisoikeudet ja yleinen mielipide

Väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksenteijöitä koskettavien turvallisuustoimenpiteiden on perustuttava lainsäädäntöön, ja niiden on kunnioitettava ihmisoikeuksia ja muita perusoikeuksia. Laillisuusperiaate ja ihmisoikeudet ovat demokraattisen maailmankuvan ja yhteiskuntajärjestelmän kivijalka. Ekstremistit pyrkivät kyseenalaistamaan tämän maailmankuvan ja tahtovat korvata sen omalla järjestelmällään ja omilla säännöillään. Ekstremistiset ryhmät yrittävät hyökätä demokraattisia arvoja vastaan nostamalla esiin tilanteita, missä näitä arvoja (laillisuusperiaate ja ihmisoikeudet) on rikottu. Toiminnan tavoitteena on kyseenalaistaa demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen perusta. Siksi näitä arvoja on puolustettava kaikilla tasoilla.

Viranomaiset ja ihmisoikeusjärjestöt valvovat turvallisuustoimenpiteitä. Kaikkiin kidutukseen sekä epäinhimilliseen tai ihmisarvoa alentavaan kohteluun tai rangaistukseen viittaaviin merkkeihin on puututtava ripeästi ja tehokkaasti. Työntekijöiden ja rikoksenteijöiden on tiedettävä, ettei mainitunlainen käytös ole sallittua ja että siitä poikkeuksesta seuraa rangaistus. Työntekijöiden on kunnioitettava vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden ihmisoikeuksia ja erityisesti sanan- ja uskonnonvapautta. Työntekijöiden tulee ymmärtää, että kulttuuriin ja uskontoon liittyviä perinteitä täytyy kunnioittaa.

Yleisellä mielipiteellä saattaa olla tärkeä rooli päätettäessä väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteekijöiden turvallisuustoimenpiteistä. Terrori-iskut on suunnattu satunnaisesti jotain kansanjoukkoa vastaan, eli jokainen on mahdollinen uhri. Yleensä tavoitteena on tappaa ihmisiä täysin satunnaisesti. Tämä herättää pelkoa, ja siksi väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksenteekijöitä pelätään yleisesti enemmän kuin muita rikoksenteekijöitä. Tuomioiden langettaminen väkivaltaista ääriajattelua kannattaville rikoksenteekijöille ja heihin liittyvät turvallisuustoimet herättävät usein kiinnostusta ja saavat runsaasti huomiota julkisuudessa.

Vankiloiden turvallisuus

Kun terrorismirikoksesta tai terrorismiin liittyvästä rikoksesta pidätetty tai tuomittu henkilö lähetetään vankilaan tai henkilön on havaittu käyttäytyvän ekstremistisesti vankilassa, häneen kohdistuvista turvallisuustoimenpiteistä päätetään sovellettavan ohjelman perusteella. Rikosoikeus- ja vankeinhoitoviranomaiset pystyvät monin eri tavoin kehittämään ja toimeenpanemaan väkivaltaista ääriajattelua kannattaviin henkilöihin kohdistuvia turvallisuustoimenpiteitä. Näitä eri keinoja on käsitelty tarkemmin jäljempänä.

Väkivaltaista ääriajattelua kannattaviin rikoksenteekijöihin sovellettavien strategioiden ja käytäntöjen kehittäminen

Hallituksen ja rikosoikeusviranomaisten on määritettävä väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteekijöiden kohtelua koskevat ohjeet ja käytännöt lainsäädännön ja käytännön tasolla. Näissä on tarkasti määritettävä, kuka ja miten voidaan määrittää väkivaltaista ääriajattelua kannattavaksi henkilöksi ja missä määrin väkivaltaiseksi ekstremistiksi määritellyn henkilön tulee osallistua väkivaltaiseen ekstremismiin. Määritelmä voidaan rajata, mutta sitä ei tarvitse rajata, koskemaan vain terrorismiin liittyvistä rikoksista tuomittuja rikoksenteekijöitä. Turvallisuustoimenpiteet määräytyvät strategian ja sovellettavien käytäntöjen perusteella. Näiden tulee vastata Euroopan neuvoston vankilasääntöjen kohta 53, jossa on säädetty korkean turvallisuustason vankiloista ja sovellettavista turvallisuustoimenpiteistä. Lisäksi vankilasääntöjen kohdassa 70 todetaan, että vangeilla, joihin turvallisuustoimenpiteitä sovelletaan, on oltava oikeus valittaa ja hakea muutosta riippumattomalta viranomaiselta. Monissa Euroopan maissa nämä säädökset on jo ratifioitu. Koska ekstremismi ja terrorismi kuitenkin muuttuvat ajan myötä, näiden käytäntöjen arvioiminen ja päivittäminen säännöllisin väliajoin on suositeltavaa.

Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteekijöiden eristäminen erilliseen vankilaan tai erillisille osastoille

Seuraavaksi viranomaisten on päätettävä, mihin vankiloihin väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksenteekijöitä sijoitetaan (käytäntöjen ja kansallisten säädösten mukaisesti). Tähän vaikuttavia tekijöitä on useita, esimerkiksi missä vankila sijaitsee, täytyykö vankilan olla korkeimman turvallisuustason vankila vai riittääkö alhaisempi turvallisuustaso, pystytäänkö vankilassa tarjoamaan tarpeellisina pidetyt interventiot ja miten vankiloissa on tilaa. Erottamista muista vangeista tai sijoittamista korkean turvallisuustason vankilaan tulisi harkita vain niissä tapauksissa,

kun vangin riski jatkaa väkivaltaisten ekstremististen tekojen suunnittelua, edistämistä tai toteuttamista tai rekrytoida muita vankeja tai työntekijöitä toteuttamaan kyseisiä tekoja on suuri. Erottamisella ei tässä yhteydessä tarkoiteta eristämistä. Ihmisoikeuslakien, vankilasääntöjen ja eri tutkimuksissa selkeästi todettujen kielteisten psykologisten, tunne-elämän ja fyysisten vaikutusten nojalla sijoittaminen eristysselelliin ei kuulu väkivaltaista ääriajattelua kannattavien vankien mahdollisiin sijoitusvaihtoehtoihin. Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien vankien erottamisella erillisiin vankiloihin tai erilliselle osastolle pyritään seuraamaan käytöksessä ja asenteissa mahdollisesti tapahtuvia muutoksia sekä soveltamaan kohdennettuja interventioita, jotka mahdollistavat palaamisen normaaliin vankilayhteisöön. Paluu normaaliin vankilayhteisöön puolestaan edesauttaa vankeusrangaistuksen suorittamisen jälkeistä sopeutumista vapautukseen. Yksi vaihtoehto on myös hajauttaa väkivaltaista ääriajattelua kannattavat rikoksenteijät sijoittamalla heitä laajasti eri vankiloihin.

Vankiloissa on ratkaistava, sijoitetaanko väkivaltaista ekstremismiä kannattavat vangit muiden vankien joukkoon ja samojen interventioiden piiriin, vai sijoitetaanko heidät vankilassa erilliselle osastolle. Fyysisen sijainnin lisäksi sijoitus vaikuttaa myös siihen, missä määrin väkivaltaista ääriajattelua kannattavat vangit ovat tekemisissä muiden eri osastoille sijoitettujen vankien kanssa. Aiheesta käydään laajaa keskustelua, koska käytettävissä ei ole pitkän aikavälin näyttöä, joka osoittaisi, kumman menetelmän teho on parempi. RAN-verkoston vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyöryhmä on laatinut oheisen taulukon päätöksenteon tueksi. Taulukkoon on koottu hyödylliset, päätöksenteossa huomioitavat asiat.

Vankeinhoidon menettely	Mahdolliset hyödyt	Mahdolliset haitat
A) Hajauttaminen: Väkivaltaisesta ekstremismistä epäilty tai tuomitut sijoitetaan muiden vankien joukkoon ja heitä kohdellaan samalla tavalla. Rikoksenteijöitä ei kuitenkaan sijoiteta tavalliseen yksikköön vaan sijoituspaikka perustuu riskiarviointiin.	<ul style="list-style-type: none"> - On vähemmän todennäköistä, että vangit kokevat tulleen syrjityiksi uskonsa tai ideologiansa vuoksi. Heitä kohdellaan jokseenkin samoin kuin muita vankeja. - Erialaisten ja eri tavalla ajattelevien vankiryhmien kohtaaminen voi vaikuttaa vankeihin myönteisesti. 	<ul style="list-style-type: none"> - Henkilökunta koostuu perustyöntekijöistä, ei asiantuntijoista. - Vaarana on muiden vankien radikalisointi. - Vankia ja hänen ympäristöään on seurattava huolellisesti haittavaikutusten varalta. - Vaarana ekstremistien liittyminen rikollisverkostoihin. - Vaarana työntekijöiden radikalisoituminen tai joutuminen uhkailun kohteeksi.

<p>B) Keskittäminen / yhteen sijoittaminen: Väkivaltaisesta ekstremismistä epäillyt tai tuomitut sijoitetaan erilliselle osastolle.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kaikkien vankien kontakteja osaston muihin vankeihin voidaan valvoa täysin. - Rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa muihin vankeihin. - Vankien radikalismista irrottautumiseen tähtäävä yksilö- ja ryhmäohjaus. - Osaston työntekijöistä kehittyä asiantuntijoita, koska he työskentelevät radikalisoituneiden vankien parissa päivittäin; vain pieni osa henkilöstöstä tarvitsee koulutusta. - Tällainen lähestymistapa saa suuren yleisön vakuuttuneeksi siitä, että yhteiskunnan suojelemiseksi tehdään todellista ja vaikuttavaa työtä. 	<ul style="list-style-type: none"> - Oma erillinen osasto saattaa lisätä radikalisoitumista ja ekstremistisiä tekoja. Ekstremistiset vangit voivat muodostaa uusia yhteyksiä, mikä lisää vapautumisen jälkeistä riskiä. - Ihmiskontaktien puute voi vaikeuttaa vapautumisen jälkeistä sosiaalista elämää. - Kokemus epäoikeudenmukaisesta kohtelusta saattaa lisätä sekä vangin että vankilan ulkopuolisten tukijoiden radikalisoitumista. - Erikoistilat ovat kalliita ja niihin on varattava tilaa hätätilanteita varten. - Erillinen osasto voi saada vangit tuntemaan itsensä leimatuiksi, kun taas joillekuille se voi olla merkki aseman paranemisesta vankilahierarkiassa tai uskottavuuden lisääntymisestä ekstremistinä, mikä puolestaan saattaa vahvistaa ryhmän sisäistä yhtenäisyyttä. - Epäluulo ja kielteinen asenne työntekijöitä kohtaan heikentää väkivaltaisesta ääriajattelusta käytännön ja ideologisella tasolla tapahtuvaan irrottautumiseen tähtäävien interventioiden tehoa. - Lähestymistavan vaarana on suurta symbolista valtaa nauttivan ryhmän muodostuminen.
---	--	---

<p>C) Yhdistelmä: Riskiarvion perusteella päätetään, sijoitetaanko väkivaltaisista ekstremistisistä teoista epäillyt tai tuomitut hajautetusti vai keskitetysti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Räättälöity lähestymistapa ottaa huomioon riskit ja vangin tarpeet. - Seulonnan ja arvioinnin jälkeen vanki sijoitetaan parhaiten sopivaan paikkaan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sekä hajautettuja että keskitettyjä vankipaikkoja on oltava saatavilla. - Edellyttää luotettavia arviointivälineitä. - Koulutusta on järjestettävä useammille työntekijöille.
--	---	---

Tarvitaan selkeät kriteerit, joiden perusteella päätös vangin erityisosastolle sijoittamisesta tai sijoittamatta jättämisestä tehdään. Lisäksi on oltava mahdollista siirtää vanki turvallisuustasoltaan heikompaan laitokseen, mikäli vankia koskeva riski on arvioiden mukaan heikentynyt.

Sijoittelun ja päätöksenteon mekanismit

Rikosoikeus- ja vankeinhoitoviranomaisten tulisi määrittää menetelmä, jolla kehittyneitä työkaluja tai prosesseja hyödyntäen voidaan päättää rikosentekijän valvonnasta ja ohjauksesta johdonmukaisesti. Sen tulisi sisältää myös soveltuvan turvallisuustason ja tarkoituksenmukaisimmat interventiot. Erityisen tärkeää on selvittää, onko aatemaailmalla perusteltu väkivalta rikosentekijän pääasiallinen rikos vai olisiko tärkeämpää kiinnittää huomio rikosentekijän muuhun käytökseen. Alalla on varottava sijoittamasta rikosentekijöitä tietyn turvallisuustason vankiloihin (tai suosittelemasta interventioita) poliittisen painostuksen tai yleisen mielipiteen takia. Sijoituspäätösten tulee aina perustua siihen, mikä on tehokkain tapa toteuttaa rikosentekijän valvonta ja ohjaus. Kun kyse on väkivaltaista ääriajattelua kannattavista rikosentekijöistä, poliittinen paine toimeenpanna julkisuudessa näkyvästi esillä olevia interventioita saattaa olla merkittävä.

Jos väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikosentekijöiden katsotaan olevan oma ryhmänsä, jolle määritellään tietty turvallisuusvaatimustaso ja tietyt kuntoutusohjelmat, terroristisesta teosta syytetty tai tuomittu henkilö tai henkilö, jonka arvioidaan kannattavan väkivaltaista ääriajattelua (vaikka hänen rikoksensa ei liittyisi väkivaltaiseen ekstremismiin), sijoitetaan automaattisesti kyseisiin oloihin. On tärkeä muistaa, että jokainen väkivaltainen ekstremisti on yksilö, joka tarvitsee yksilöllistä tai räätälöityä huomiota. Väkivaltaista ääriajattelua kannattavat rikosentekijät eivät ole homogeeninen ryhmä. Henkilökohtaiset erot esimerkiksi motivaatiossa, riskitekijöissä ja tarpeissa on otettava huomioon. Jos väkivaltaista ekstremismia kannattaville rikosentekijöille ei ole erillistä ohjelmaa, sijoittaminen ja henkilölle määrättävät toiminnot määräytyvät yleisen riskiarvioinnin ja siinä käytettyjen työkalujen tulosten perusteella.

Turvallisuus vankiloiden osastoilla

Sen lisäksi, päätetäänkö vankilasta erottaa yksi osasto tai kokonainen siipi väkivaltaista ääriajattelua kannattaville vangeille, voidaan päättää väkivaltaista ääriajattelua kannattavia

rikoksenteijöitä koskevasta turvallisuustasosta. Turvallisuustason määrittämisessä huomioitavia asioita on koottu oheiseen taulukkoon.

Toimenpide	Väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksenteijöitä koskevat huomiot
i) Yhteydenpito toisten rikoksenteijöiden kanssa	Yksi väkivaltaista ääriajattelua kannattaviin rikoksenteijöihin liittyvistä riskeistä on se, että he saattavat rekrytoida toisia rikoksenteijöitä ekstremismin kannattajiksi tai syyllistyä aatemaailmalla perusteltuun väkivaltaan. Erittäin tärkeää onkin määritellä, onko väkivaltaista ääriajattelua kannattavan henkilön mahdollista tai tarpeellista olla yhteydessä muiden rikoksenteijöiden kanssa.
ii) Vierailijoita koskevat rajoitukset ja vierailijoiden taustojen tutkiminen	- Vaarana on ekstremistisen toiminnan jatkuminen vankilan ulkopuolisten verkostojen välityksellä.
iii) Sellin ulkopuoliset toiminnot / montako tuntia päivässä vanki viettää sellissään	- Millainen toiminta on sallittua ja missä määrin.
iv) Ryhmäkoko	Ryhmä on tärkeä osa väkivaltaista ääriajattelua kannattavan rikoksenteijän vaikutuspiiriä, ja ryhmädynamiikkaan saattaa liittyä myös turvallisuusriski. Siksi eri toimintojen ryhmäkokoja ja koostumusta on syytä harkita huolellisesti.
v) Henkilönkatsastus	- Henkilönkatsastuksen saa suorittaa vain, mikäli se on turvallisuudelle välttämätöntä. Suorittamisessa on noudatettava kansallista lainsäädäntöä ja eurooppalaisten vankilasääntöjen kohtaa 54 (sisältää määräyksen henkilönkatsastuksen suorittamisen rajaamisesta lääkärille tai muulle terveydenhuoltohenkilöstölle).

vi) Puheluiden ja keskustelujen tallentaminen, kirjeiden ja sähköpostiviestien lukeminen	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteydenpito vankilan ulkopuolisten ”fanien” kanssa. - Mahdollisuus vaikuttaa vankilan ulko- ja sisäpuolella toimiviin ekstremistisiin ryhmiin. - Iskujen suunnittelu. - Kansallinen lainsäädäntö ja muut säännöt ja määräykset.
vii) Internetin ja muiden viestintävälineiden käyttö	<ul style="list-style-type: none"> - Huomioitava samat asiat kuin edellisessä kohdassa.
viii) Työssäkäynti ja muu toiminta	<ul style="list-style-type: none"> - Saattaa edistää kuntoutumista. - Pitkästyminen saattaa olla kimmoke kielteiselle käytökselle.
ix) Hengellinen tai uskonnollinen toiminta	<ul style="list-style-type: none"> - Tulisi olla mahdollista kaikilla vangeilla. - Saattaa vaikuttaa väkivaltaista ääriajattelua kannattaviin rikoksenteijöihin myönteisesti. - Vahvasti aatteelliset, väkivaltaista ääriajattelua kannattavat rikoksenteijät eivät välttämättä tahdo olla tekemisissä vankilapappien kanssa.
x) Siirrot ryhmien syntyminen estämiseksi	<p>CPT on toistuvasti varoittanut vankien säännöllisten siirtojen kielteisistä vaikutuksista. Joissakin maissa terrorismiin liittyvistä rikoksista tuomittuja vankeja siirretään usein vankilasta toiseen. Siirtojen tarvetta on arvioitava huolellisesti ja yksilöllisesti yksittäisen vangin aiheuttaman riskin valossa (esimerkiksi rekrytointivaara ja ryhmäytyminen).</p>
xi) Työntekijöiden yhteyshenkilö	<p>Henkilö, jolle työntekijät voivat ilmoittaa turvallisuuteen liittyvistä huolenaiheista. Väkivaltaisiin tekoihin johtavaan radikalisoitumiseen perehtyneitä työntekijöitä. Vahvistaa työntekijöiden luottamusta, saattaa auttaa vähentämään työntekijöiden kokemaa stressiä sekä vankien asiatonta leimaamista ja auttaa havaitsemaan vakavat varoitusmerkit varhaisessa vaiheessa.</p>
xii) Työntekijöiden kierto	<p>Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden parissa tai terroristeille erotetussa siivessä työskenteleviä työntekijöitä on syytä kierrättää, koska pitkäaikainen työskentely kyseisissä olosuhteissa saattaa kaventaa työntekijöiden näkemyksiä tai aiheuttaa henkistä kuormittumista. Työskentely välillä jollain toisella osastolla vahvistaa luottamusta omaan ammattitaitoon ja vastustuskykyä väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden vaikutukselle. Näin voidaan myös kasvattaa niiden työntekijöiden määrää, joilla on kokemusta työskentelystä väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden parissa.</p>

Erityisten turvallisuustoimien soveltamisen edellytykset

Kun väkivaltaista ääriajattelua kannattaviin rikoksenteijöihin sovelletaan erityisiä turvallisuustoimia, tärkein edellytys dynaamisen turvallisuuden periaatteiden mukaisesti on, että työntekijät ovat saaneet tarkoituksenmukaisen koulutuksen ja ovat asiantuntevia, päteviä ja vastustuskykyisiä väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden vaikutukselle. Näiden edellytysten merkitys korostuu, kun väkivaltaista ääriajattelua kannattavat rikoksenteijät on erotettu erilliselle osastolle tai erilliseen vankilasiipeen. Näillä osaostoilla ryhädynamiikka on todennäköisesti poikkeavaa, ja työntekijöiden tulisikin varautua seuraaviin:

- Havaitaan häiriöitä ennakoivat varoitusmerkit hyvissä ajoin.
- Havaitaan kaikenlainen vehkeily ja ryhmien liittoutumat ja ehkäistään niitä.
- Havaitaan johtajien ja seuraajien välillä tapahtuvat rekrytointipyrkimykset ja yritykset voimistaa radikalisoitumista ja ehkäistään niitä.
- Laukaistaan kiristyneet tilanteet.
- Tuetaan kuntoutuspyrkimyksiä muodostamalla hyvät ja luottamukselliset suhteet rikoksenteijöihin.
- Näytetään omalla esimerkillä hyväksyttävän sosiaalisen käyttäytymisen mallia ja asenteita, jotka haastavat ekstremistiset käyttäytymismallit ja asenteet.
- Havaitaan rikoksenteijöiden yritykset manipuloida työntekijöitä ja heidän ajatusmaailmaansa.

Turvallisuus yhdyskuntaseuraamustyössä

Turvallisuus avoimessa ympäristössä, kuten rikoksenteijän suorittaessa yhdyskuntaseuraamusta tai ollessa ehdollisessa vapaudessa, on eri tavalla haasteellista kuin vankilaympäristössä. Haasteellisuus johtuu siitä, ettei rikoksenteijän toimintaa ole mahdollista valvoa eikä siihen voida vaikuttaa samalla tavalla kuin vankilaolosuhteissa. Yleensä yhdyskuntaseuraamukseen liittyy sekä sanktioita että tukea, joiden avulla pyritään pienentämään uusimisriskiä. Pääsääntöisesti yhdyskuntaseuraamustyössä on mukana useampia tahoja verrattuna vankeuteen.

Useissa maissa yhdyskuntaseuraamustyöntekijä on yleensä pääasiallinen yhteyshenkilö, jonka vastuulla on valvoa ja tukea rikoksenteijän integroitumista takaisin yhteiskuntaan. Muita yhdyskuntaseuraamusten suorittamiseen osallistuvia tahoja ovat poliisi, turvallisuuspalvelut, paikalliset viranomaiset, hyväntekeväisyysjärjestöt, uskontokuntien edustajat, perheenjäsenet, sukulaiset, vapaaehtoiset, kansalaisjärjestöt ja paikalliset yhteisöt.

Väkivaltaista ääriajattelua kannattavan rikoksenteijän toimintaa voidaan rajoittaa ja sosiaalisesti hyväksyttävään toimintaan osallistumista voidaan tukea monin eri tavoin (koskee myös tuomionsa jo suorittaneita rikoksenteijöitä). Rajoittamiskeinoja ovat esimerkiksi seuraavat:

- ilmoittautumisvelvollisuus
- sähköinen valvonta, joka tallentaa rikoksenteijän liikkeet
- maastapoistumiskielto (matkustusasiakirjojen haltuunotto)
- lähestymiskiellot, joilla estetään yhteydenpito tiettyjen henkilöiden kanssa tai liikkuminen tietyillä alueilla
- rajoitukset yhteydenotoissa tiedotusvälineisiin

- eräissä tapauksissa väkivaltaista ääriajattelua kannattavalla rikoksenteijällä ei saa olla pankkitiliä tai vakuutusta (voi koskea myös jo tuomionsa suorittaneita rikoksenteijöitä).

Kuntoutumista ja yhteiskuntaan integroitumista tukevia menetelmiä ovat esimerkiksi seuraavat:

- yksilökohtaiset interventiot, kuten psykologinen tuki ja mentorointi
- ryhmätoiminta, kuten tukiryhmät ja irrottautumista tukevat ryhmät
- oikeus saattaa joissain tapauksissa määrätä osallistumisen näihin toimintoihin yhdyskuntaseuraamusrangaistuksen ehdoksi, mutta muutoin toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista.

Yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät kohtaavat erityyppisiä haasteita kuin vankiloiden työntekijät. Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden yhdyskuntaseuraamusten suorittamiseen liittyy huomattavasti useampia eri toimijoita, ja näiden eri toimijoiden toisistaan poikkeavat tavoitteet ja intressit saattavat johtaa tarpeettomiin tai tavoitteiden saavuttamista häiritseviin toimiin. Eri toimijoiden välisen yhteistyön koordinoimiseksi kannattaa perustaa yksi, yhteinen foorumi. Koordinointivastuuseen on suositeltavinta nimittää viranomainen. Yhteistyön koordinoiminen helpottaa tapauksiin, sovellettuihin lähestymistapoihin ja toteutettuihin interventioihin liittyvää tiedottamista.

Koska yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät eivät tapaa asiakkaitaan päivittäin, saattaa olla hankalaa määritellä, kuinka paljon yhdyskuntaseuraamusta suorittava henkilö pitää yhteyttä ekstremistisiin verkostoihin internetin välityksellä tai henkilökohtaisesti. Euroopassa monilla yhdyskuntaseuraamusorganisaatioilla ei ole resursseja, oikeutta tai riittävää osaamista seurata verkossa tapahtuvaa yhteydenpitoa, verkkokeskusteluja tai henkilön aktiivisuutta epäilyttäville sivustoilla. Eri toimijoiden välinen yhteistyö ei välttämättä ratkaise tätä ongelmaa, mutta sen avulla voidaan saada kattavampi käsitys asiakkaan toimista yhdyskuntaseuraamusrangaistuksen aikana.

Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden kohdalla yhdyskuntaseuraamustoimistot joutuvat tekemisiin ryhmien ja verkostojen kanssa, jotka tuntevat toisensa ja pitävät toisiinsa yhteyttä. Nämä ryhmät pyrkivät usein vaikuttamaan yhdyskuntaseuraamustyöntekijöihin tai saamaan tietoa toimintamenetelmistä. Tiivis yhteistyö yhdyskuntaseuraamustyöntekijöiden kesken ja muiden, samojen yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden kanssa tekemisissä olevien toimijoiden välillä saattaa vahvistaa työntekijöiden vastustuskykyä. Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden tai ekstremististä mahdollisesti kiinnostuvien henkilöiden kanssa työskentelemistä saattaa helpottaa erityisten tiimien muodostaminen. Myös parityöskentely voi auttaa tietojen yhdistämisessä.

Kaikkien työntekijöiden tulee ymmärtää, millaisen uhkan väkivaltaista ääriajattelua kannattavat rikoksenteijät muodostavat heille ja heidän perheilleen. Tiedetään useita tapauksia, joissa rikoksenteijä on kiristänyt, uhkaillut tai yrittänyt lahjonnalla tai väkivallalla saada työntekijät palvelemaan omia tarkoituksiaan. Samat ryhmät voivat pyrkiä rekrytoimaan ja radikalisoimaan vaikutuksille alttiita työntekijöitä. Koko alalla pitäisikin olla käytännöt ja prosessit tällaisen toiminnan vastustamiseksi ja rohkaista työntekijöitä raportoimaan heitä tai työtovereita vastaan kohdistuneista toimista. Useissa Euroopan maissa on kehitelty menetelmää, jossa yksi tiimin jäsenistä toimii yhteyshenkilönä, vastaa yhdyskuntaseuraamustyöntekijöiden tukemisesta ja toimivien viestintäkanavien organisoimisesta.

Yhdyskuntaseuraamusta suorittavien rikoksenteijöiden turvallisuusasioissa keskeisellä sijalla on tiivis yhteistyö paikallisen yhteisön ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Seuraavassa luvussa on käsitelty tarkemmin yhteistyötä ympäröivän yhteisön kanssa.

Pääkohdat
<ul style="list-style-type: none">· Dynaaminen turvallisuus on keskeisellä sijalla työskenneltäessä väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden parissa.· Terrori-iskut muodostavat uhkan yhteiskunnalle, ja siksi väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksenteijöitä koskevat turvallisuusjärjestelyt ovat julkisuudessa esillä muita rikoksenteijöitä enemmän. Toisaalta myös leimautumisen vaara on suuri ja siksi on tärkeää, että ihmisoikeusrikkomuksia valvovat organisaatiot ovat mukana toiminnassa.· Väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksenteijöitä ajatellen on kehitettävä sekä kansallisen että paikallisen tason turvallisuusstrategiat, jotka sisältävät ohjeet väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikollisten tunnistamiskriteereistä, sijoittelusta rikosseuraamusjärjestelmässä ja sovellettavista erityisistä turvatoimista.· Yksimielisyyttä siitä, onko hajauttaminen vai keskittäminen menetelmänä parempi, ei ole. Suositeltavinta on valita vankeinhoidon käytännöksi parhaiten soveltuva menetelmä esimerkiksi vankien lukumäärän, kulttuurin, perinteiden, riskiteijöiden, interventioiden ja resurssien perusteella.· Yhdyskuntaseuraamusta suorittavien, väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden turvallisuus asettaa toisenlaisia haasteita. Uusintarikollisuuden torjunta edellyttää rajoittavien ja rikoksenteijää tukevien toimien soveltamista. Eri toimijoiden välinen yhteistyö on tässä keskeisellä sijalla, ja siihen onkin kiinnitettävä erityistä huomiota.· Vapautensa menettäneiden rajoittamisessa tulee aina valita lievin mahdollinen toimenpide, joka on toimenpiteellä saavutettavaan lailliseen tavoitteeseen nähden kohtuullinen. (Euroopan vankilasääntöjen kohta 3)· Mahdollisuuksia irrottautua väkivaltaisesta ekstremismistä tulisi tukea, mutta samalla on löydettävä sopiva tasapaino turvallisuuden takaavien rajoitusten kanssa.

Kirjallisuutta

United Nations Office on Drugs and Crime: Handbook on Dynamic Security and Prison Intelligence (2015); https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/UNODC_Handbook_on_Dynamic_Security_and_Prison_Intelligence.pdf

UN Office on Drugs and Crime (2016): Handbook on the management of violent extremist prisoners and the prevention of radicalization to violence in prisons, chapter 1; available at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_VEPs.pdf.

Radicalisation Awareness Network Prison & Probation Working Group: Practitioners Working Paper (2015); http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-news/docs/ran_p_and_p_practitioners_working_paper_en.pdf

'After release': Studying reintegration of former jihadist detainees - Daan Weggemans, 2015.

Radicalisation Awareness Network, RAN P&P study visit terrorist unit penitentiary institute Vught, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-p-and-p/docs/ran_pp_visit_pi_vught_2611_en.pdf

Radicalisation Awareness Network, RAN P&P study visit terrorist units penitentiary institutes Osny and Fresnes (report available on request).

Jones, C.R., & Morales, R.S. Morales (2012) Integration versus segregation: A preliminary examination of Philippine correctional facilities for de-radicalization. *Studies in Conflict and Terrorism*, 35 (3), 211-228. DOI:10.1080/1057610X.2012.648157

Weed, K., Disley, E., Reding, A., Clutterbuck, L., & Warnes, R. (2010) Individual disengagement from extremist violent groups: A rapid evidence assessment to inform policy and practice in preventing violent extremism. RAND Europe.

German Länder Working Party "Dealing with radical Islamist prisoners", Final report, 18.04.2016
<http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/PCCP%20documents%202016/Final%20report%20L%C3%A4nder%20Working%20Party.pdf>

6. YHTEYDENPITO YSTÄVIEN, PERHEENJÄSENTEN, SUKULAISTEN JA YHTEISÖN KANSSA

Sosiaalisten tapahtumien ja sosiaalisen kontekstin merkitys

Useimmissa tapauksissa väkivaltaista ääriajattelua tukevat rikoksenteelijät palaavat yhteiskuntaan suoritettuaan rangaistuksensa. Perhesuhteiden ja muiden sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen ja kehittäminen samoin kuin suhteiden ylläpitäminen rikoksenteelijän aikaisempaan yhteisöön tukee myöhempää integroitumista takaisin yhteiskuntaan. Myös silloin, kun väkivaltaista ääriajattelua kannattava rikoksenteelijä suorittaa yhdyskuntaseuraamusrangaistusta, yhteydenpito yhdyskuntaseuraamustoimiston ja rikoksenteelijän perheen ja yhteisön muiden jäsenten välillä on tärkeää.

Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä ekstremismiin liittyvien asioiden hoidosta vastaavien johtajien ja työntekijöiden on tiedostettava paikallisesti ja yhteiskunnassa laajemminkin vaikuttavat tapaukset ja tilanteet ja kuulosteltava tilanteiden kehittymistä tarkasti, koska ne saattavat vaikuttaa rikoksenteelijöihin, viranomaisiin ja perheenjäseniin sekä siihen, miten he suhtautuvat toisiinsa ja laajempaan yhteisöön. Seuraavassa on lueteltu asioita, joihin johtajien ja työntekijöiden on kiinnitettävä erityistä huomiota:

- a. Muut ihmiset tarkkailevat heidän ammatillista toimintaansa (esimerkiksi asianajajat, ministerit, tarkastajat ja laaja yleisö).
- b. Väkivaltaista ääriajattelua kannattaviin rikoksenteelijöihin ja ekstremismin valvontaan liittyvät organisaatiotason riskit.
- c. Kyky rajoittaa ennakkoluulojen ja asenteiden vaikutus prosesseihin, käytäntöihin ja päätöksentekoon mahdollisimman pieneksi, kun vankeinhoito- tai yhdyskuntaseuraamustyöntekijöiden omissa yhteisöissä on tapahtunut voimakkaita negatiivisia tunteita herättäviä terrorismi-iskuja.
- d. Poliittisten päätöksenteekijöiden vaikutus alueen vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusalan linjausten ja käytäntöjen ohjaamisessa (joka saattaa olla vastakkainen vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusalan omien tavoitteiden kanssa).
- e. Miten laaja-alaisemmat ja kattavammat, ekstremismin torjuntaan ja ekstremismiin puuttumiseen tähtäävät menetelmät saattavat vaikuttaa siihen, miten yksilöt ja perheet reagoivat vankiloissa sovellettaviin menetelmiin.

Yhteiskunnassa esiintyvien tapausten vaikutukset (sosiaaliset, taloudelliset tai poliittiset) saattavat suoraan vaikuttaa siihen, miten yksilö reagoi ekstremismin torjuntaan tähtääviin interventioihin. Muiden rikoksenteekijöiden kohdalla tällaista ei yleensä tarvitse huomioida. Esimerkiksi paljon julkisuutta saavat kansainväliset tai kansalliset käytännöt, joiden katsotaan kohdistuvan joltain tiettyä ihmisryhmää (etnistä, uskonnollista tai muuta ryhmää) vastaan, saattavat vahvistaa yksilön sitoutumista ryhmään, vakaumukseen tai ideologiaan. Tämä puolestaan vahvistaa yksilön vastustusta interventioita kohtaan tai muuten hankaloittaa interventioiden soveltamista. Vastaavat

tapaukset saattavat toisaalta myös luoda tilanteen, jossa yksilö on vastaanottavaisempi ja avoimempi interventioille. Joissain tapauksissa poliittinen tai yhteiskunnallinen muutos voi jo itsessään edistää muutosta yksilön tasolla ja rohkaista irrottautumaan ekstremismistä ja vähentää henkilön todennäköisyyttä syyllistyä ekstremistisiin rikoksiin tulevaisuudessa.

Rikoksentekijän olosuhteissa (esimerkiksi sovellettavat interventiot tai turvallisuustoimet) tapahtuvat muutokset saattavat aiheuttaa vastustusta rikoksentekijän yhteisössä. Erityiskohtelu (tai kohtelu, joka koetaan erityiskohteluksi) saatetaan tulkita ihmisryhmän leimaamiseksi, ja yhteisö reagoi tähän järjestämällä esimerkiksi mielenosoituksia. Yhteisön reaktio saattaa vuorostaan synnyttää reaktioita myös vankilassa (esimerkiksi nälkälakko tai omaisuuden tuhoaminen). Mahdolliset yhteiskunnalliset heijastusvaikutukset on huomioitava väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksentekijöitä koskevassa päätöksenteossa.

Yhteistyö perheenjäsenten, sukulaisten ja muiden läheisten kanssa

Perheenjäsenillä, sukulaisilla, ystävillä ja yhteisöillä voi olla merkittävä vaikutus siihen, miten osallistujat suhtautuvat interventioihin ja etenevät kuntoutuksessa. Huolellisesti valittujen henkilöiden osallistumisella voi olla positiivisia vaikutuksia:

a. mielenkiinnon väheneminen ja rohkaistuminen luopumaan väkivaltaiseen ekstremismiin osallistumisesta

b. mielekäs syy ja tilaisuus irrottautua väkivaltaisesta ekstremismistä

c. vaihtoehtoiset, sosiaalisesti hyväksyttävät ihmissuhteet ja ekstremismia tukevien perusteluiden tai näkemysten uskottava kyseenalaistaminen. Perheenjäsenet, sukulaiset, ystävät ja muut läheiset ovat luotettavia ja pystyvät tarjoamaan uskottavan mahdollisuuden toteuttaa elämässä muutoksia, mikä ei välttämättä ole samalla tavalla mahdollista viranomaisille.

Väkivaltaisesta ekstremismistä irrottautuminen ja rikoksista pidättäytyminen onnistuu todennäköisimmin silloin, kun viranomaiset tekevät yhteistyötä perheenjäsenten, sukulaisten, ystävien ja yhteisön muiden ryhmien kanssa. Osallistuminen alusta alkaen auttaa perheenjäseniä käsittelemään läheisen ihmisen vangitsemisen aiheuttamaa surua ja tarjoaa heille mahdollisuuden auttaa ja olla kyseisen henkilön tukena.

Perheenjäsenten, ystävien ja paikallisen yhteisön vaikutus voi olla kielteinenkin, jos se tukee osallistumista ekstremistisen ryhmän toimintaan ja aatteellisesti perustellun väkivallan käyttöön. Jos tilanne on tämä, perheenjäsenet, ystävät tai yhteisö saattavat kannustaa henkilöä vastustamaan interventioita, ja he voivat tahallaan yrittää häiritä prosessin etenemistä (esimerkiksi uhkaamalla ulkopuoliseksi jättämisellä tai katkaista siteet häneen kokonaan). He saattavat rohkaista ja kannustaa henkilöä vahvistamaan suhteitaan toisiin ekstremisteihin sekä muistuttavat periaatteista, jotka oikeuttavat väkivaltaisen ekstremismin. Siksi on tarkoin harkittava, keiden kanssa rikoksentekijä saa olla tekemisissä vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisen aikana. Tästä saattaa kuitenkin seurata merkittäviä, ihmisoikeuksiin liittyviä hankaluuksia erityisesti, mikäli muut perheenjäsenet ovat ekstremistisen ääriryhmän, vakaumuksen tai ideologian kannattajia. Tiettyjen ryhmien yhteydenpitoa väkivaltaista ääriajattelua kannattaviin rikoksentekijöihin voidaan rajoittaa asetuksella.

Perheenjäsenten, sukulaisten, ystävien tai paikallisen yhteisön mahdollisuus auttaa kuntoutumisprosessissa on tärkeä selvittää keräämällä arviointiprosessin aikana tietoja rikoksentekijän perheenjäsenistä, sukulaisista ja sosiaalisesta verkostosta. Rikoksentekijän tapaustiedoissa tulisi olla tiedot perhesuhteista, olosuhteista ja kehityskuluista sekä tietoja rikoksentekijän laajemmasta sosiaalisesta verkostosta ja yhteisöstä. Tietoja saadaan esimerkiksi tiedustelupalveluista, poliisilta, vankilan työntekijöiltä, psykologeilta ja muilta rikoksentekijän kanssa tekemisissä olevilta ammattilaisilta. Tietojen keräämisessä sovelletaan radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvien vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusalan työntekijöitä koskevien sääntöjen kohta 5. Vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistoiden työntekijät, psykologit ja muut ammattilaiset voivat muodostaa käsityksen rikoksentekijän ja perheenjäsenten, sukulaisten, ystävien ja muiden yhteisön jäsenten välisistä suhteista analysoimalla ja tarkkailemalla henkilön käyttäytymistä. Analyysin laajuus riippuu puheluiden tallentamisesta, kirjeiden avaamisesta ja lukemisesta, keskusteluiden kuuntelemisesta ja muista valvontamenetelmien käyttöä koskevista kansallisista rajoituksista.

Lapset ja väkivaltaista ääriajattelua kannattavat rikoksentekijät

Lapset, joiden vanhempi tai muu perheenjäsen on vankilassa tai suorittaa yhdyskuntaseuramusta, ovat erityisen alttiita riskeille, joista yleisimpiä ovat leimautuminen, sosiaalinen eristäytyminen, häpeä ja pelko. Eurooppalaisen, vankien lasten etuja ajavan Children of Prisoners Europe -järjestön mukaan rikoksentekijöiden lapset saattavat kärsiä epävarmuudesta ja kiintymyssuhteen katkeamisesta, he ovat saattaneet joutua todistamaan vanhemman väkivaltaisen pidätystilanteen, tai heitä saatetaan kiusata koulussa.

Kun kyseessä on väkivaltaista ääriajattelua kannattava rikoksentekijä, tärkeintä on varmistaa, että lasta suojellaan radikalisoitumiselta. Tasapainon löytäminen lapsen ja vanhempien oikeuksien toteutumisen (lapsen oikeus saada suojelua ja tavata vanhempiaan ja vanhempien oikeus tavata lapsiaan) ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamisen välillä on haasteellista. Lapsen ja vanhempien lakisääteisiä oikeuksia on kunnioitettava. Lasten oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen 3. artiklan ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen linjausten mukaisesti ensisijaisesti on kuitenkin aina otettava huomioon lapsen etu.

Erityisen haasteellista on puuttua radikalisoituneiden rikoksentekijöiden yrityksiin radikalisoida ja rekrytoida lapsia. Tähän saattaa liittyä monitahoisia ongelmia, ja vaarana voi olla esimerkiksi käynnissä olevan tutkimuksen tai tiedustelupalveluiden tehtävän häiriintyminen. Joissakin tapauksissa rikoksentekijöiden yhteydenpitoa lapsen kanssa on syytä rajoittaa. Yhteydenpitoa tulee valvoa asianmukaisesti ja lapsen oikeudet huomioiden, ja yhteydenpitoa koskevien rajoitusten tulee perustua dokumentoituun näyttöön.

Muiden kuin viranomaisten osallistuminen kuntoutusprosessiin

Kuntoutusprosessiin osallistuvilla toimijoilla on merkittävä vaikutus prosessin onnistumiseen. Muiden kuin viranomaistoimijoiden osallistuminen kuntoutusprosessiin saattaa olla väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekijöiden kohdalla jopa tärkeämpää kuin muiden vankien kohdalla, koska

a. rikoksenteelijät saattavat kokea, että vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusviranomaiset eivät kuulu heidän kanssaan samaan joukkoon tai ovat vihollisia (normaalialia jakoa syvempi erottelu työntekijöiden ja rikoksenteelijöiden välillä)

b. muita toimijoita pidetään yleensä uskottavampina tai pätevämpinä puuttumaan esimerkiksi uskoon tai kulttuuriin liittyviin tapoihin

c. muut toimijat saattavat kokea velvollisuudekseen osallistua ääriajattelusta irrottautumista tukevaan prosessiin.

Kun interventioita ovat toteuttamassa muut kuin viranomaistoimijat, mahdollisia hyötyjä ovat:

a. Luottamus syntyy nopeammin tai on vahvempi.

b. Valtiota vastustavien rikoksenteelijöiden on helpompi olla tekemisissä heidän kanssaan.

c. Heillä saattaa olla tarkemmat tiedot ja syvempi ymmärrys osallistumisen taustalla vaikuttavista tekijöistä (esimerkiksi kokemus epäreilusta kohtelusta tai syrjityksi tulemisesta).

d. He pystyvät kyseenalaistamaan osallistumisen väkivaltaiseen ekstremismiin vetoamalla yhteisiin kokemuksiin (erityisesti, kun kuntoutusprosessiin osallistuu aikaisemmin väkivaltaista ääriajattelua kannattaneita henkilöitä).

Kun interventioita ovat toteuttamassa viranomaiset, mahdollisia hyötyjä ovat:

a. Valtion viranomaiset tuntevat työntekijöidensä taustat ja voivat luottaa siihen, että organisaatioon ja maineeseen liittyviä riskejä on vähemmän.

b. Interventioiden sisältö on tarkemmin tiedossa ja vastaa hallituksen linjauksia (yhtenäiset lähestymistavat).

c. Työntekijöillä on muodollinen pätevyys, käyttäytymisen muutokseen liittyvää osaamista ja enemmän kokemusta työskentelystä vankiloissa (vähemmän alttiita manipuloinnille ja ehdollistamiselle).

Rahoitusrakenne on harkittava tarkasti, kun yhteistyötä tehdään muiden kuin viranomaistoimijoiden kanssa. Koska muiden kuin viranomaistoimijoiden tärkein etu on se, että rikoksenteelijät pitävät heitä puolueettomina, valtiolta saatu rahoitus saattaa heikentää tätä luottamusta. Silloin toimijaa saatetaan pitää vain viranomaisen jatkeena.

Kolmannen sektorin toimijat

Monet alan työntekijöistä ovat töissä kolmannen sektorin järjestöissä. Tällaisia kolmannen sektorin toimijoita ovat esimerkiksi erilaiset hyväntekeväisyysjärjestöt ja säätiöt, kansalaisjärjestöt, kuten kerhot ja urheiluseurat, ja itsenäiset ammattilaiset. Näillä toimijoilla on usein sellaista erityisalan asiantuntemusta, mistä on suurta hyötyä myös vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä. Kaikissa maissa ei ole tämän kaltaisia radikalisoitumiseen ja väkivaltaiseen ekstremismiin erikoistuneita toimijoita. Usein voi kuitenkin olla toimijoita, joilla on asiantuntemusta jostain vastaavasta asiasta, kuten jengeistä tai kulteista. Koska jengien ja kulttien ryhmädynamiikka on samantapaista kuin ekstremistisissä ryhmissä, näiden ryhmien parissa toimivilla tahoilla saattaa olla arvokasta osaamista, josta on hyötyä myös väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikosentekijöiden interventioiden soveltamisessa. Toiminta väkivaltaisten ekstremistien parissa saattaa syventää heidän asiantuntemustaan ja osaamistaan. Hyödyllistä lisätietoa voi saada myös olemalla yhteydessä muiden maiden vastaaviin toimijoihin. Tämän tyyppisten toimijoiden tai itsenäisten ammattilaisten valinnassa on kiinnitettävä huomiota heidän aikaisempaan toimintaansa, verkostoihin, maineeseen yhteisössä ja muiden viranomaisten (kuten poliisin ja tiedustelupalvelun) keskuudessa sekä rahoitusrakenteeseen.

Mentorit

Mentorointia voidaan toteuttaa useissa eri muodoissa. Olennaista on kuitenkin, että mentori ja mentoroitava rikosentekijä ovat kahdenkeskisessä vuorovaikutuksessa tietyn ajanjakson ajan. Hyvälle mentorille ei ole yhtä profiilia. Mentori voi olla joku yhteisön tavallinen tai korkeassa asemassa oleva jäsen tai vaikkapa toinen rikosentekijä. Tärkeintä on, että rikosentekijä hyväksyy henkilön itselleen mentoriksi ja suostuu keskustelemaan hänen kanssaan.

Olemassa olevista mentorointimalleista on saatu seuraavia ohjeita:

- a. Mentoreiden taustat on seulottava hyvin, ja mentoreille on tarjottava koulutusta ja tukea.
- b. Väkivaltaista ääriajattelua kannattavan rikosentekijän mentorin pitäisi pystyä esittämään rikosentekijälle uusia näkökulmia ekstremismiin sekä suhtautumaan rikosentekijään avoimesti ja tuomitsematta.
- c. Ihmissuhteiden muodostuminen on hidasta ja siksi mentorointisuhteen kehittymiselle on varattava riittävästi aikaa.
- d. Mentoroinnin jatkuminen vapautumisen jälkeen tehostaa positiivisia vaikutuksia ja tuo pysyvyyttä rikosentekijän elämään.
- e. Mentorin sitoutumista mentorointiin voidaan vahvistaa tarjoamalla suoritettusta työstä pieni (rahallinen) korvaus.

Uskontokuntien edustajat

Rikoksentekijöille tarjottavan uskonnollisen tai hengellisen toiminnan merkitys on noussut uskonnolla väkivaltaiset teot oikeuttavien ja uskonnolliseen ideologiaan sitoutuneiden, väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekijöiden myötä uudelleen esiin Euroopassa.

Uskonnollisen tai hengellisen toiminnan positiivinen vaikutus on voitu osoittaa lukuisissa, eri puolella maailmaa tehdyissä tutkimuksissa. Varsinkin ensikertalaisille (uuden) uskonnon tai muun vakaumuksen omaksuminen auttaa vankilaolosuhteisiin sopeutumisessa. Uskonnollisen tai hengellisen toiminnan tarjoaminen kaikille vangeille on tärkeä ensiaskel, joka useissa Euroopan maissa on vielä ottamatta. Yhteiskunnan kulttuurinen ja uskonnollinen monimuotoisuus heijastuu myös vankiloihin, ja siksi myös vankilapappijärjestelmän on joustettava ja sopeuduttava näihin muutoksiin.

Kokemus on osoittanut, että useilla väkivaltaisen ääriajattelun kannattajilla on joko varsin suppeat tiedot uskonnosta tai he tulkitsevat uskontoa ekstremistisen ryhmän ideologian mukaan. Pappien tärkeimpiä tehtäviä onkin laajentaa tietämystä uskonnosta, parantaa uskonnon ymmärtämistä ja saada rikoksentekijät suhtautumaan kriittisemmin ekstremistiseen tai ideologiseen uskonnon tulkintaan. Käytännössä rikoksentekijälle voidaan esimerkiksi esitellä muita teologisia lähteitä ja oppineita. Papin tehtävään kuuluu myös olla uskottu henkilö, jolle rikoksentekijä voi luottamuksellisesti kertoa tuntemuksistaan, turhautumisestaan ja kaltoin kohdelluksi tulemisen kokemuksista. Mieltä painavista asioista puhuminen auttaa purkamaan jännitteitä ja paineita, joita väkivaltaista ääriajattelua kannattavat rikoksentekijät usein kokevat.

Yhteistyössä uskontokuntien edustajien kanssa väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekijöiden kuntouttamiseen tähtäävissä interventioissa on huomioitava erityisesti seuraavat tekijät:

a. Valinta: Onnistuneen uskonnollisen toiminnan edellytys on sopivien pappien valitseminen.

- Kaikissa uskontokunnissa on erilaisia opillisia suuntauksia. Vankilapappien rekrytoimisessa ja valinnassa on huomioitava vankien uskonnolliset taustat.
- Jos papilla on hyvä asema ja hyvät suhteet vankilan ulkopuoliseen yhteisöön, hän on todennäköisesti vankien silmissä uskottavampi ja hänen vaikutusvaltansa vankilassa on voimakkaampi. Tämä puoltaa paikallisen papin valintaa.
- Rikosoikeudellisen järjestelmän toimintaan osallistuvien pappien on hyväksyttävä se, että heidän taustansa tutkitaan.
- Kaikki uskonnolliset toimitukset suoritetaan isäntämaan kielellä.

b. Asema organisaatiossa: Joissakin maissa vankilapappi kuuluu vankeinhoito- tai yhdyskuntaseuraamusalan henkilöstöön, kun taas toisissa maissa papeilta vain tilataan tiettyjä palveluita. Jos pappi kuuluu henkilökuntaan, vaarana on, etteivät väkivaltaista ääriajattelua kannattavat rikoksentekijät luota häneen, vaan pitävät häntä ”valtion kätyrinä”. Papin työsuhteesta on kuitenkin joissakin maissa säädetty laissa. Mahdolliset toteutustavat vaihtelevat eri maissa.

c. Koulutus: Pappien on saatava koulutusta väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekijöiden parissa toimimisesta vankiloissa tai yhdyskuntaseuraamustoimistoissa. Heidät on myös syytä perehdyttää radikalisoitumisprosessiin.

d. Arkaluontoisia tietoja koskevat sopimukset: Papin ja rikoksenteikijän väliset keskustelut ovat pääsääntöisesti luottamuksellisia, ja pappia sitoo vaitiolovelvollisuus. Pappi saattaa kuitenkin kuulla tai havaita merkkejä radikalisoitumisesta, rekrytoinnista tai väkivallasta. Eri maissa on erilaiset ohjeet sille, miten tällaisissa tapauksissa toimitaan. Tärkeintä on kuitenkin sopia etukäteen, milloin pappi on velvollinen raportoimaan havaitsemistaan huolestuttavista merkeistä vankilan tai yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle.

e. Pappien ja vankeinhoito- tai yhdyskuntaseuraamusalan työntekijöiden välinen yhteistyö: Molempipuolinen luottamus on toimivan ja tehokkaan yhteistyön edellytys. Mikäli työntekijät eivät tiedosta kulttuurin ja uskonnon merkitystä tai ymmärrä radikalisoitumisprosesseja, he saattavat suhtautua pappeihin epäluuloisesti. Tällaisessa tilanteessa pappien toiminta vaikeutuu, koska työntekijät ovat yleensä enemmän tekemisissä rikoksenteikijöiden kanssa ja luottamuspuola pappien ja työntekijöiden välillä luo jännitteitä, jotka rikoksenteikijät huomaavat ja joita he saattavat käyttää hyödykseen.

f. Vähimmäisvaatimukset: Euroopassa vankilapappien ja muiden vankilassa toimivien hengellisten opettajien koulutukselle ei ole asetettu yhtenäisiä vaatimuksia. Vankilan hallinnossa tulisi huomioida yhtenäisten koulutusvaatimusten puuttuminen, kun pappeja tai muita hengellisiä opettajia rekrytoidaan ja koulutetaan. Tulisi myös huolehtia, etteivät nämä käytä asemaansa väärin ja edistä radikalisoitumista ja väkivaltaista ekstremismia.

Väkivaltaista ääriajattelua aikaisemmin kannattaneet henkilöt

Väkivaltaista ääriajattelua aikaisemmin kannattaneiden henkilöiden osallistuminen yksilökohtaisesti tai ryhmässä toteutettaviin interventioihin ja mentorointiin on erittäin tehokasta, koska he pystyvät uskottavasti esittelemään rikoksenteikijöille vaihtoehdoisen maailmankuvan ja heillä on omakohtaista kokemusta ekstremistisistä ryhmästä ja ideologiasta irrottautumisesta. Väkivaltaista ääriajattelua aikaisemmin kannattaneet henkilöt tietävät, millaista on kuulua ääriryhmään, ja siksi heidän uskottavuutensa on vahva. He myös ymmärtävät muita paremmin, millaisten ongelmien ja ristiriitaisten ajatusten ja tunteiden kanssa väkivaltaista ääriajattelua kannattavat rikoksenteikijät painiskelevat. Usein irrottautuminen väkivaltaisesta ääriliikkeenästä on tapahtunut useita vuosia aikaisemmin, ja entisistä väkivaltaista ääriajattelua kannattaneista henkilöistä on tullut suvaitsevaisempia, ja he haluavat vilpittömästi auttaa toisia. Mikäli väkivaltaista ääriajattelua aikaisemmin kannattanut henkilö on ollut vankilassa, hän pystyy työntekijöitä paremmin ymmärtämään myös elämää vankilassa.

Yhteistyössä väkivaltaista ääriajattelua aikaisemmin kannattaneiden henkilöiden kanssa on huomioitava erityisesti seuraavat tekijät:

a. On erittäin tärkeää varmistaa, että väkivaltaista ääriajattelua aikaisemmin kannattanut henkilö on todella irrottautunut ääriryhmästä eikä enää kannata väkivaltaista ekstremismia. Tämän voi varmistaa esimerkiksi tarkistamalla, onko kyseinen henkilö aktiivisesti ja avoimesti mukana yhteiskuntaan integroitumista tukevassa rekisteröidyssä organisaatiossa.

b. Erilaiset piilotavoitteet ovat vaarana, kun tehdään yhteistyötä väkivaltaista ääriajattelua aikaisemmin kannattaneiden henkilöiden kanssa. Riskiä voidaan pienentää tekemällä strukturoitu

analyysi väkivaltaista ääriajattelua aikaisemmin kannattaneen henkilön toiminnasta ja havainnoimalla hänen reaktioitaan eri tilanteissa.

c. Aikaisemmin väkivaltaista ääriajattelua kannattaneen henkilön mieltäminen valtion työntekijäksi saattaa nakertaa hänen uskottavuuttaan väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteekijöiden keskuudessa. Hänet saatetaan myös mieltää petturiksi, mikä voi vaarantaa hänen turvallisuutensa.

d. Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteekijöiden kanssa työskentelemään valittavilla, aikaisemmin väkivaltaista ääriajattelua kannattaneilla henkilöillä on oltava tehtävään sopivat ominaisuudet ja osaaminen.

Uhrit

Väkivaltaisen ekstremismin ja terrori-iskujen uhrit voivat osallistua väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksenteekijöitä ja uhreja itseäänkin kuntouttavaan toimintaan ja interventioihin. Uhrien osallistumisen arkaluonteisuutta ei voi painottaa liikaa. Omat tai läheisten kokemukset ovat aiheuttaneet uhrille trauman. Uhrien, jotka ovat halukkaita ja henkisesti riittävän vahvoja antamaan lausunnon tai jopa tulemaan tapaamaan rikoksenteekijöitä, huolellinen valitseminen on erittäin tärkeää.

Uhrit (tai heidän kertomuksensa) voivat olla eri tavoin mukana interventioissa:

a. Rikoksenteekijä ja uhri tapaavat henkilökohtaisesti. Tapaamisen voi toteuttaa esimerkiksi psykologin valvonnassa tai ryhmätilanteessa, missä yksi tai useampi uhri keskustelee useiden rikoksenteekijöiden kanssa. Henkilökohtaiset tapaamiset on valmisteltava huolellisesti ja valmisteluun on varattava runsaasti aikaa. Uhrien kanssa on sovittava turvasana, jonka sanomalla he voivat ilmaista tahtovansa lopettaa. Tapaamiselle ei saa asettaa tavoitteita (esimerkiksi anteeksianto tai sopimukseen tai yhteisymmärrykseen pääseminen).

b. Uhrin tarina tallennetaan esimerkiksi videolle, ääninauhalle tai kirjallisesti. Vuorovaikutus uhrin kanssa ei ole mahdollista, mutta tapauksesta kuuleminen uhrin näkökulmasta saattaa tarjota väkivaltaista ääriajattelua kannattavalle rikoksenteekijälle uuden näkökulman. Tämä menetelmä ei ole uhrille yhtä raskas.

c. Pätevän ammattilaisen ohjaama draamallinen menetelmä (tarina ja roolit), missä huomio kiinnittyy väkivallan aiheuttamaan vahinkoon eikä niinkään rikoksenteekijään itseensä tai hänen edustamaansa ideologiaan. Menetelmää voidaan soveltaa restoratiivisessa oikeudessa.

Restoratiivisen oikeuden lähestymistapaa voidaan soveltaa väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteekijöiden kuntoutuksessa. Euroopan restoratiivisen oikeuden foorumin määritelmän mukaan restoratiivinen oikeus on laaja-alainen lähestymistapa, jonka tavoitteena on mahdollisuuksien mukaan pyrkiä korjaamaan rikoksen tai muun rikkomuksen aiheuttama vahinko. Uhrin, rikoksenteekijän ja esimerkiksi yhteisön jäsenten osallistuminen on keskeisellä sijalla restoratiivisessa oikeudessa. Restoratiivista oikeutta sovelletaan eri tavoin ja joissakin maissa näitä menetelmiä on jo käytetty menestyksekkäästi.

Pääkohdat

- Tiedosta ja pyri minimoimaan ennakkoluulot ja asenteet, jotka johtuvat esimerkiksi asian saamasta julkisuudesta, vaikutuksesta maineeseen tai päätöksentekoon vaikuttavista ulkoisista tekijöistä, kuten terrori-iskuista.
- Huomioi ulkoiset tapahtumat, jotka saattavat vaikuttaa esimerkiksi henkilön osallistumiseen interventioihin ja päätökseen irrottautua ääriajattelusta. Huomioi myös vankilan sisäiset tapahtumat, jotka saattavat heijastua vankilan ulkopuoliseen yhteisöön.
- Käytettävissä on oltava perheenjäsenten, sukulaisten, ystävien ja yhteisön muiden jäsenten taustojen tarkistamiseen soveltuvat prosessit, ja asianomaisten on tiedettävä taustojen tarkistamisesta.
- Yhteyksiä perheenjäsenten ja väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteekijöiden välillä ylläpidetään ihmisoikeudet ja turvallisuuskohdat huomioiden silloinkin, kun perheenjäsenet ovat pidätettyinä.
- Selkeät prosessit perheenjäsenten, ystävien ja kolmannen sektorin toimijoiden osallistumiselle interventioihin sekä pyrkimykseen tukea irrottautumista ääriajattelusta ja pidättäytyä rikoksista.
- Käytännöt ja prosessit, jotka selkeyttävät viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden rooleja ja vastuita interventioiden toteuttamisessa.
- Interventioiden toteuttajiksi rekrytoidaan soveltuvat henkilöt (kolmannen sektorin toimijat, uskontokuntien edustajat, mentorit, aikaisemmin väkivaltaista ääriajattelua kannattaneet henkilöt ja uhrin) väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteekijöiden parissa työskentelemisestä saadun osaamisen ja kokemuksen perusteella.
- Valmius hyödyntää innovatiivisia menetelmiä ja toimia yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden, perheenjäsenten, vertaistuen ja entisten rikoksenteekijöiden kanssa helpottaa integroitumista takaisin yhteiskuntaan ja hyväksytyksi tulemistä.

Kirjallisuutta

RAN Collection of Approaches and Practices;

RAN EXIT Outline for Interventions of Deradicalisation from Involvement of Violent Extremism, London 15-16 March 2016;

Countering Violent Extremism: Challenges and Opportunities for Families, the Quilliam foundation (April 2016);

Website European Forum for Restorative Justice;

EuroPris Radicalisation Expert Group- Prison Chaplaincy and Deradicalisation (2016);

Conference report: Criminal Justice Platform Europe, Radicalisation and Violent Extremism - Barcelona 26th April 2016;

Marsden, S.V (2015): Conceptualising 'success' with those convicted of terrorism offences: Aims, methods, and barriers to reintegration, Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression, DOI: 10.1080/19434472.2014.1001421.

UN Office on Drugs and Crime (2016): Handbook on the management of violent extremist prisoners and the prevention of radicalization to violence in prisons, chapter 1; available at: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_VEPs.pdf.

7. VANKILOIDEN JA YHDYSKUNTASEURAAMUSTOIMISTOJEN VALMIUKSIEN KEHITTÄMINEN

Johdanto

Edellisissä luvuissa annettujen suositusten onnistunut soveltaminen edellyttää investointeja rikosoikeudellisen järjestelmän valmiuksien kehittämiseen. Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusjärjestelmän muuttaminen kokonaan on monimutkaista, mutta jo pienillä muutoksilla voi olla merkittäviä myönteisiä vaikutuksia. Euroopan maiden vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusjärjestelmien välillä on suuria eroja eikä valmiuksien kehittämiseen ole yhtä ohjetta, joka sopisi kaikille. Radikalisoitumista ehkäisevien ja radikalisoitumisen torjuntaan tähtäävien kohdennettujen ohjelmien onnistunut toteutus edellyttää vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusalan perustan vahvistamista.

Kustannustehokkuus

Rahoitus on yleensä ensimmäisen haaste, joka on ratkaistava, ennen kuin valmiuksia voidaan ruveta kehittämään. Eri jäsenmaissa toiminnan taloudelliset puitteet ja rahoitusjärjestelmät poikkeavat toisistaan. Tehokkaat keinot, kuten positiivinen vuorovaikutus työntekijöiden ja rikoksenteekijöiden välillä, eivät kuitenkaan välttämättä ole kalliita.

Vaikka väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteekijöiden kanssa kannattaakin käyttää kohdennettuja erityistoimenpiteitä, on hyvä muistaa, että myös olemassa olevia rakenteita, joita on sovellettu tehokkaasti jengeihin ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviin ryhmiin, voidaan soveltaa myös ekstremisteihin.

Valmiuksien kehittämisen ensimmäinen vaihe on selvittää, millaisia valmiuksia on jo käytettävissä, esimerkiksi selvittämällä, miten paljon työntekijät ovat saaneet radikalisoitumiseen ja ekstremismiin liittyvää koulutusta, onko tilanteen hallitsemiseksi jo otettu käyttöön erityisiä prosesseja ja onko ekstremismin torjuntaan tähtääviä prosesseja käytössä. Lisäksi voidaan selvittää, raportoivatko työntekijät havaitsemistaan radikalisaation merkeistä ja miten mahdolliset raportit käsitellään. Selvitystyön tuloksena muodostuu kokonaiskuva jo sovellettavista toimista ja mahdollisista puutteista. Käytössä olevat menetelmät arvioidaan ja päätökset tehdään uusien toimintojen ja prosessien käyttöönoton prioriteettijärjestys huomioiden. Euroopan maissa väkivaltarikollisten lukumäärä on pieni ja suhteellisestikin heitä on vain pieni osa kaikista rikoksenteekijöistä. Tähän ryhmään kohdistuvat toimenpiteet ja interventiot tulisi suhteuttaa rikoksenteekijöiden lukumäärään ja heidän muodostamansa uhkan perusteella.

Valtion ja kuntien lisäksi on myös muita mahdollisia rahoittajia. Esimerkiksi eurooppalaiset hankkeet saattavat myöntää rahoitusta koulutuksen kehittämiseen, tutkimukseen tai interventioiden soveltamiseen.

Tarkoituksenmukaiset taidot ja osaaminen

Koko ajan saadaan lisää tietoa ekstremististen rikoksenteekijöiden kanssa toimittaessa hyödyllisistä taidoista, piirteistä ja osaamisesta. Varsin todennäköisesti muiden rikoksenteekijöiden valvonnassa

ja kuntoutuksessa hyödyllisiksi osoittautuneet taidot ja ominaispiirteet ovat hyödyksi myös tämän ryhmän kanssa toimittaessa. Työntekijöiden tulisi pystyä luomaan hyvä yhteistyösuhde rikoksenteijän kanssa, olemaan esimerkkinä sosiaalisesti hyväksyttävästä käytöksestä ja haastamaan ongelmallinen ajatusmalli rakentavasti ilman vastakkainasetteluja.

Tämänhetkisten tietojen perusteella on voitu tunnistaa joitakin tämän ryhmän kanssa toimittaessa tärkeitä taitoja ja ominaispiirteitä. Näitä ovat esimerkiksi seuraavat:

- a. Esimerkin näyttäminen ekstremismin vastaisesta käyttäytymisestä ja asenteista (esimerkiksi suhtautua joustavasti ja kyseenalaistaen, olla suvaitsevainen ja ulospäin suuntautunut).
- b. Joustava, yhteistyökykyinen, empaattinen ja arvostava suhtautuminen toisten arvoihin, uskomuksiin ja taustaan (identiteetin tunnistaminen).
- c. Kyky henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen poliittisen tai akateemisen vuorovaikutuksen sijaan.
- d. Kyky luoda mahdollisuuksia arvioida suhdetta ekstremistiseen ryhmään, vakaumukseen tai ideologiaan ja muuttaa sitä.
- e. Varmuus ja kyky keskustella poliittisen järjestelmän muutokseen ja ihmisoikeuksiin liittyvistä aiheista (esimerkiksi sananvapaus) sekä tunnistaa ja suhtautuu jämäkästi, kun muutosta yritetään saada aikaan käyttäytymällä ongelmallisesti.

Työntekijöiden kouluttaminen

Työntekijöillä on keskeinen rooli väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden kuntoutuksessa ja turvallisuudesta huolehtimisessa. Investoiminen sekä perus- että asiantuntijatasen osaamisen kehittämiseen on valmiuksien kehittämisen kannalta tärkeää. Koulutuksessa tulisi painottaa dynaamisen turvallisuuden ja ajankohtaisen tiedon ja osaamisen kohdennetun soveltamisen merkitystä. Työntekijöiden rekrytoinnissa tulisi huomioida eri väestöryhmät (kieli, uskonto, kulttuuri, sukupuoli ja etnisyys), koska myös rikoksenteijöissä on eri väestöryhmiin kuuluvia henkilöistä.

Eri henkilöstöryhmät tarvitsevat erilaista koulutusta:

- a. Kaikille työntekijöille on järjestettävä koulutusta (työntekijöiden lähtötason koulutus tai sen jälkeen järjestettävä jatkokoulutus) kulttuurien ymmärtämisessä, suvaitsevaisuudessa ja tasapuolisessa kohtelussa.
- b. Kaikkien työntekijöiden tulisi saada koulutusta, joka sisältää perustiedot radikalisoitumisesta ja sen tunnistamismenetelmistä. Koulutuksen sisältö:
 - yleistiedot radikalisoitumisilmioista, ja miksi se on ongelma vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusalalle ja työntekijöille
 - jäsenmaassa käytettävien termien ja käsitteiden selitykset, ja miten kyseisiä termejä ja käsitteitä käytetään
 - yleistiedot erilaisista ideologioista ja ekstremistisistä maailmankuvista

- yleistiedot näihin ideologioihin liittyvästä kuvastosta, symboleista, sanoista tai lauseista, iskulauseista ja muista visuaalisista tai sanallisista ilmauksista
- tietoa maltillisesta hengellisestä käytöksestä ja radikalisoitumisen merkeistä
- radikalisoitumisesta kertova, tunnusomainen tai poikkeava käyttäytyminen
- tarkoituksenmukaisten toimintatapojen harjoittelu ja erilaisten tilanteiden tulkitseminen perehtymällä tapaustietoihin
- tiedot noudatettavista säännöistä ja prosesseista, kun radikalisoitumista tai ekstremististä käytöstä havaitaan; sisältää myös työntekijän ammatilliset velvollisuudet, raportointikanavat ja raportoinnin perusteella saatavan palautteen prosessit
- tietoa arkisissa tilanteissa sovellettavista lähestymistavoista, kun halutaan kehittää rikoksenteijän vastustuskykyä väkivaltaista ekstremismia vastaan.

Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden kanssa työskenteleville työntekijöille ja esimerkiksi erikoisyksiköissä työskenteleville asiantuntijoille (psykologit, tiimpäälliköt jne.) tulisi järjestää lisäkoulutusta, joka liittyy kyseisen ammattilaisen rooliin ja taustaan. Koulutuksen sisältö:

- laaja-alaista tietoa ideologioista, ryhmistä ja vakaumuksista
- yleiset ja kohdennetut interventiot
- väkivaltaista ekstremismia kartoittavien riskiarviointien suorittaminen ja tulosten tulkitseminen
- tietojen jakaminen ja oikeiden raportointikanavien käyttö
- vaikeissa, irrottautumista ideologisella ja käytännön tasolla tukevissa keskusteluissa käytettävät tekniikat
- osallistumista tukevien taitojen kehittäminen
- irrottautumista ideologisella ja käytännön tasolla tukevien interventioiden soveltaminen.

Interventioita toteuttavien henkilöiden ja riskiarvioijien kouluttaminen

Kaikille interventioita väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteijöiden kanssa toteuttaville työntekijöille on järjestettävä erityistä tukea ja ohjausta. Kuten muissakin rikoksenteijöille suunnatuissa ohjelmissa, interventio on tehokas, kun se on järjestetty hyvin, toteutettu suunnitelman mukaisesti ja se tarjoaa sopivasti tukea ja ohjausta. Ekstremismin ehkäisyyn tähtääviä interventioita toteuttavat henkilöt tarvitsevat kuitenkin tavallista enemmän ohjausta ja tukea seuraavista syistä:

- a. Interventioiden toteuttajat voivat tehtävänsä vuoksi joutua kiristyksen, manipuloinnin, lahjonnan tai uhkailun kohteeksi.
- b. Koska interventioissa keskitytään joskus auttamaan henkilöä ihmissuhteissa, ammattimaisen suhteen tulee olla selkeästi määritetty ja johdettu.
- c. Tähän ryhmään vaikuttavista interventioista on toistaiseksi vain vähän tietoa, ja siksi työntekijät joutuvat usein turvautumaan omaan harkintaansa lainsäädännön sallimissa rajoissa ja saattavat tarvita enemmän tukea ja ohjausta tavoitteiden saavuttamiseksi.
- d. Mahdollisuudet kokemuksen kartuttamiseen väkivaltaista ääriajattelua kannattavista rikoksenteijöistä ovat rajalliset, koska näitä rikoksenteijöitä on vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaina suhteellisen vähän.

e. Rikoksenteikijät saattavat pitää työntekijöitä ulkopuolisina, mistä saattaa olla haittaa tai hyötyä. Tilannetta on joka tapauksessa seurattava tarkasti.

Työntekijöiden ammatillisen itsetunnon vahvistaminen

Radikalisoituminen ja väkivaltainen ekstremismi ovat usein poliittisten ja kolmannen sektorin toimijoiden asialistan kärjessä, minkä seurauksena työntekijät saattavat kokea painostusta tai tuntea ammatillista epävarmuutta työskennellessään väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteikijöiden parissa. Työntekijöiden olisi kuitenkin tärkeä luottaa omaan osaamiseensa ja omiin tietoihinsa. Lisäksi heille pitäisi tarjota mahdollisuuksia laajentaa ja syventää tietojaan ja osaamistaan esimerkiksi järjestämällä heille edellä mainittua koulutusta.

Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteikijöiden parissa työskenteleminen saattaa olla hyvin raskasta ja aiheuttaa työntekijöille psyykkisiä paineita. Lisäksi osa väkivaltaista ääriajattelua kannattavista rikoksenteikijöistä voi olla esillä julkisuudessa, ja siksi työntekijöiden käytöstä ja päätöksistä seurataan erityisen tarkasti. Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteikijöiden parissa työskenteleville on tärkeä järjestää tukea. Tukimuotoja voivat olla:

- purkukeskustelu
- stressinhallinta
- mentorointi (mentorina esimerkiksi toinen työntekijä tai joku muu mentori)
- turvaverkon laatiminen (selkeät menettelytavat, varasuunnitelma ja työntekijää tukeva johto).

Yhteistyö ja tietojen jakaminen

Paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten yhteistyöverkoston (joissa poliitikot ja muut päätöksenteikijät, tutkijat ja työntekijät jakavat tietoja) luomisesta on hyötyä myös valmiuksien kehittämisen näkökulmasta.

- Esimerkkejä eurooppalaisista yhteistyöverkostoista: Euroopan neuvoston terrorismiasiantuntijoiden komitea (CODEXTER), Euroopan neuvostoon kuuluva rikosopillisen yhteistyön neuvosto (PC-CP), radikalisoitumisen torjumiseen pyrkivä RAN-verkosto, vankilaviranomaisten yhteistyötä edistävä EuroPris-järjestö, yhdyskuntaseuraamustyön eurooppalainen yhteistyöjärjestö (CEP), restoratiivisen oikeuden eurooppalainen EPRJ-järjestö.
- Esimerkkejä kansainvälisistä yhteistyöverkostoista: YK:n huumausaine- ja rikosasioiden toimisto (UNODC) ja maailmanlaajuinen terrorisminvastainen foorumi (GCTF).

Tietojen jakamista täytyy kehittää myös valtioiden ja eri valtioiden viranomaisten välillä. Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien ja radikalisoituneiden vankien valvonnan, ohjauksen ja arvioinnin onnistuminen edellyttää, että tieto liikkuu ajoissa virastojen sisällä ja välillä sekä valtionhallinnossa ja eri valtioiden hallitusten välillä. Väkivaltainen ekstremismi ei tunnusta valtioiden rajoja, ja turvallisuus vankiloissa ja yhteisöissä, joissa on väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksenteikijöitä, riippuu yhdelle tai useammalle maalle uhkan muodostavaa henkilöä koskevien tietojen jakamisesta. Tällaisen tiedon jakaminen on ehdottoman tärkeää kaikkien niiden

maiden asukkaiden turvallisuudelle, joihin entinen vanki tai yhdyskuntaseuraamusasiakas pääsee siirtymään vaivatta.

Tutkimus ja arviointi

Valtion virastojen ja kansainvälisten tahojen pitäisi investoida tutkimukseen enemmän rahaa. Tutkittua tietoa tarvitaan (1) väkivaltaisen ekstremismin riskiarvioinneissa käytettävien menettelyjen tarkoituksenmukaisuudesta, (2) irrottautumista ideologisella ja käytännön tasolla tukevien ohjelmien tehosta ja parhaista toimintaperiaatteista, (3) radikalisoitumisen torjunnassa käytettävien ohjelmien tehosta ja (4) parhaiksi havaituista menetelmistä entisten väkivaltaisten ekstremistien integroitumisessa takaisin yhteiskuntaan.

Näyttöön perustuvan tiedon saaminen rikoksista pidättäytymistä sekä irrottautumista ideologian ja käytännön tasolla tukevista, parhaat tulokset antavista ohjelmista edellyttää suurempia investointeja tutkimukseen. Vankiloissa toteutettavien kuntoutusohjelmien arviointi on tärkeää niiden tehon parantamiseksi ja mahdollisuuksien tarjoamiseksi rikoksentekeijöille, jotta he pystyvät irtautumaan väkivaltaisesta ekstremismistä ja integroitumaan takaisin yhteiskuntaan vapautumisensa jälkeen. Tämä kuitenkin edellyttää, että vankilat ilmoittavat käytössä olevat menetelmät avoimesti ja ovat valmiita muokkaamaan ohjelmia uusien tutkimustulosten ja analyysien perusteella.

Valtioiden välistä yhteistyötä tulisi lisätä ja perustaa monikansallinen tietokanta, joka sisältäisi kaikki käytetyt riskiarvioinnit ja jonka tietojen avulla olisi mahdollista selvittää sovellettujen interventioiden vaikutuksia. Tieteellisen tutkimuksen avulla saadaan lisätietoja väkivaltaisesta ekstremismistä ja menetelmistä, joilla voidaan puuttua vapautettujen, pidätettyjen tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavien henkilöiden muodostamaan uhkaan. Väkivaltainen ekstremismi on ongelmana harvinainen terrori-iskujen aiheuttamista tuhoista ja henkilövahingoista huolimatta. Eri valtioiden hallitukset perustavat tietokantoja, joihin koottavien tietojen perusteella saadaan lisätietoja menettelyistä, valvonnasta ja ohjauksesta. Aloitteet eivät etene ilman tukea. Kansallinen tietosuojalainsäädäntö saattaa kuitenkin rajoittaa valtioiden välistä yhteistyötä, vaikka laajemman yhteistyön kehittämiseksi on suuri tarve.

Tarvitaan myös käytäntöihin liittyvää ja näyttöön perustuvaa tutkimusta, joka tukee vankien valvontaa ja ohjausta vankilassa ja vapautuksen jälkeen tai yhdyskuntaseuraamusta suoritettaessa. Tämä koskee myös vierastaistelijailmiötä, mikä on nykyään rikos useissa maissa.

Viestintä ja tiedotusvälineet

Tarvitaan selkeästi määritetty viestintästrategia ohjaamaan vankilaviranomaisten ja vankiloiden työntekijöiden viestintää julkisten tiedotusvälineiden ja laajan yleisön kanssa. Viestintästrategiassa ja viestintätilanteissa on huomioitava tietojen mahdollinen luottamuksellisuus. Kaikkien työntekijöiden tulisi tuntea viestintästrategiat ja -menetelmät, joita sovelletaan viestinnässä julkisten tiedotusvälineiden kanssa ja kerrottaessa tietoja kriisitilanteessa tai muussa kuin kriisitilanteessa. Työntekijöillä ei ole lupaa kertoa mitään rikoksentekijöihin liittyviä tietoja sosiaalisessa mediassa tai muissa epävirallisissa kanavissa, ja väkivaltarikollisten parissa työskentelevien ammattilaisten henkilöllisyys on suojattava.

Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusalan työntekijöille on tiedotettava väkivaltaista ääriajattelua kannattavista ja terrorismirikoksista tuomituista rikoksentekijöistä, joiden tapaus on saanut laajaa julkisuutta. Sekä rikoksentekijä että hänen asianajajansa, perheenjäsenensä tai ystävänsä saattavat kertoa tiedotusvälineille vankeus- tai yhdyskuntaseuraamusrangaistuksen suorittamiseen liittyviä tietoja esimerkiksi verkossa. Viestintästrategiassa on huomioitava myös nämä julkisuudessa paljon huomiota saavat tapaukset. Työntekijöiden tulisi ymmärtää, että toisin kuin muiden rikoksentekijöiden kohdalla yhteiskunnassa on ryhmiä, jotka etsivät aktiivisesti epäkohtia väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekijöiden kohtelusta (vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa) omien tavoitteidensa edistämiseksi ja viranomaisten kyseenalaistamiseksi. Ryhmät hyödyntävät näiden rikoksentekijöiden kohtelua (erityisesti vankilassa) omien tarkoitusperiensä ajamiseen. Ekstremistiset ryhmät hyödyntävät viestintää pyrkimyksissään muuttaa poliittista järjestelmää. Työntekijöiden onkin siksi tärkeä tietää näiden ryhmien tavoitteet ja se, miten viestinnällä voidaan manipuloida laajempaa yhteisöä. Työntekijöiden on mahdollisuuksien mukaan hillittävä tietojen väärinkäyttöä, esimerkiksi keskittämällä kaikki viestintä viestintäosastolle, julkaisemalla oma-aloitteisesti tiedotteita sovellettavista käytännöistä ja toimenpiteistä ja ehkäisemällä mahdollisuudet tietojen väärinkäyttöön huolehtimalla, ettei kukaan paljasta tietoja harkitsemattomasti. Kansalaisten vakuuttamiseksi ja ymmärryksen varmistamiseksi tiedotusvälineiden kanssa on tehtävä työtä säännöllisesti.

Pääkohdat

- Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteekijöiden valvonnassa ja ohjauksessa sovellettavan lähestymistavan laadinnassa käytetään jo olemassa olevia rakenteita, osaamista ja rahoitusta (erityisesti jos resurssien määrä on rajallinen).
- Työntekijöille on annettava koulutusta väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisprosessin tunnusmerkkien tunnistamisessa.
- Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteekijöiden parissa työskenteleville ammattilaisille on järjestettävä erityiskoulutusta.
- Työntekijöitä tulisi valita eri väestöryhmistä (tausta, kieli, sukupuoli, uskonto, kulttuuri).
- Interventioiden toteuttamiseen osallistuville työntekijöille (esimerkiksi sosiaalityöntekijöille, opettajille, luennoitsijoille, psykologeille ja uskontokuntien edustajille) on oltava tarjolla koulutusta, ohjausta ja tukea.
- Vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamusalan työntekijöiden tietämystä ja käsitystä parhaista toimintamenetelmistä voidaan lisätä muodostamalla kansallisia ja kansainvälisiä yhteistyöverkostoja.
- Investointeja tutkimukseen ja arviointeihin suositellaan, mutta samalla on kuitenkin huolehdittava tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden tietosuojasta.
- Luo selkeät ohjeet viestinnälle tiedotusvälineiden kanssa ja pyri saamaan työlle yleisön tuki.
- Väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksenteekijöiden valvontaan osallistuu viranomaisverkosto, johon kuuluu esimerkiksi poliisi, tiedustelupalvelu ja muita ammattilaisia. Yhteistyökumppaneilla on yhteinen kieli, yhteiset tiedot ja yhteisymmärrys.
- Työntekijöiden tulee ymmärtää väkivaltaista ääriajattelua kannattavia rikoksenteekijöitä koskevat erityiset ja poikkeukselliset ongelmat ja tietää, miten niihin voidaan puuttua tai miten niitä voidaan valvoa.
- Työntekijöiden tulisi huomioida tähän rikoksenteekijöiden ryhmään erityisesti liittyvät ongelmat, esimerkiksi uhkailun ja kiristyksen vastustaminen, rajojen asettaminen ja stereotyyppisen maailmankuvan haastaminen näyttämällä itse hyvää esimerkkiä.
- Käytäntöjä ja prosesseja olisi kehitettävä vankien kanssa suoraan tekemisissä olevien työntekijöiden työn helpottamiseksi: tukea tarvitaan yhteisön virastoilta ja organisaatioilta, jotta rikoksenteekijöiden perustarpeisiin voitaisiin vastata ja heille tarjoutuisi enemmän mahdollisuuksia osallistua irrottautumista tukeviin tilaisuuksiin ja pidättäytyä rikoksista.

Kirjallisuutta

McGreevy, G. (2013). Probation and the role of public relations. Irish Probation Journal, Vol 10.

RAN Collection of Approaches and Practices, Chapter Training Support: [DGs - Migration and Home Affairs - What we do - ...RAN best practices collection - Ran-awareness-raising](#)

Soriano, M.R.T. (2014). Prison policy as an anti-terrorist tool: Lessons from Spain. Teoksessa: Silke (toim.) Prisons, Terrorism and Extremism: Critical Issues in Management, Radicalisation and Reform. Oxon: Routledge.

YK:n huumausaine- ja rikosasioiden toimisto (UNODC, United Nations Office on Drugs and Crime) (2016): Handbook on the management of violent extremist prisoners and the prevention of radicalization to violence in prisons. 1. luku. Saatavana internetissä osoitteessa: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_VEPs.pdf.

[1] This document has been classified restricted until examination by the Committee of Ministers.

[2] Guidelines for prison and probation services regarding radicalisation and violent extremism (adopted by the Committee of Ministers on 2 March 2016, at the 1249th meeting of the Ministers' Deputies).

[3] Doc. CM (2015)74: Action Plan “The fight against violent extremism and radicalisation leading to terrorism”.

[4] UNODC Handbook on the Management of Violent Extremist Prisoners and the Prevention of Radicalization

to Violence in Prisons https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_VEPs.pdf

[5] Pressman, D.E. (2009) Risk assessment decisions for violent political extremism (2009-02). Public safety, Canada, Government of Canada, PS3-1/2009-2-1EPDF.

[6] https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/UNODC_Handbook_on_Dynamic_Security_and_Prison_Intelligence.pdf

[7] CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2015, para. 57, “The transfer of troublesome prisoners is another practice of interest to the CPT. Certain prisoners are extremely difficult to handle, and the transfer of such a prisoner to another establishment can sometimes prove necessary. However, the continuous moving of a prisoner from one establishment to another can have very harmful effects on his psychological and physical well-being. Moreover, a prisoner in such a position will have difficulty in maintaining appropriate contacts with his family and lawyer. The overall effect on the prisoner of successive transfers could under certain circumstances amount to inhuman and degrading treatment.”